

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет інформаційних технологій, обліку та фінансів

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІКИ

**Матеріали
VIII науково-практичної студентської конференції**

30 травня 2024 року

**Житомир
2024**

УДК 336:338
Ф 59

Редакційна колегія:

- Ковальчук О. Д.** – декан факультету інформаційних технологій, обліку та фінансів, к. е. н., доцент;
Дема Д. І. – завідувач кафедри фінансів і кредиту, к. е. н., професор;
Недільська Л. В. – к. е. н., доцент кафедри фінансів і кредиту;
Сус Л. В. – к. е. н., доцент кафедри фінансів і кредиту;
Сус Ю. Ю. – к. е. н., доцент кафедри фінансів і кредиту (відповідальний секретар).

Ф 59. Фінансове забезпечення економіки : матеріали VIII науково-практичної студентської конференції, 30 травня 2024 р. Житомир : Поліський університет. 2024. 166 с.

Збірник підготовлено з оригіналів доповідей авторів без літературного редагування. Відповідальність за зміст та академічну доброчесність несуть автори.

ЗМІСТ

ЗМІСТ	3
ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ АСПЕКТІВ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА <i>Єлизавета АВРАМЧУК</i>	6
СУЧАСНА СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ <i>Артем БОНДАРЕЦЬ</i>	9
РОЛЬ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ У ФІНАНСУВАННІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ <i>Олександр ЧЕРНЯК</i>	11
ОЦІНКА ВПЛИВУ ПОЛІТИЧНИХ, ЕКОНОМІЧНИХ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЧИННИКІВ НА ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ <i>Дмитро БУЯЛЬСЬКИЙ</i>	14
ФОНДОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ <i>Анна ЧОПЕНКО</i>	17
ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖНИМ АВТОМОБІЛЬНИМ ТРАНСПОРТОМ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ <i>Олександр ДЕНІСОВ</i>	20
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ТА КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА <i>Сергій ДІДУС</i>	24
АНАЛІЗ ОБСЯГІВ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РИНКУ БОРГОВИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ УКРАЇНИ <i>Андрій ДЄДУХ</i>	29
РЕЗЕРВИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА <i>Богдан ДМИТРЕНКО</i>	32
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ <i>Маргарита ПИВОВАР</i>	35
АНАЛІЗ РИНКУ КРЕДИТУВАННЯ ДОВОЄННОГО СТАНУ <i>Сергій САВОСІН</i>	38
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ЯПОНІЇ <i>Дар'я ДОМБРОВСЬКА</i>	41
ВДОСКОНАЛЕННЯ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ ЯК ШЛЯХ ДО ЗБІЛЬШЕННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ПІСЛЯ ЗАВЕРШЕННЯ ВІЙНИ <i>Анастасія ГУРСЬКА</i>	44
ОСНОВИ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА «ЖИТОМИР-АГРОПОСТАЧ» <i>Дмитро МАЛЯР</i>	47
ОСНОВНІ СЦЕНАРІЇ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ <i>Лілія ДЯЧУК</i>	50
ОПОДАТКУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ <i>Богдана ГУМЕНЮК</i>	54

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ І СТРУКТУРИ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ АТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК» Ілля ІЩЕНКО	57
ІНСТРУМЕНТИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА Ірина ЛІРУК	60
ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВІ ЛІСОВОЇ ГАЛУЗІ (НА ПРИКЛАДІ ФІЛІЇ «БЕРДИЧІВСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО» ДСГП «ЛІСИ УКРАЇНИ») Оксана МАКАРУК	63
СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ Максим МОСІЙЧУК	67
ОЦІНКА ВПЛИВУ ОБЛІКОВОЇ СТАВКИ НБУ НА РОЗВИТОК РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВІЙНИ Дарина ПИВОВАР	72
НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА Вадим ПОБЕРЕЖНИЙ	75
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ Віталій ПОСТЕВКА	78
ВПЛИВ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ НА УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ПІДПРИЄМСТВ Костянтин СІХНЕВИЧ	81
ШЛЯХИ ЗНИЖЕННЯ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ У ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ФОП «СКОТАРЕНКО К.Ю.» Інна СТАСЮК	84
ОЦІНКА ВАРТОСТІ ПАТ «КИЇВСЬКА КОНДИТЕРСЬКА ФАБРИКА «РОШЕН»» Вікторія БОНДАРЧУК	88
ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВАХ КОНДИТЕРСЬКОЇ ГАЛУЗІ Наталія КУПРІЯНЧУК	92
РЕГУЛЯТОРНІ ВИКЛИКИ У БОРОТБІ З КРИПТОВАЛЮТНИМ ШАХРАЙСТВОМ Руслан ЛУК'ЯНЕНКО	97
ОЦІНЮВАННЯ ДОХОДІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЗАВДЯКИ АКУМУЛЯЦІЇ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ Василь ХОМЮК	100
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИНИКНЕННЯ ДЕФІЦИТУ БЮДЖЕТУ ТА ЙОГО ВПЛИВУ НА ЕКОНОМІКУ Катерина СІРА	104
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО СТРАХУВАННЯ У МІЖНАРОДНОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ ВИМІРАХ Вікторія ВАЗІНСЬКА	108
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ Даніїл ЗІНЕВИЧ	112

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В БАНКІВСЬКУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ	
Ірина ЯКОВЕНКО.....	116
МОНІТОРИНГ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОЇ СФЕРИ	
Євгеній ЗЕЛІНСЬКИЙ.....	119
ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ДЕРЖБАНКІВ ЗА НИНІШНІХ УМОВ	
Тетяна ЩЕГЛОВА	122
СТАТИСТИКА ФОРМУВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ	
Вікторія СКОТИНЯНСЬКА	125
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ РИЗИКІВ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	
Діана ВЕСЕЛЬСЬКА.....	130
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ	
Наталія БЛАЖКО	133
ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАКСИМІЗАЦІЇ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	
Інга ТИЩУК.....	137
АНАЛІЗ МОДЕЛІ ПРОГНОЗУВАННЯ КІБЕРЗАГРОЗ “CYBER KILL CHAIN”	
Василь СУС.....	139
ОЦІНКА СТАНУ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ	
Ігор ШЕЛЕСТ.....	142
КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ СУБ'ЄКТА ПІДПРИЄМНИЦТВА	
Руслан СУПРУН	145
ВИКЛИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ НА УКРАЇНСЬКИХ ЛІСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	
Дмитро КУЧЕРЧУК	149
ТРАКТУВАННЯ КАТЕГОРІЇ «АКЦИЗНИЙ ПОДАТОК» В ЕКОНОМІЧНІЙ ДУМЦІ	
Назар БОРДУГОВСЬКИЙ.....	152
ЕФЕКТИВНІСТЬ СТРАТЕГІЇ ЕКСПОРТУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ З МІЖНАРОДНИМ БІЗНЕС-ПРОФІЛЕМ	
Ірина ПЕТРАКІВСЬКА	156
ОСНОВНІ ФОРМИ МІЖНАРОДНОГО МАРКЕТИНГУ	
Олександр АЛЕКСАНДРОВ.....	160
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИПУСКУ ТА ОБІГУ ВІЙСЬКОВИХ ОБЛІГАЦІЙ	
Олексій КАПІНУС.....	160

ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ АСПЕКТІВ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Єлизавета АВРАМЧУК

здобувачка 4 курсу Поліського національного університету
Науковий керівник - к. е. н., доцент Куровська Н. О.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Стимулювання розвитку підприємництва – основне завдання прибутку в економіці з ринковими відносинами. Тільки завдяки одержанню прибутку розвиватиметься підприємство. У сукупності це свідчить про те, що відбувається економічне зростання і в державі. Економіка не може бути стаціонарною, тому що замість прогресу може бути тільки один інший, протилежний напрям – занепад. Щоб цього не сталося, варто дати можливість підприємствам забезпечувати себе фінансовими ресурсами і одержувати достатні прибутки з метою досягнення високих фінансово-економічних результатів на всіх рівнях економіки в країні [2]. Враховуючи постійні зміни в економічному середовищі, високу конкуренцію на ринку та швидкі технологічні зміни, розуміння природи, формування та використання прибутку стає ключовим для успішного функціонування підприємств.

Низка вчених досліджували теоретичні аспекти прибутку його формування та використання, а саме: Вовк О., Юдіна С., Стащук О., Ковальчук А., Ситнік О., Жугар Н. та ін.

Основний матеріал. Важливим показником успішної діяльності підприємства завжди був прибуток, який відображав його ефективність, конкурентоспроможність та стійкість на ринку. Здобуття прибутку свідчило про те, що підприємство здатне не лише покривати всі свої витрати, але й забезпечувати певний рівень прибутковості. Цей показник виступав не лише як результат успішної господарської діяльності, а й як стимул для подальшого розвитку, інновацій та інвестування у власний розвиток. Так, на початковому етапі дослідження важливим моментом виступає розуміння поняття «прибуток», яке вчені надають йому власне визначення (табл. 1).

Таблиця 1

Дефініція терміну «прибуток»

Науковець	Визначення
Вовк О., Ковальчук А., Комісаренко Я., Джулай А. [1]	«це результат діяльності підприємства, що визначається шляхом порівняння сукупних доходів та витрат, є основою економічного та соціального розвитку фірми та держави»
Юдіна С., Ситнік О. [4]	«є стимулюючим фактором щодо досягнення ще більш високих показників у діяльності підприємства»
Стащук О., Жигар Н. [3]	«є позитивним результатом від фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, який залишається у нього після покриття усіх витрат, пов'язаних з його одержанням»

В Господарському кодексі України прибуток визначається «як показник фінансових результатів його господарської діяльності, що визначається шляхом зменшення суми валового доходу суб'єкта господарювання за певний період на суму валових витрат та суму амортизаційних відрахувань» [2]. Таким чином, необхідно зробити висновок, що прибуток є ключовим показником успішності господарської діяльності суб'єкта та визначається як різниця між сукупним доходом, отриманим від реалізації товарів чи послуг, і сукупними витратами, включаючи витрати на виробництво, амортизацію та інші. Прибуток не лише відображає фінансову стійкість підприємства, але й є ключовим стимулом для подальшого розвитку, інвестицій та забезпечення його ефективного функціонування. Він виступає фундаментом економічного та соціального прогресу як на рівні окремого підприємства, так і на рівні держави в цілому.

Необхідно зазначити, що функції прибутку є важливим елементом для стратегічного планування та фінансового управління підприємством. Це допомагає зорієнтуватися в плануванні діяльності, а також ефективно використовувати прибуток для розподілу, стимулювання та соціальних цілей. Такий аналіз сприяє кращому управлінню фінансовими ресурсами та досягненню більшої стійкості та успішності підприємства.

Облікова функція прибутку полягає у відображенні результатів діяльності підприємства в фінансовій звітності. Прибуток є основним показником фінансової успішності підприємства і відображається в звітах про прибуток і збиток. Ця функція дозволяє власникам, інвесторам, кредиторам та іншим зацікавленим сторонам отримувати інформацію про доходи та прибуток підприємства. Розподільча функція прибутку відображається у виплаті дивідендів власникам підприємства або інших формах розподілу прибутку між зацікавленими сторонами, такими як акціонери або партнери. Прибуток може бути також використаний для реінвестування в підприємство для подальшого зростання або розвитку.

Стимулююча функція прибутку полягає у тому, що прибуток є важливим стимулом для підприємства працювати ефективно та забезпечити конкурентоспроможність. Він стимулює підприємство до пошуку нових ринків, розвитку інноваційних продуктів та послуг, підвищення якості продукції та оптимізації виробничих процесів. Соціальна функція прибутку відображає вплив діяльності підприємства на соціальну сферу. Прибуток дозволяє підприємству створювати робочі місця, платити податки, сприяти розвитку громади та забезпечувати соціальні програми для працівників. Також, підприємства можуть використовувати частину свого прибутку на благодійні та спонсорські заходи.

Наступним важливим моментом в дослідженні є визначення цілей прибутку:

1. Фінансова стабільність та ліквідність: прибуток допомагає підприємству забезпечити не лише оплату поточних витрат, а й накопичення фінансових ресурсів для подальшого розвитку та вирішення екстрених ситуацій.

2. Інвестування в розвиток: зароблений прибуток може використовуватися для внутрішнього або зовнішнього інвестування. Це може включати в себе покупку нового обладнання, відкриття нових ринків,

дослідження та розробки нових продуктів або послуг, а також підвищення кваліфікації персоналу.

3. Максимізація ефективності виробництва: прибуток є інструментом для стимулювання ефективності виробництва. Збільшення прибутку може бути досягнуте шляхом оптимізації процесів, вдосконалення управління запасами, підвищення якості продукції та ефективного використання ресурсів.

4. Задоволення інтересів зацікавлених сторін: прибуток також відіграє важливу роль у задоволенні потреб інвесторів, акціонерів та інших зацікавлених сторін. Це може включати виплату дивідендів для акціонерів або забезпечення рівномірного розподілу вигоди між всіма учасниками підприємства.

5. Соціальна відповідальність та стабільність: прибуток може використовуватися для розвитку соціальних програм, спонсорських заходів, підтримки громад та забезпечення стабільної зайнятості працівників. Це сприяє підтримці позитивного впливу підприємства на соціальне оточення.

Цілі прибутку для підприємства є багатогранними та мають важливе значення для його успішної діяльності. Всі ці аспекти забезпечують не лише успішність підприємства, а й сприяють його сталому розвитку та позитивному впливу на оточуюче середовище.

Висновки та пропозиції. Прибуток виступає як ключовий елемент економічного зростання і розвитку підприємств, а, отже, і всієї економіки країни. Він є показником успішності господарської діяльності та ефективності управління. Прибуток стимулює підприємства до інновацій, інвестицій та покращення якості продукції. Крім того, він має важливу соціальну функцію, сприяючи створенню робочих місць, платіжних податків та розвитку громад. Отже, розуміння прибутку і визначення його цілей є важливими аспектами стратегічного управління підприємством, що сприяють його сталому розвитку і позитивному впливу на соціальне середовище.

Список літератури

1. Вовк О. М., Ковальчук А. М., Комісаренко Я. І., Джулай А. В. Прибуток та рентабельність як детермінанти розвитку підприємства. *Modern Economics*. 2020. № 21. С. 37-44.
2. Господарський кодекс України. Офіційний веб. сайт парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/436-15#Text>
3. Сташук О., Жигар Н. Формування та використання прибутку суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2022. № 31. С. 12-17.
4. Юдіна С.В., Ситнік О.О. Чинники, що впливають на обсяг прибутку підприємства. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2022. № 13. С. 184-190.

СУЧАСНА СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Артем БОНДАРЕЦЬ

Здобувач освітнього ступеня бакалавр спеціальності

«Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник - к.е.н., доцент Сус Ю. Ю.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Державний фінансовий контроль є однією з основних функцій державного управління, яка забезпечує ефективне використання бюджетних коштів, запобігає зловживанням і корупції, сприяє стабільності та розвитку національної економіки. Роль фінансового контролю дуже важлива в Україні, де на економічну ситуацію часто впливають внутрішні та зовнішні труднощі.

Сучасна система державного фінансового контролю України за роки незалежності зазнала значного розвитку, адаптуючись до змін у законодавчому полі, економічній ситуації та міжнародних стандартах. Наразі ця система включає складні організаційні структури, правові норми та методологічні підходи, які забезпечують нагляд за правильністю та законністю фінансових операцій державного сектору.

Основними суб'єктами фінансового державного контролю є Рахункова палата України, Державна аудиторська служба, Міністерство фінансів та інші органи, що здійснюють внутрішній і зовнішній контроль. Їхня робота спрямована на запобігання незаконним фінансовим операціям, забезпечення прозорості та підзвітності використання державних коштів, а також надання рекомендацій щодо вдосконалення фінансового менеджменту.

Основний матеріал. Вплив фінансового контролю на розвиток соціально-економічної структури може бути реалізований шляхом виявлення зон бюджетної нестабільності, що призводять до порушення правового середовища щодо фінансової ефективності праці, виникає соціально-економічні порушення, а також бюджетна нестабільність. Для вдосконалення процесів управління місцевим населенням, розробляються плани витрат і соціальних внесків.

Сенс нинішнього державного фінансового нагляду в Україні дуже простий. За нашим дослідженням ми можемо стверджувати, що національне агентство фінансового нагляду створюється на основі вертикально централізованої структури. Однак вирішення цих простих проблем не забезпечує гнучкості та ефективності системи. Крім того, національна система контролю має бути не фрагментованою системою, а безперервною системою з певною періодичністю для постійного управління національними ресурсами.

Проаналізувавши існуючі взаємовідносини у фінансовій сфері, ми вважаємо, що основними складовими інтерактивної системи державного

фінансового регулювання та їх стабільного функціонування та вирішення поставлених завдань є нормативно-правова структура та органи виконавчої влади. Це інституція, яка займається національною фінансовою політикою та її конкретними формами та методами контролю.

Однією з характеристик національної системи елементів фінансового контролю в системі фінансово-економічних відносин є здатність судити та точно оцінювати взаємозв'язок між новою соціально-економічною системою, а також вплив ключових факторів бюджету та ринкових факторів, і знаходження ефективного рішення. Крім того, контролюючий орган чомусь не зобов'язаний суворо стежити за фінансовим кошторисом кожного керівника, але може надати повне та всебічне уявлення про цільове використання коштів, а ще може підвищити надійність і ефективність контрольних точок і загальних правил фінансового бюджету, а також оцінити ефективність бюджетних витрат. Правова база, яка зазвичай є першою складовою системи фінансового регулювання країни, все ще відстає від економічних реалій діяльності країни у фінансовому секторі.

Ролі, правила та обов'язки цих органів з'являються в офіційних документах України, таких як Закон «Про Рахункову палату України» [1] та Положення про Державну аудиторську службу України [2]. Постановка чітких цілей, формування системи взаємозв'язків між контрольними органами, організація контрольної діяльності відповідно до поставлених цілей і забезпечення дотримання правил на рівні представників і посадових осіб (у тому числі місцевих) допоможуть усунути конфлікти між системами. Професійний підхід, який гармонійно забезпечує об'єктивність процесу інспектування та його інтеграцію в національну систему управління. Таким чином організація сприяє зміні контролю реальних інструментів державного управління на користь громадян України.

Висновки та пропозиції. Аналіз сучасної системи фінансового державного контролю в Україні свідчить про наявність потенціалу для її значного покращення. Контрольні структури необхідно постійно реформувати та оптимізувати для забезпечення незалежності та професіоналізму. Необхідно підвищити рівень координації між різними регуляторними органами, щоб уникнути дублювання функцій і ресурсів. Важливо оновити та узгодити закони про фінансовий контроль із міжнародними стандартами та практикою. Це сприятиме підвищенню прозорості та підзвітності. Впровадження сучасних інформаційних технологій та автоматизованих систем підвищить ефективність контролю та зменшить людський фактор у процесах аудиту та моніторингу.

Список літератури:

1. Про рахункову палату України : Закон України від 02.07.2015 № 576-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#n25>.
2. Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.02.2016 № 43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF>

РОЛЬ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ У ФІНАНСУВАННІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Олександр ЧЕРНЯК

Здобувач спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник - к.е.н., професор Дема Д. І.

Вступ. На сьогоднішній час, для України пріоритетним є фінансове забезпечення діяльності органів державного самоврядування. Нині самостійні фінансові надходження органів місцевого самоврядування обмежені, міжбюджетні трансферти збільшуються, а фінансові ресурси для задоволення потреб населення зменшуються. Завдяки цьому посиляться роль місцевих податків і зборів та збільшаться доходи місцевих бюджетів.

Тому місцевий бюджет займає особливе місце в бюджетній системі нашої країни як головний орган місцевого самоврядування. Важливу роль у соціально-економічному розвитку відіграють місцеві бюджети, оскільки за рахунок коштів місцевих бюджетів фінансуються заклади освіти, культури, медицини, засоби масової інформації. Витрати на соціальне забезпечення та соціальне забезпечення населення здійснюються за рахунок місцевих бюджетів.

Тому сьогодні особливо актуально визначити нові принципи місцевого бюджетування та запровадити дієві механізми, які зможуть чітко визначити функції та повноваження управлінських відомств усіх рівнів. Так само взаємозв'язок між фіскальною політикою, оподаткуванням і бюджетом має розглядатися та вирішуватися комплексно, і жоден елемент не може бути реформований без вирішення двох інших елементів.

Основний матеріал. Національні та місцеві системи фінансування повинні постійно коригуватися для адаптації до очікуваних змін в економічному та соціальному розвитку. Системні зміни в Україні призвели до довготривалої фінансово-економічної кризи, яка проявилася в економічній нестабільності. Оскільки ми продовжуємо шукати шляхи виходу з цієї ситуації, усвідомлено необхідність реформування фінансової системи. Одним із них була заява про децентралізацію державних фінансів. Тому фінансування більшості соціальних потреб покладено на місцеві бюджети.

Метою дослідження є зміни впливу місцевих податків, вивчення ефективності та надання рекомендацій щодо впливу збільшення місцевих бюджетів на власні надходження.

Відповідно до статті 26 Закону України «Про місцеве самоврядування» такі питання можуть розглядатися лише на пленарному засіданні сільської, селищної, міської ради. Статтею 64, Закону України «Про бюджет» визначено конкретний перелік податків і зборів, що включаються до доходів спільного фонду бюджету територіальної громади, складеного відповідно до закону та розглянутих планів створення громадських просторів в Україні. [1]

Враховуючи специфіку місцевих податків, усі місцеві податки та збори, які сплачують юридичні та фізичні особи, зараховуються до місцевого бюджету. Тому для оцінки фінансової діяльності ми використовуємо інформацію Міністерства фінансів України та офіційного сайту Міністерства фінансів України. Варто зазначити, що останніми роками бюджетна класифікація доходів часто змінювалася у зв'язку зі змінами законодавства. Мова йде про конкретні види податків, що належать до різних сукупностей доходів бюджету, і відповідні їм назви. Якщо українські автономні інституції мають відігравати таку саму роль, як і їхні західні колеги, необхідно розвинути місцеву податкову систему. Особливістю міського бюджету є те, що планові асигнування переважно використовуються на утримання об'єктів соціальної сфери. Тому важлива стабільність доходів.

Міцність та стійкість місцевих бюджетів, та в кінцевому підсумку, розквіт місцевих громад, залежить від стабільності та надійності місцевих податкових бюджетів. Система оподаткування, яка живить місцевий бюджет, повинна сприяти підприємству і функціонувати як знаряддя планування та прогнозування екологічного зростання. Податкова система на місцевому рівні повинна бути ефективним інструментом для органів місцевого самоврядування у здійсненні економічної діяльності та підвищенні добробуту мешканців. Щоб створити ефективну систему місцевого оподаткування в Україні, необхідно взяти до уваги досвід розвинених країн світу та здійснити теоретичне обґрунтування методів формування податкових реформ у ході ретельного законодавчого процесу.

Таким чином, навіть за наявності значних міжбюджетних трансфертів від державного бюджету, сучасний рівень фінансування місцевих бюджетів недостатній для ефективного забезпечення функціонування територіальних громад, зокрема у сфері комунальних послуг, ремонтних доріг та інших потреб.

Це може бути пов'язано з тим, що багато ресурсів місцевих бюджетів наразі передаються місцевим органам влади, що обмежує їхню фінансову незалежність.

Висновки. Питання забезпечення адекватних фінансових ресурсів органам місцевого самоврядування має важливе практичне та теоретичне значення. Водночас із здобуттям незалежності Україна прагнула створити власну інвестиційну та податкову системи, а тепер прагне їх подальшого розвитку та вдосконалення. Для вирішення цієї проблеми необхідно переглянути місцеві податки та збори в цілому, зокрема, їх статус і роль у національній економічній системі, сутність місцевих податків, роль бюджетів місцевих самоуправлінь.

Зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів має здійснюватися саме з метою збільшення податкових надходжень, що є корисним інструментом впливу на рівень соціально-економічного розвитку цих ринкових регіонів. Запровадження місцевих податків і зборів в Україні свідчить про незначну роль місцевих податків і зборів у фінансуванні органів місцевого самоврядування. Місцева податкова система України залишається слабкою порівняно із західною практикою. Вирішення національних фіскальних проблем, визначення пріоритетів місцевих податків і зборів, формування власних надходжень та розширення незалежності органів місцевого самоврядування можуть значною

мірою сприяти покращенню фінансової системи. Оскільки необхідно фінансувати місцеві податки, слід також включити деякі податки на майно, а також розширити повноваження місцевого самоврядування щодо будівництва, плати за видачу дозволів, звільнення від податків тощо.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. №2755-VI. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
2. Сучасні реалії планування та виконання видаткової частини місцевих бюджетів. – URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe

ОЦІНКА ВПЛИВУ ПОЛІТИЧНИХ, ЕКОНОМІЧНИХ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЧИННИКІВ НА ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Дмитро БУЯЛЬСЬКИЙ

Здобувач освітнього ступеня бакалавр спеціальності

«Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к.е.н., доцент Сус Ю. Ю.

Постановка проблеми. Проблема оцінки впливу політичних, економічних та соціокультурних чинників на формування та розвиток системи соціального страхування в Україні залишається актуальною і в сучасних умовах. Політична нестабільність, економічні трансформації та соціокультурні зміни постійно впливають на процеси формування та функціонування системи соціального страхування.

Наприклад, політичні рішення щодо реформування системи урядового управління, законодавчі зміни щодо прав соціального забезпечення, а також політика щодо податків можуть суттєво вплинути на фінансування та доступність соціального страхування для населення.

Економічні фактори, такі як зміни в рівні зайнятості, ріст або спад економіки, інфляція, також впливають на фінансову стабільність та можливості держави забезпечити адекватне соціальне страхування для своїх громадян.

Соціокультурні трансформації, такі як зміни у структурі сім'ї, демографічні зміни, зміна цінностей та соціальних норм, також мають великий вплив на потреби та очікування громадян щодо системи соціального страхування.

Основний матеріал. Дослідження показало, що політичні, економічні та соціокультурні чинники значно впливають на формування та розвиток системи соціального страхування в Україні.

Політичні чинники, зокрема правова база та державна політика, визначають обсяги та види соціального страхування, а також рівень фінансування цієї системи. Наприклад, зміни у законодавстві можуть призвести до розширення або скорочення прав на соціальне страхування, а також до зміни умов отримання виплат.

Економічні чинники впливають на фінансову стабільність системи соціального страхування. Наприклад, економічні кризи можуть призвести до скорочення бюджетних видатків на соціальні програми, що може вплинути на доступність та рівень виплат.

Соціокультурні чинники також мають велике значення. Соціальні та культурні відмінності можуть призвести до нерівності в доступі до соціального

страхування, а також до різних уявлень про його значення та цілі. Наприклад, у певних регіонах чи серед певних соціальних груп може бути менша довіра до системи соціального страхування, що може вплинути на її ефективність.

Конституцією України передбачено право громадян на соціальний захист [1, ст. 46]. Соціальне страхування – це спільний механізм, що фінансується працівниками, роботодавцями та державою, спрямований на надання обов'язкової допомоги застрахованим особам у разі безробіття, хвороби та інших непередбачених обставин [2].

Соціальне страхування буває двох видів: добровільне та обов'язкове. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування – це система прав, обов'язків і гарантій, що забезпечують соціальний захист власників або уповноважених ними органів, громадян та коштів, що утворюються за рахунок сплати страхових внесків, бюджет та інші джерела, передбачені законом [3].

Предмет соціального страхування визначається відповідно до страхового стажу, регулюється відповідно до пенсійного страхування, інших видів страхування внаслідок втрати працездатності внаслідок нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання [3].

У сфері соціального страхування в Україні існують серйозні проблеми, зокрема: - недостатні економічні умови, незавершена організація та законодавче забезпечення для створення цивілізованих інститутів соціального страхування; - порівняння фактичних соціальних внесків недостатньо для охоплення всіх страхових випадків, коли сума сплачених страхових коштів різна; - суто декларативний характер застосування багатьох наглядових елементів механізму соціального страхування; - незацікавленість роботодавців і працівників у своєчасній та повній сплаті страхових внесків; - величезні витрати, пов'язані з утриманням фонду соціального страхування, витрати на управління.

Отже, успішне формування та розвиток системи соціального страхування в Україні потребує комплексного підходу, що враховує всі ці фактори і забезпечує відповідність системи потребам індивідів і суспільства в цілому.

Висновки та пропозиції. Політичні чинники відіграють ключову роль у формуванні системи соціального страхування в Україні. Політичне керівництво країни визначає стратегічні напрямки розвитку соціальної політики, приймає законодавчі акти та регулює процеси управління соціальними страховими фондами. Економічні фактори також мають значний вплив на систему соціального страхування. Ефективність та стійкість фінансування соціальних програм, рівень зайнятості та розмір економічного зростання безпосередньо впливають на можливість надання соціальних послуг та страхових виплат.

Соціокультурні чинники визначають вимоги суспільства до системи соціального страхування. Демографічні зміни, зміна цінностей та очікувань громадян щодо соціального захисту, а також рівень освіти та свідомості

населення впливають на необхідність адаптації системи страхування до сучасних викликів. Постійний моніторинг та аналіз цих чинників є важливим для ефективного управління системою соціального страхування. Тільки шляхом систематичного оновлення стратегій та політики можна забезпечити високий рівень захисту громадян в умовах змінних внутрішніх та зовнішніх умов.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30.
2. Social Insurance: Meaning and Features. URL: <http://www.economicdiscussion.net/socialinsurance/social-insurance-meaning-and-features-poverty-economics/29305>
3. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Закон України. URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>

ФОНДОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Анна ЧОПЕНКО

Здобувачка освітнього ступеня бакалавр спеціальності

«Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к.е.н., доцент Куровська Н. О.

Постановка проблеми та аналіз основних досліджень. Одним з ключових складових елементів фінансового сектору є фондовий ринок, адже без його постійного розвитку не можна досягти стійкого функціонування економічної системи країни в цілому. Саме він сприяє залученню додаткового капіталу, який у подальшому, шляхом його розподілу спрямовується на розвиток національної економіки. При цьому, джерело походження, складові та параметри капіталу є різним, так як і мотиви його власників чи ж користувачів. Цей факт спонукає до формування та впровадження все більш складних інструментів фондового ринку, які вимагають створення все нових і нових відповідних методів для здійснення контролю та регулювання зі сторони держави та міжнародних фінансових організацій. Хоча вітчизняному фондовому ринку не один рік, та основним гальмом у його розвитку є низка системних проблеми, без нейтралізації яких стає неможливість досягнення істотних результатів. Саме цей факт і підвищує актуальність теми дослідження.

Проблеми фондового ринку у напряму оцінки його поточного стану та напрямів розвитку містяться у наукових працях таких авторів, як І. В. Краснова, О. В. Третьякова, В. М. Харабара, Р. І. Грешко, Н. П. Мацелюх та інші. Та попри значний інтерес авторів до цієї теми дослідження є низка невирішених аспектів.

Метою дослідження є оцінка ключових показників функціонування вітчизняного фондового ринку динаміки та визначення перспектив його розвитку в сучасних умовах.

Основний матеріал. Зважаючи на власне призначення, фондовий ринок покликаний раціонально вирішувати задачі щодо фінансового забезпечення функціонування реального сектору економіки та забезпечувати стимулювання виробничо-господарської діяльності завдяки перерозподілу вільних коштів та структурній трансформації економіки шляхом зміни існуючих відносин власності. Але на заваді реалізації даної мети існування фондового ринку стали події 24.02.2022 р., а саме повномасштабне вторгнення РФ на територію нашої країни, наслідком якого є окупація значної території та руйнування інфраструктури. І хоча Україна була ласим шматочком для інвесторів, в тому числі і закордонних, та ситуація, яка виникла з початком війни, поклала вагомий відбиток на вітчизняний фондовий ринок, а також і на інвестиційний клімат.

Щоб більш чітко визначити вплив воєнного стану на ситуацію на фондовий ринок, вважаємо за доцільне розглянути зміни, які мали місце у динаміці випуску цінних паперів впродовж 2021-2023 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

**Обсяг та кількість випусків акцій, зареєстрованих Комісією
протягом січня-грудня 2021-2023 рр.**

Період	Обсяг випуску акцій, млн грн			Кількість випусків, шт.		
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Січень	124,96	373,31	1255,4	5	5	1
Лютий	2 252,71	13,08	1514,5	7	2	1
Березень	1 883,98	0,00	0	3	0	0
Квітень	146,96	0,00	59,6	4	0	3
Травень	4 357,27	0,00	194,6	4	0	2
Червень	1 087,10	9,15	130,0	12	2	1
Липень	2 437,60	1032,58	297,5	9	2	4
Серпень	2 067,68	0,00	89,7	5	0	3
Вересень	3 244,52	790,30	3370,6	11	2	5
Жовтень	20 734,22	450,50	124,1	8	1	3
Листопад	2 390,87	304,30	1538,1	7	2	3
Грудень	2 156,41	32075,08	577,6	11	4	4
Усього	42 884,28	35048,30	9151,7	86	20	30

Джерело: [1]

Дані таблиці яскраво демонструють значне скорочення за час війни, обсягів випуску акцій, так і кількість. Наприклад, впродовж січня-грудня 2022 року НКЦПФР було зареєстровано лише 20 випусків акцій, порівняно з 86, які мали місце у 2021 р. при тому, що продовж березня, квітня, травня та серпня взагалі не було випусків. Щодо кількості випусків, то в 2023 р. ситуація трохи покращилася і вона зросла до 30 на суму 9151,7 млн. грн., що в 4,7 рази менше ніж у довоєнний 2021 рік та на 25896,6 млн грн менше ніж у 2022 р.

Що ж стосується облігацій, то НКЦПФР у 2022 р. було зареєстровано 39 випусків, здійснених підприємствами, що на 74 випуски менше порівняно з 2021 р. (табл. 2). І хоча в 2023 р. було здійснено лише 24 випуски облігацій та обсяг їх випуску зріс порівняно з 2021 р. на 3265,92 млн. грн. або на 33,4%. Хоча в 2022 р. мало місце скорочення обсягу випуску порівняно з 2021 р. на 77,3%, дана величина становила лише 2026,45 млн грн. З даних таблиці 2 видно, що випуску облігацій відразу з початку війни, тобто з березня 2022 р. і по липень взагалі не відбувалося. Аналогічна ситуація відбувалася і в лютому-березні, травні-червні 2023 р.

Таблиця 2

**Обсяг та кількість випусків облігацій підприємств, зареєстрованих
Комісією протягом січня-грудня 2021-2023 рр.**

Період	Обсяг випуску облігацій, млн. грн.			Кількість випусків, шт.		
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Січень	158,11	450,39	10800,0	4	14	2
Лютий	3405,02	1221,05	0	33	15	5
Березень	225,00	0	0	2	0	0
Квітень	255,00	0	900,0	5	0	2
Травень	215,54	0	0	14	0	0

Червень	2231,61	0	0	14	0	0
Липень	757,28	70	100,0	10	1	1
Серпень	853,46	0	110,0	6	0	4
Вересень	626,93	50	200,0	8	1	2
Жовтень	15,00	0	220,0	1	0	3
Листопад	948,21	235	400,0	13	8	1
Грудень	87,92	0	315,0	3	0	4
Усього	9779,08	2026,45	13045,0	113	39	24

Джерело: [1]

Вище наведена тенденція є свідченням того, що війна породжує нестабільну ситуацію в країні, яка за собою веде політичний та валютний ризики, загрозу безпеці інвестицій та інші негативні наслідки, які, в свою чергу, вплинули на функціонування фондового ринку. Виходячи з цього, можна було б відмітити лише негативний вплив даної обставини, але паралельно з цим, інвестування у вітчизняний фондовий ринок під час війни має і переваги, серед яких можна виокремити:

1. Скорочення вартості акцій та інших фінансових активів в період війни є закономірним, через руйнівні дії, але заглядаючи у майбутнє, інвестор бачить прибуток, який може мати місце після відновлення економіки.

2. Солідарність та допомогу. Адже, здійснення інвестицій в Україну в умовах війни по праву є важливим індикатором підтримки та солідарності з державою на її шляху до перемоги. Інвестиції в такий час не лише сприятимуть відновленню економіки, а і матимуть позитивний вплив на її образ на міжнародній арені.

Висновки та пропозиції. В цілому, хоча воєнний стан і має суттєвий вплив на вітчизняний фондовий ринок, та кожен інвестор самостійно визначає всі ризики і перспективи вкладання коштів. Адже на ряду з ризиками втрати є перспектива примножити обсяг інвестованих коштів у повоєнний час, відновивши економіку.

Список використаних джерел

1. Інформаційна довідка щодо розвитку фондового ринку України протягом січня-грудня 2021-2023 pp. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/>

ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖНИМ АВТОМОБІЛЬНИМ ТРАНСПОРТОМ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Олександр ДЕНІСОВ

*студент 1 курсу, спеціальності «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»*

Науковий керівник – к.е.н., доцент Шубенко І. А.

Постановка проблеми. Війна на вимагає надзвичайної мобілізації у сфері економіки, та вимагає від суб'єктів господарювання по можливості максимізувати прибуток, адже він є однією із важливих складових, який формує майбутній податок на прибуток, що зараховується до державного бюджету, тому настільки важливим є вивчення процесу формування прибутку під час війни з рф. Питаннями формування прибутку підприємств у сфері організації підприємницької діяльності, розкривалося такими вченими як Поддєрьогіним А.М., Біликом М.Д., Терещенком О.А., Гайбурою Ю.А., Середюком Ю.М., Павлюком І.О. та іншими. Вони визначали основні теоретико-практичні засади формування прибутку, проблеми, які виникають при цьому, шляхи оптимізації та максимізації прибутку.

Основний матеріал. Процес формування прибутку підприємствами під час війни є важливою економічною проблемою, яка лише розпочала лише розглядатися у наукових публікаціях та має важливе теоретико-практичне значення для кожного підприємства, особливо це посилиться після перемоги України у період відновлення.

Нині підприємства в Україні здійснюють свою діяльність у надзвичайно складних економічних умовах, війна з рф принесла велику кількість матеріальних втрат, втрачено потужності енергетичної та іншої критично важливої інфраструктури, що тягне підвищення цін на електроенергію та інші енергоносії, інфляційні процеси, які виникли зумовлюють підвищення цін, як результат всі підприємства незалежно від форми власності та господарювання мають фінансові втрати, які несе війна, що продовжується в Україні. Проведемо аналіз кількості діючих суб'єктів господарювання за результатами досліджень Державної служби статистики України (табл. 1).

Як видно із наведених даних кількість суб'єктів господарювання за останні п'ять років суттєво скоротилася, якщо у 2018 році загальна кількість діючих суб'єктів господарювання складала 335877 одиниць, то вже у 2022 році їхня кількість скоротилася на 22 % і склала 261 924 одиниці, що стало наслідком війни з рф. Наразі вважаємо, що кількість діючих підприємств у 2023 році ще більше скоротилася через ризики війни. Причому ці дані наведені без даних окупованих територій, тому втрати є ще більш катастрофічними для вітчизняної економіки.

Таблиця 1

Кількість та частки діючих підприємств великого, середнього та малого підприємництва (без фізичних осіб підприємців) в Україні у 2018-2022 рр.

Роки	Великі підприємства		Середні підприємства		Малі підприємства	
	Од.	У % до загальної кількості	Од.	У % до загальної кількості	Од.	У % до загальної кількості
2018	446	0,1	16057	4,5	339 374	95,4
2019	518	0,1	17751	4,7	362 328	95,2
2020	512	0,1	17602	4,7	355 708	95,2
2021	610	0,2	17502	4,7	352 722	95,1
2022	494	0,2	14783	5,6	246 647	94,2

Джерело: складено за даними [1]

Проаналізуємо підприємницькі структури, які займаються вантажними перевезеннями, адже наше основне підприємство, діяльність якого ми будемо вивчати і досліджувати займається саме вантажними перевезеннями (табл. 2).

Таблиця 2

Кількість діючих суб'єктів господарювання, які здійснюють перевезення вантажним автомобільним транспортом (враховуючи фізичних осіб підприємців) у 2018-2022 рр.

Роки	Кількість суб'єктів господарювання (без врахування банків)	Всього одиниць, які здійснюють перевезення вантажним автомобільним транспортом	З них фізичних осіб підприємців
2018	1839672	51323	45154
2019	1941701	55433	48537
2020	1973652	56945	49746
2021	1956320	56244	48900
2022	1732576	53656	47992

Джерело: складено за даними [1]

Як видно із табл. 2 кількість суб'єктів господарювання, які здійснюють вантажні перевезення також скоротилася за останні чотири роки. Якщо у 2019 році кількість таких суб'єктів господарювання зросла на 4110 одиниць, порівняно із 2018 роком, то вже у 2022 році ми маємо скорочення на 2588 суб'єктів господарювання, які здійснюють вантажні перевезення і головною причиною цьому, звичайно, є війна з рф.

Проаналізуємо як суб'єкти господарювання формували прибуток за останні п'ять років (табл. 3).

Як видно із даних наведених у табл. 2.3 підприємства загалом у 2022 році вперше на останні п'ять років загалом закінчили рік із збитками, що вказує на високі ризики отримання збитків під час війни, частка підприємств, які одержали збитки за 2022 рік становила 34,2%, що є досить високим показником.

Таблиця 3

**Формування чистого прибутку (збитку) суб'єктами господарювання
у 2018-2022 рр.**

Роки	Чистий прибуток (збиток), тис. грн	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
		У % до загальної кількості	Фінансовий результат, тис. грн	У % до загальної кількості	Фінансовий результат, тис. грн
2018	288305468,1	73,9	584358002,5	26,1	296052534,4
2019	523779001,5	73,6	772019623,4	26,4	248240621,9
2020	68054905,5	73,6	599404728,4	26,4	531349822,9
2021	885276479,5	72,9	1117131352,8	27,1	231854873,3
2022	-276277742,8	65,8	639197706,9	34,2	915475449,7

Джерело: складено за даними [2]

Разом з тим майже 66% підприємств одержали прибутки. У відносно мирні 2018-2021 роки частка збиткових підприємств не перевищувала 27%.

Проаналізуємо фінансові результати підприємств, які займаються вантажними перевезеннями (табл. 4).

Таблиця 4

**Формування чистого прибутку (збитку) суб'єктами господарювання, які
здійснюють перевезення вантажним автомобільним транспортом
(враховуючи фізичних осіб підприємців) у 2018-2022 рр.**

Роки	Чистий прибуток (збиток), тис. грн	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
		У % до загальної кількості	Фінансовий результат, тис. грн	У % до загальної кількості	Фінансовий результат, тис. грн
2018	942305	79,7	238029,5	20,3	1437990,0
2019	1755254,4	80,2	3129207,2	19,8	1373952,0
2020	1431270,9	78,9	2736688,7	21,1	1305417,8
2021	2166916,4	78,5	3430029,0	21,5	1263112,6
2022	3429873,6	75,4	5842206,6	24,6	2412333,0

Джерело: складено за даними [2]

За даними табл. 4. можна сказати, що підприємства, які здійснюють перевезення вантажним автомобільним транспортом також отримують систематично збитки, але, за відносно мирний період, частка збиткових підприємств, трохи перевищувала 21%, у той час як у рік повномасштабного вторгнення частка збиткових підприємств цієї галузі зросла до майже 25%. Тобто кожне четверте підприємство одержало збитки від своєї діяльності, що є негативним фактором у формуванні прибутку по даному виду господарської діяльності.

Висновки та пропозиції. Під час війни суттєво погіршилися показники формування чистого прибутку суб'єктами господарювання, що є нормальним явищем, адже війна принесла колосальні збитки загалом для вітчизняної економіки, і, звичайно, для всіх, без винятку суб'єктів господарювання.

Підприємства, які здійснюють вантажні перевезення не стали винятком, частка підприємств, які одержали збитки у 2022 році за період 2018-2022 рр. склала майже 25 % та стала найвищою за вказаний період дослідження.

Список літератури

1. Кількість діючих суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/size_20.htm
2. Формування чистого прибутку (збитку) підприємств за видами економічної діяльності URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2015/fin/fchpr/fchpr_u/arh_fchpr_ved_u.htm

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ТА КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Сергій ДІДУС

магістрант спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к.е.н., доцент Стойко О. Я.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Поточна криза підкреслила вирішальну роль ефективного управління кредиторською та дебіторською заборгованістю, а також запобігання безнадійній заборгованості через значне збільшення її обсягу. Для фінансової безпеки та стабільності компанії важливо дослідити та визначити способи управління дебіторською та кредиторською заборгованістю.

Вагомий внесок у теоретичні аспекти управління дебіторською заборгованістю підприємств зроблено вітчизняними вченими, як Я. Р. Герасименко, К. С. Жадько, О. В. Костюнік, О. Г. Лищенко, М. А. Оніщенко, К. О. Прокудін, Н. Г. Сейсебаєва, І. С. Серeda, Н. М. Сіренко, О. В. Смирнова, В. В. Сторожук, Я. В. Тютюнник, М. Холов, О. В. Ярмач та інші. Проте, визнаючи важливість роботи, виконаної вітчизняними експертами, ми твердо переконані, що сучасні реалії вітчизняного бізнесу вимагають нового погляду на питання управління заборгованістю підприємств.

Основний матеріал. Розрахункові операції відіграють вирішальну роль у фінансово-господарській діяльності підприємства. Ці операції призводять до виникнення як дебіторської, так і кредиторської заборгованості [1, с. 64]. З економічної точки зору дебіторську та кредиторську заборгованість можна розглядати як незалежні категорії, які представляють економічні відносини між продавцями та покупцями. Ці відносини формуються під час купівлі-продажу продуктів, товарів і послуг і зумовлені різницею в часі між передачею права власності та моментом оплати. Ця різниця в часі є результатом об'єктивних умов, які виникають під час процесів виробництва, продажу та розрахунків [7, с. 403].

У сучасній економічній літературі є чимало трактувань дебіторської та кредиторської заборгованостей (табл. 1, табл. 2).

Таблиця 1

Трактування дебіторської заборгованості у сучасній економічній літературі

Автор / джерело	Трактування
Герасименко Я. Р., Жадько К. С., Тютюнник Я. В. [1, с. 65]	заборгованість на користь підприємства на певну дату, внаслідок надання коштів, продажу активів, робіт послуг, що не є фінансовим активом, призначеним для продажу, знаходиться у розпорядженні іншої сторони угоди та виконує в неї роль капіталу.
Костюнік О. В., Сторожук В. В. [2, с. 113]	важливе джерело формування фінансів на підприємстві, яке впливає на діяльність кожної підпорядкованої структури за способами розрахунків та платежів

Онiщенко М. А., Сейсебаєва Н. Г. [4, с. 21]	є оборотними активами, які вилучені на певний момент, саме тому, чим швидше підприємство отримає кошти за надані товари, роботи та послуги, тим кращим є його фінансовий стан
Петричко, М. М., Волкогон М. А. [5, с. 664]	продукція, не оплачена покупцями, або готівка, що вилучена у підприємства
Хохлов М.П., Корнієнко О.С. [7, с. 403]	це сума коштів, які нараховуються підприємству від покупців за товари або послуги, продані в кредит

Джерело: складено за [1; 2; 4; 5; 7]

Якщо коротко підсумувати, то дебіторська заборгованість – це тимчасове заморожування оборотних активів, що може призвести до фінансових ускладнень у господарській діяльності підприємства.

Таблиця 2

Трактування кредиторської заборгованості у сучасній економічній літературі

Автор / джерело	Трактування
Герасименко Я. Р., Жадько К. С., Тютюнник Я. В. [1, с. 65]	складова частину капіталу, яка служить джерелом збільшення ресурсів підприємства та предметом правових взаємовідносин між дебітором і кредитором, що виникають під час постачання і виражені в грошовій формі
Костюнік О. В., Сторожук В. В. [2, с. 115]	це зобов'язання, що виникли в результаті минулих подій господарської діяльності та повинні бути виконані у майбутньому, а сторонами (суб'єктами), що беруть участь у відносинах, виступають кредитор та боржник. Об'єктом виступають ті грошові чи матеріальні цінності, затрати чи проекти, стосовно яких укладена угода позики
Онiщенко М. А., Сейсебаєва Н. Г. [4, с. 22]	залучення деякої частини оборотних коштів у господарську діяльність.
Петричко, М. М., Волкогон М. А. [5, с. 664]	заборгованість складається із заборгованості постачальникам за одержані від них товарно-матеріальні цінності, заборгованості перед бюджетом за податковими платежами, заборгованості з оплати праці і страхування, авансів покупців у рахунок майбутніх відвантажень та ін.
Хохлов М.П., Корнієнко О.С. [7, с. 404]	це позичені підприємством в інших юридичних і фізичних осіб грошові кошти, оцінені в гривнях, щодо яких у підприємства існують зобов'язання погашення у певний строк.

Джерело: складено за [1; 2; 4; 5; 7]

Якщо коротко підсумувати, то кредиторська заборгованість означає використання в господарському процесі коштів, які не належать підприємству.

Якщо розглядати дебіторську та кредиторську заборгованість підприємств з наукової точки зору та розглядати їх як окремі категорії, тобто як узагальнене поняття, то їх економічну природу можна описати наступним чином: кредиторська та дебіторська заборгованість представляють собою економічні взаємодії між продавцями та покупцями процес купівлі товарів, послуг і продуктів. Крім того, час оплати пов'язаний з об'єктивними умовами, які створюються в процесі виробництва, реалізації та організації розрахунків.

Важливо відзначити, що дебіторська та кредиторська заборгованість є сполучною ланкою між процесами створення та розміщення фінансових ресурсів у компаніях. Загальноприйнято вважати, що кредиторська заборгованість є

джерелом фінансових ресурсів компанії, а дебіторська заборгованість є напрямком руху та використання цих ресурсів. Як наслідок, дослідження питань, пов'язаних з ефективністю управління рахунками-фактурами, та розробка стратегій їх покращення є сьогодні надзвичайно важливими та необхідними питаннями, які слід вирішити.

Виникнення дебіторської та кредиторської заборгованості є об'єктивним процесом. Їх наявність, розмір і склад неоднозначно пов'язаний з результатами господарської діяльності підприємства, наявність цієї складової має як позитивні, так і негативні сторони (табл. 3).

Значний відсоток дебіторської заборгованості в активах і кредиторської в пасивах підприємства негативно впливає на його фінансовий стан, ступінь платоспроможності та фінансову стійкість, що в свою чергу визначає важливість і необхідність управління заборгованістю.

Таблиця 3

Переваги та недоліки формування дебіторської і кредиторської заборгованості підприємств

Напрямок впливу	Позитивний вплив на діяльність підприємства	Негативний вплив на діяльність підприємства
Дебіторська заборгованість	- заохочення збільшення доходів; - створення стійких, довгострокових партнерських відносин з клієнтами; - розробка різноманітного асортименту конкурентоспроможних товарів; - швидкість реалізації запасів і відповідне зниження витрат на їх утримання тощо.	- зменшення кількості грошей в обігу та пов'язані з цим витрати на управління рахунками-фактурами; - ризик відсутності прибутку
Кредиторська заборгованість	- додаткове фінансування обігових коштів та підвищення економічного потенціалу; - підвищення норми прибутку; - зниження вартості капіталу; - зменшення ймовірності втрат через інфляцію тощо.	- збільшення обсягів боргових платежів; - виникнення збитків через неотримання знижок на придбані товари, послуги, продукцію. - можливість втрати життєздатності та фінансової стабільності тощо.

Джерело: складено за [7, с. 405]

Ефективне управління оборотними активами та джерелами поточних коштів, зокрема кредиторською та дебіторською заборгованістю, відіграє вирішальну роль у підтриманні фінансової стабільності підприємства [4, с. 21]. Щоб забезпечити стабільність управління кредиторською та дебіторською заборгованістю є кілька ключових компонентів, таких як встановлення керівних принципів для операцій компанії з партнерами, впровадження стандартів для оцінки клієнтів та визначення умов кредитування, застосування штрафів за прострочення платежу та встановлення систематичного підходу до стягнення непогашеної дебіторської заборгованості [2, с. 115].

Управління дебіторською заборгованістю є невід'ємною складовою загальної стратегії управління оборотними активами та маркетингового підходу бізнесу. Його головна мета – збільшення продажів продукції шляхом ефективного управління загальною сумою боргу та забезпечення оперативного стягнення боргу [1, с. 65].

На думку О. Х. Лищенко та І. С. Середи, модель управління дебіторською заборгованістю складається декількох ключових елементів. Аналіз фінансової інформації щодо дебіторської заборгованості суб'єкта господарювання здійснюється шляхом статичного аналізу, який передбачає інтерпретацію значень основних фінансових показників і коефіцієнтів. Додатково проводиться динамічний аналіз для оцінки тенденцій погашення дебіторської заборгованості контрагентами. Цей аналіз допомагає визначити оптимальний період відстрочки платежу за рахунками, виставленими покупцям. Для задоволення потреб компанії в капіталі розглядаються такі варіанти рефінансування, як облік векселів, факторинг і передача боргових вимог компанії третім особам. Крім того, основна увага приділяється контролю простроченої дебіторської заборгованості та впровадженню заходів щодо запобігання безнадійній заборгованості [3, с. 85].

За словами Н. М. Сіренко та О. В. Смирнової, модель управління кредиторською заборгованістю складається всього з трьох компонентів: аналіз статичних і динамічних аспектів формування та погашення суб'єктом господарювання кредиторської заборгованості та як це впливає на його грошовий потік; надання обґрунтування переваг отримання відстрочки платежу за рахунками-фактурами постачальника та визначення оптимальної тривалості таких затримок; вжиття заходів щодо запобігання накопиченню простроченої кредиторської заборгованості та, у разі необхідності, продовження строків її сплати [6, с. 45]. Основний напрямок управління кредиторською заборгованістю передбачає вибір найбільш вигідних форм і умов розрахунків з діловими партнерами для підтримки фінансової стійкості підприємства [1, с. 67].

Важливо визнати, що як дебіторська, так і кредиторська заборгованість відіграють вирішальну роль у створенні та розподілі фінансових ресурсів у компанії [1, с. 65]. Ефективне управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства сприяє вирішенню питань, пов'язаних із заборгованістю вітчизняних суб'єктів господарювання та зміцненню їх фінансового становища [8, с. 29]. Ключовим аспектом успішного управління кредиторською заборгованістю є моніторинг співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості та забезпечення своєчасної оплати непогашеної заборгованості [4, с. 22]. Перш ніж приймати рішення щодо оптимізації рівня дебіторської та кредиторської заборгованості, важливо проаналізувати ситуацію в компанії та оцінити доцільність управління заборгованістю.

Висновки та пропозиції. Для забезпечення безперебійної роботи бізнесу вкрай важливо своєчасно та ефективно управляти як дебіторською, так і кредиторською заборгованістю. Гроші, які компанія заборгувала, і отримані гроші є похідними від грошових розрахунків зі споживачами, підрядниками, фінансовими установами, установами соціального страхування, вкладниками та

іншими залученими сторонами. Наявність обох типів заборгованості пояснюється тим, що час поставки готової продукції, виконання роботи, надходження товарів і вартості матеріалів не відповідає терміну оплати. Значні обсяги нарахованої та простроченої заборгованості призводять до розподілу капіталу.

Виходячи з результатів нашого дослідження, одним з важливих факторів управління цими рахунками є підтримка збалансованого співвідношення між ними. У багатьох випадках сума кредиторської заборгованості може бути вищою, що свідчить про те, що підприємство розумно використовує власні кошти, зберігаючи їх в обігу, а не здійснюючи негайні платежі. Але для бізнесу також важливо виконувати свої боргові зобов'язання. Завдяки розумному управлінню як кредиторською, так і дебіторською заборгованістю компанія може забезпечити успішне зростання прибутку та капіталу, а також підтримувати платоспроможність і кредитоспроможність у межах прийнятного рівня ризику.

Список літератури:

1. Герасименко Я. Р., Жадько К. С., Тютюнник Я. В. Управління кредиторською та дебіторською заборгованістю в умовах нестабільності економіки. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія : Економічні науки.* 2021. № 4(2). С. 62-69.
2. Костюнік О. В., Сторожук В. В. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю на підприємствах. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки.* 2017. Вип. 27(3). С. 113-116.
3. Лищенко О.Г., Серeda І.С. Управління дебіторською заборгованістю як фактором фінансової стійкості підприємства. *Держава та регіони. Серія: Економіка і підприємництво.* 2011. № 3. С. 84-89.
4. Онiщенко М. А. , Сейсебаєва Н. Г. Теоретичні основи управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємств в сучасних умовах господарювання. *Економіка. Фінанси. Право.* 2016. № 11. С. 21-23.
5. Петричко, М. М., Волкогон М. А. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства. *Економіка та суспільство: електронний науковий фаховий журнал.* Мукачєво, 2017. №13. С. 662-666.
6. Сіренко Н. М., Смирнова О. В. Вдосконалення управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства. *Агросвіт.* 2011. №22. С. 44-46.
7. Хохлов М. П., Корнієнко О. С. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства. *Економіка і суспільство.* 2017. № 10. С. 402-407.
8. Ярмак О. В., Прокудін К. О. Управління дебіторською та кредиторською заборгованостями підприємства. *Економіка. Фінанси. Право.* 2020. № 11(2). С. 28-31.

АНАЛІЗ ОБСЯГІВ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РИНКУ БОРГОВИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ УКРАЇНИ

Андрій ДЄДУХ

*магістрант спеціальності «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»*

Науковий керівник – к.е.н., доцент Сус Л. В.

Постановка проблеми. Банки України залишаються ключовими учасниками ринку державних цінних паперів (ДЦП), володіючи значною часткою обігу. Підвищення облікової ставки НБУ стимулювало банки до нарощування інвестицій в більш дохідні активи, в тому числі в облігації, як державні, так і корпоративні. За даними НБУ, станом на 01.04.2024 року: Загальний обсяг інвестицій банків в цінні папери склав 1,5 трлн грн. З них: ДЦП: 1,2 трлн грн (80%). Корпоративні облігації: 0,3 трлн грн (20%). Порівняно з початком року: Інвестиції в ДЦП зросли на 15%. Інвестиції в корпоративні облігації - на 10%.

Ця теза досліджує роль банків на ринку ДЦП України, аналізує його динаміку розвитку та прогнозує його майбутнє.

Результати дослідження. Банки відігравали все більшу роль на ринку цінних паперів України протягом 2021-2024 років (табл. 1).

Таблиця 1

SWOT аналіз банківської діяльності на ринку державних боргових цінних паперів

	О Корисно (сильні сторони)	Т Шкодить (слабкі сторони)
S Внутрішні (можливості)	1. Банки виступають посередниками на ринку боргових цінних паперів (9) 2. Банки забезпечують ліквідність на ринку боргових цінних паперів (9) 3. Банки допомагають диверсифікувати портфелі боргових цінних паперів (8) 4. Широкий доступ до капіталу (9) 5. Можливість отримання прибутку від зміни процентних ставок (8)	1. Конфлікт зовнішніх та внутрішніх інтересів (9) 2. Ризики (репутації тощо) (7) 3. Високі витрати щодо обслуговування операцій з цінними паперами (10) 4. Відсутність прозорості (9) 5. Регуляторні обмеження (7)
W Зовнішні (загрози)	1. Зростання світового ринку боргових цінних паперів (10) 2. Зростання попиту на боргові цінні папери (10) 3. Розвиток фінтеху (10) 4. Розвиток нових продуктів (8) 5. Вихід на нові ринки (7)	1. Конкурентна загроза (8) 2. Ризик підвищення ставок (9) 3. Ризик кредитоспроможності боргових цінних паперів (10) 4. Ризик ліквідності (10) 5. Кібербезпека банків (10)

Це було пов'язано з низкою факторів, таких як збільшення ліквідності банківського сектору, а також з розширенням регуляторної бази, яка дозволила банкам надавати ширший спектр послуг на ринку цінних паперів.

Зниження обсягів торгів та зміна структури торгів на ринку цінних паперів України негативно вплинули на банківську діяльність. Це призвело до зниження доходів банків від операцій на ринку цінних паперів, а також до зростання ризиків, пов'язаних з цими операціями.

Очікується, що ринок цінних паперів України поступово відновиться після війни. Це призведе до зростання обсягів торгів та зміни структури торгів на користь корпоративних цінних паперів. Банки, ймовірно, продовжуватимуть відігравати важливу роль на ринку цінних паперів України, але їх діяльність буде більш диверсифікованою, ніж це було до війни.

Ринок державних боргових цінних паперів (ДЦП) України в 2023 році значно зріс. Це було обумовлено низкою факторів, зокрема зростанням державного та гарантованого державою боргу, а також зростанням ВВП (Таблиця 2). Зменшення кількості банків на ринку призвело до зростання обсягу операцій з ДЦП на один банк.

Таблиця 2

**Діяльність банків на ринку державних
цінних паперів України у 2022-2023 рр.**

Показник	2022	2023	Зміна	
			абсолютна	%
1. Обсяг операцій з державними борговими цінними паперами, тис шт.	156,64	406,21	249,57	259,32
2. Державний та гарантований державою борг, млрд грн	4072,85	5519,51	1446,66	135,52
3. ВВП, млрд грн	5239,00	6510,00	1271,00	124,26
4. Кількість банків, од.	67,00	63,00	-4,00	94,03
5. Співвідношення обсягів операцій з державними борговими цінними паперами до суми державного та гарантованого державою боргу, шт на 1 грн	0,04	0,07	0,04	191,35
6. Співвідношення державного та гарантованого державою боргу до обсягу ВВП, грн	0,78	0,85	0,07	109,06
7. Співвідношення ВВП до кількості банків України, млрд грн на 1 банк	78,19	103,33	25,14	132,15
8. Співвідношення обсягів операцій з державними борговими цінними паперами до кількості банків, тис. шт. на 1 банк	2,34	6,45	4,11	275,78

Джерело: складено автором

Обсяг операцій з ДЦП зріс на 249,57 млрд грн. або на 159,32%. Це значне зростання свідчить про те, що банківський сектор України став більш активним учасником ринку ДЦП. Це може бути обумовлено низкою факторів, зокрема зростанням попиту на ДЦП з боку інвесторів, а також покращенням макроекономічної ситуації в країні.

Державний та гарантований державою борг зріс на 1446,66 млрд грн. або на 135,52%. Це зростання пов'язане з потребою уряду в фінансуванні бюджетного дефіциту. Зростання державного боргу може мати як позитивні, так і негативні наслідки для економіки України.

ВВП зріс на 1271,00 млрд грн. або на 124,26%. Це зростання свідчить про те, що економіка України знаходиться в стадії підйому. Зростання ВВП може призвести до зростання попиту на ДЦП з боку інвесторів, а також до покращення фінансового стану банківського сектору.

Кількість банків зменшилася на 4 банки або на 5,97%.

Обсяг операцій з ДЦП на один банк зріс на 4,11 млрд грн. або на 275,78%. Це зростання свідчить про те, що банківський сектор України став більш концентрованим. Це може призвести до зниження конкуренції на ринку ДЦП.

Ринок державних облігацій України продемонстрував значне зростання у 2022-2023 роках, що свідчить про зростання довіри інвесторів до української економіки. Зростання ОВДП свідчить про активне фінансування державного бюджету коштом внутрішніх джерел. Зміна динаміки ОЗДП може бути пов'язана зі зменшенням потреби в зовнішньому фінансуванні, змінами на світовому ринку капіталу та ризиками, пов'язаними з війною.

Висновки. Очікується, що ринок ДЦП в Україні продовжуватиме розвиватися після закінчення війни. Зростання економіки та зниження ризиків сприятимуть збільшенню інвестицій банків у ДЦП.

Список літератури

1. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua>
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk>
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

РЕЗЕРВИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Богдан ДМИТРЕНКО

*студент 4 курсу, спеціальності «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»*

Науковий керівник – к.е.н, доцент Лариса НЕДІЛЬСЬКА

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Пошук резервів нарощення прибутку і прибутковості слугує однією з ключових цілей розвитку для кожного підприємства. В сучасних умовах розвитку економіки України суб'єкти господарювання змушені здійснювати постійний моніторинг усіх можливих факторів, які здатні вплинути на прибуток, що дозволяє уникнути багатьох негативних ризиків та несприятливих впливів для підприємства.

Дослідження сучасних проблем щодо удосконалення системи управління прибутком підприємств знайшли відображення у наукових напрацюваннях багатьох закордонних та вітчизняних науковців, зокрема, О. Я. Базилінської, О. О. Гетьман, М. М. Павлишенко, І. В. Прокопи, В. М. Шаповала та багатьох інших.

Основний матеріал. Власники підприємства, під час його створення, надають перевагу націленості на рівень прибутковості, що забезпечує покриття прибутком витрат і задоволення потреб у розширеному відтворенні. Традиційно, чим більший розмір прибутку генерує підприємство, тим ефективніше відбувається розвиток і постають можливості для розширення потужностей підприємства.

З метою підвищення прибутковості діяльності підприємства, передусім, необхідно виявляти невикористані можливості, тобто здійснювати пошук резервів збільшення прибутку. Такими резервами в діяльності підприємства можуть бути не враховані упущення на етапі планування, безпосередньо виробництва та на етапі реалізації виготовленої продукції чи наданих послуг.

Процедура підвищення прибутковості полягає у виявленні особливостей формування резервів із внутрішніх і зовнішніх джерел, тобто залучення можливих інвестиційних коштів або позик, що може вплинути на утворення ресурсів. Резервування як головна складова управління прибутковістю залишається певною «подушкою» виживання і тому в момент складнощів можна отримати прибуток, знижуючи вплив зовнішніх негативних чинників.

Наступним відповідальним етапом підвищення прибутковості може бути підвищення ефективності використання ресурсів. Зокрема, варто здійснювати оптимізацію використання виробничого обладнання, його оновлення, раціональний розподіл матеріальних ресурсів, що позитивно впливатиме на продуктивність і, відповідно, на загальний прибуток.

Крім того, впровадження сучасних технологій у виробничі процеси дає можливість підвищити ефективність операційної діяльності та зниження витрат.

Наразі, значної ролі в створенні умов для підвищення прибутковості набуває маркетингова стратегія. Світовий досвід свідчить, що чимало новітніх підходів у виробництві та управлінні не забезпечують належної віддачі без відповідної організації маркетингу. При цьому, саме маркетинг здатен створити умови розширення ринків збуту та збільшення обсягів грошових надходжень, що сприятиме нарощенню прибутковості.

Зокрема, резервом нарощення прибутковості можуть бути інструменти, які пов'язані з підвищенням якості управління окремими складовими фінансового стану підприємства та результатами господарювання. Так, зважаючи на фінансові показники діяльності підприємства та його майнового стану, такі як чистий дохід та чистий прибуток, розмір активів, власного капіталу та поточних зобов'язань, можна виявити можливі резерви подальшого зростання прибутковості. З цією метою застосовано чотирьох факторну модель, яка базується на показнику чистої рентабельності та враховує рентабельність власного капіталу, коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу, коефіцієнт поточної заборгованості і капіталомісткість:

$$\frac{\text{ЧП}}{\text{ЧД}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ВК}} \times \frac{\text{ВК}}{\text{ПЗ}} \times \frac{\text{ПЗ}}{\text{А}} \times \frac{\text{А}}{\text{ЧД}}$$

де, ЧП - чистий прибуток, тис.грн;

ЧД – чистий дохід, тис.грн;

ВК – власний капітал, тис.грн;

ПЗ – поточні зобов'язання, тис.грн;

А – вартість активів, тис.грн.

Вплив кожного окремого з виділених показників розраховується як вплив його зміни за досліджуваний період на результат за умови сталості решти показників. Абсолютна сума впливу вказаних факторів відображатиме загальне відхилення результативного показника за досліджуваний період.

Застосувавши вказану методику, здійснено факторний аналіз чистої рентабельності типового сільськогосподарського підприємства – ПСП «Саверці» (табл. 1).

Таблиця 1

Факторний аналіз чистої рентабельності ПСП «Саверці»

Показник	2022 р.	2023 р.	Рівень впливу на чисту рентабельність
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (ЧП/ВК)	-0,0033	0,0018	0,0116
Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу (ВК/ПЗ)	53,0680	16,0039	-0,0029
Коефіцієнт поточної заборгованості (ПЗ/А)	0,0185	0,0587	0,0027
Капіталомісткість (А/ЧД)	2,3667	1,8240	-0,0009
Коефіцієнт чистої рентабельності (ЧП/ЧД)	-0,0076	0,0030	0,0106

Джерело: власні дослідження.

Результати факторного аналізу чистої рентабельності ПСП «Саверці» свідчать про її зростання впродовж 2023 р. на 0,0106 к.п., що відбулось завдяки подоланню збитковості і нарощення чистого прибутку на 1177 тис.грн з одночасним зростанням чистого доходу на 32,9 %. Водночас, у зв'язку із зростанням обсягів поточних зобов'язань було стримано виявленні можливості нарощення чистої рентабельності. Поряд з цим, відбулось скорочення рівня капіталомісткості (на 0,5427 к.п.), що призвело до зниження коефіцієнта чистої рентабельності на 0,0009 к.п. Коефіцієнт поточної заборгованості, який зріс на 0,0402 к.п., призвів до зростання чистої рентабельності на 0,27 в.п.

Таким чином, чиста рентабельність підприємства залежить від низки абсолютних, відносних та структурних зрушень в активах, капіталі та фінансових результатах господарювання.

Загалом, важливо постійно оцінювати ефективність впроваджених заходів і вносити корективи в стратегію управління прибутком, відповідно до змін у зовнішньому середовищі.

Висновки та пропозиції. Отже, резерви підвищення прибутковості підприємства можуть визначатися його особливостями діяльності і лежати в площині зовнішніх чи внутрішніх впливів. Загалом, підвищення прибутковості сприяє поступовому нарощенню масштабів господарювання, зростанню ділової активності та стрімкому економічному розвитку.

Список використаних джерел

1. Павлюк І. О. Управління прибутком підприємств в умовах сьогодення. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. №1. С.84–88.
2. Добровольська О. В., Дуброва Н. П., Ясинська Д. В. Застосування детермінованого моделювання для підвищення прибутковості в управлінні фінансовими ресурсами підприємства. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2021. № 2 (72). С. 82 – 87.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Маргарита ПИВОВАР

*студентка 4 курсу, спеціальності «Фінанси банківська справа та страхування»
Науковий керівник – к. е. н., доцент Шубенко І. А.*

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Банківський сектор України зазнав значних змін протягом останніх років, зіткнувшись з численними викликами, пов'язаними з політичною нестабільністю та воєнним положенням. Проте, попри ці складнощі, сектор продемонстрував стійкість та має значний потенціал для розвитку в майбутньому. Розвиток банківського сектору є критично важливим для економічного зростання та добробуту України. Банки відіграють ключову роль у мобілізації заощаджень, кредитуванні підприємств та роздрібних клієнтів, а також у наданні важливих платіжних послуг.

Основний матеріал. Загалом станом на 1.04. 2024 в Україні діють 63 банків, серед яких 26 – представники іноземних банківських груп, 19 – 100% з іноземним капіталом, 18 – банки з державним капіталом. Банківський сектор активно бере участь у розвитку інновацій на ринку. Він впроваджує інтернет-банкінг, мобільний банкінг, технології NFC і чат-ботів, а також розвиває концепцію банків без відділень та інші інноваційні рішення [1]. Через це банківська система України відповідає світовим тенденціям, маючи представників, які активно впроваджують кожен з актуальних напрямків розвитку. Одночасно вона є прикладом гальмування такого розвитку через відсутність нормативної бази на рівні законів і підзаконних актів.

Банківські послуги охоплюють широкий спектр операцій, включаючи такі, які раніше не були типовими для банківської сфери. Серед цих операцій виділяються деякі, що видаються особливо перспективними, до них доцільно віднести:

- цифровізація, тобто очікується, що цифровізація буде одним із ключових драйверів розвитку банківського сектору в Україні протягом наступних років. Банки все активніше впроваджують цифрові продукти та послуги, такі як мобільний банкінг, онлайн-кредитування та безконтактні платежі. Ця тенденція буде стимулюватися зростаючим проникненням смартфонів та доступом до Інтернету, а також очікуваннями клієнтів щодо зручності та простоти використання банківських послуг;

- відкритий банкінг, де розвиток відкритого банкінгу також матиме значний вплив на банківський сектор України. Відкритий банкінг дає можливість третім сторонам отримувати доступ до банківських даних клієнтів з їхньої згоди, що може призвести до створення нових інноваційних продуктів та послуг.

- персоналізація – банки все більше уваги приділяють персоналізації своїх продуктів та послуг, щоб краще відповідати потребам індивідуальних клієнтів. Це робиться за допомогою використання даних та аналітики для кращого

розуміння потреб клієнтів та пропонування їм більш релевантних продуктів та послуг;

- надання консультаційних та інформаційних послуг з розробки спеціалізованої міжбанківської бази даних для забезпечення ефективного обміну інформацією;

- виконання факторингових та лізингових операцій, а також форфейтингу та інших супутніх фінансових послуг [2, с. 114].

На основі вище зазначеної інформації можна скласти оцінку пріоритетних напрямів інноваційного розвитку банківської системи.

Таблиця 1

Перспективні напрямки розвитку банківських послуг в Україні

Напрями розвитку	Характеристика
Екстериторіальне розташування (віртуальні інтернет-банки)	Цей напрямок передбачає створення банків, які не мають фізичних відділень і надають послуги виключно онлайн. Це може призвести до зниження витрат банків та кращої доступності послуг для клієнтів.
Екс-юридичне підпорядкування банків (блокчейн)	Застосування технології блокчейн може призвести до децентралізації банківської системи та підвищення прозорості транзакцій. Це може зробити банківські послуги більш безпечними та надійними.
Віртуальна реальність у повсякденні (NFC-технології, екосистема банк-соціальна мережа)	Використання NFC-технологій та інтеграція з соціальними мережами може зробити банківські послуги більш зручними та доступними для клієнтів. Це може включати такі послуги, як оплата за допомогою смартфона, перекази коштів через соціальні мережі та отримання персоналізованих фінансових порад.
Ініціалізація ресурсних витрат (штучний інтелект)	Впровадження штучного інтелекту може допомогти банкам автоматизувати багато завдань, що призведе до зниження витрат та покращення якості обслуговування клієнтів. Штучний інтелект також може використовуватися для розробки нових продуктів та послуг, які відповідають індивідуальним потребам клієнтів.
Збільшення іноземних інвестицій	Створення сприятливого інвестиційного клімату для залучення іноземних інвестицій в український банківський сектор може включати зниження регуляторних бар'єрів, надання податкових пільг та інших стимулів, а також забезпечення надійного захисту прав іноземних інвесторів. Збільшення обсягу іноземних інвестицій в український банківський сектор сприятиме зростанню конкурентоспроможності українських банків на міжнародному ринку та розширенню доступу українських підприємств до нових ринків і джерел фінансування.

Джерело: складено на основі [3, с. 90].

Висновки та пропозиції. Отже, банківська система України та її послуги мають значний потенціал для подальшого розвитку. До нього входить: розширення доступу до фінансових послуг в Україні, що включає збільшення частки населення з банківськими рахунками та активне використання фінансових продуктів через спрощення відкриття рахунків, розвиток цифрових банківських продуктів та підвищення фінансової грамотності через освітні програми; розвиток інноваційних продуктів і послуг, таких як мобільний та інтернет-банкінг, відкритий банкінг тощо, що сприятиме доступності та зручності послуг; поглиблення інтеграції з світовою фінансовою системою через залучення іноземних інвестицій, вихід на нові ринки та участь у міжнародних фінансових організаціях зміцнить фінансову систему України, що в свою чергу підвищить якість та доступність послуг, знизить їх вартість, збільшить кредитування економіки та прискорить економічне зростання. Реалізація окреслених перспективних напрямів дозволить підвищити якість, доступність та конкурентоспроможність вітчизняних банківських послуг. Це, в свою чергу, сприятиме поглибленню фінансової інтеграції та прискоренню економічного зростання в Україні.

Список використаних джерел

1. Мінфін: Кількість банків в Україні (2008-2024). 2024. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/>
2. Малік К. Р. Перспективи розвитку банківських послуг в Україні. Збірник науково-методичних праць Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу. Інновацій партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму: матеріали міжнародної науково-практичної конференції «ВЕКТОР». Вип. 2. Кам'янець-Подільський: «Аксіома», 2017. С. 114-115.
3. Бабанін М., Підлісна О. Розвиток та впровадження інноваційних банківських послуг в Україні та світі. Розвиток підприємництва як фактор зростання національної економіки. Матеріали XXII Міжнародної науково-практичної конференції 22 листопада 2023 року. Київ: ІВЦ Видавництво «Політехніка», 2023. С. 89-90. URL: <https://conf-keip.kpi.ua/article/view/294521>

АНАЛІЗ РИНКУ КРЕДИТУВАННЯ ДОВОЄННОГО СТАНУ

Сергій САВОСІН

*магістрант спеціальності «Фінанси банківська справа,
страхування та фондовий ринок»
Науковий керівник – к.е.н., доцент Сус Л. В.*

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. До початку війни в 2022 році ринок кредитування України переживав період стабілізації та зростання після економічних труднощів, викликаних глобальною фінансовою кризою 2008 року та подіями 2014 року. Відновлення економіки сприяло збільшенню кількості як споживчих, так і бізнес-кредитів. Основні тенденції на ринку кредитування до 2022 року:

1. Зростання споживчого кредитування: Банки активізували кредитування фізичних осіб, особливо в сегментах автокредитування та кредитування на нерухомість. Це було частково викликано зниженням процентних ставок та поліпшенням кредитного ризику населення.

2. Кредитування малого та середнього бізнесу: Уряд та Національний банк України (НБУ) запровадили кілька програм для підтримки МСБ, що стимулювало банки до більш активного кредитування цього сектору. Наприклад «Доступні кредити 5–7–9%»

3. Зростання іпотечного кредитування: Іпотечне кредитування відновлювалося завдяки поліпшенню умов кредитування та зростанню попиту на житло. Наприклад «Доступна іпотека»

4. Інноваційні кредитні продукти: Розвиток цифрових технологій сприяв появі онлайн-кредитів та інших інноваційних банківських продуктів, які робили процес отримання кредитів швидшим і зручнішим для клієнтів.

Банки також відновили докризові темпи кредитування на рівні понад 30% р/р (рис. 1).

Основний матеріал. Абсолютну більшість в портфелі кредитів фізосіб становлять незабезпечені кредити. Незважаючи на динамічний відносний приріст кредитів на нерухомість (57% р/р за 10 місяців 2021 р.) частка іпотечних кредитів в загальному портфелі становить лише 7%, а у співвідношенні до ВВП менше 1%, що є найнижчим рівнем серед країн ЦСЄ.[1]

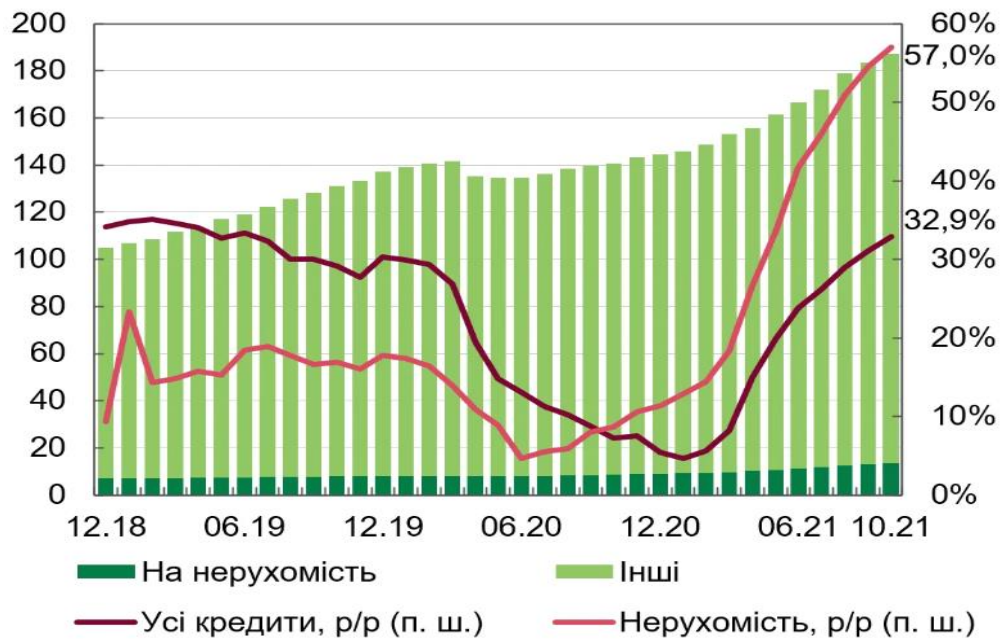

Рис. 1. Обсяги чистих гривневих кредитів фізичним особам, млрд грн

Джерело: за даними НБУ

Оскільки попит на споживчі кредити зазвичай не чутливий до коливань їхньої ринкової ціни (адже суми цих кредитів, як правило, малі порівняно з доходами позичальників), ефективні ставки за такими кредитами залишались високими (понад 30%) і не реагували на зміни облікової ставки.

Програма "Доступна іпотека" сприяла зростанню іпотечного кредитування, знижуючи вартість цих кредитів для позичальників. Проте, через низький рівень захисту прав кредиторів та інвесторів, її внесок у відновлення іпотечного кредитування склав лише близько 15% від загальної кількості наданих іпотечних кредитів. Загалом, сектор іпотечного кредитування демонструє значний потенціал для подальшого динамічного розвитку.

Протягом 2021 року відновлення кредитування, збереження низької вартості фінансування, відсутність значних асигнувань до резервів та зростання обсягу банківських операцій сприяли досягненню банками прибутку, який перевищив докризові показники та досяг історичного максимуму (понад 50 млрд грн за 9 місяців 2021 року). У третьому кварталі 2021 року зростання чистого процентного та комісійного доходів склало 44% і 29% відповідно рік до року. Приблизно 20% оперативних доходів банків було згенеровано завдяки інвестиціям в депозитні сертифікати НБУ та державні облігації внутрішньої позики.

Значний обсяг коштів банківського сектору, інвестований у депозитні сертифікати НБУ, дозволяє банкам отримувати пасивний дохід за ставкою, рівною обліковій ставці. У 2021 році середньомісячний баланс коштів банків у депозитних сертифікатах досяг 150 млрд грн, що приносило близько 10% процентних доходів банків [2].

Статистика ринку кредитування до 2022 року:

- Обсяги кредитування: Згідно зі звітами НБУ, загальний обсяг кредитів, наданих банками, постійно зростає. На кінець 2021 року портфель кредитів фізичним особам і бізнесу значно збільшився порівняно з попередніми роками.
- Основні кредитори: Більшість кредитів видається великими банками, які контролюють значну частку ринку. Деякі з лідерів ринку включали ПриватБанк, Ощадбанк, та Райффайзен Банк.
- Типи кредитів: До основних видів кредитування відносилися споживчі кредити (особливо на покупку товарів тривалого користування), іпотечні кредити, кредитні лінії для бізнесу, та автокредити.

Ефективність каналів монетарної трансмісії додатково знижується через адміністративні обмеження на валютному ринку та обмеження щодо руху капіталу. В таких умовах Національний банк України (далі – Національний банк) може тимчасово не використовувати ринкові монетарні інструменти, зокрема ключову (облікову) ставку як основний інструмент грошово-кредитної (монетарної) політики. Для виконання цих завдань та мінімізації ризиків для цінової та фінансової стабільності [3].

Висновки та пропозиції. До початку воєнного стану ринок кредитування в Україні демонстрував позитивні тенденції, відображаючи загальне економічне зростання країни. Кредитні установи активно розширювали спектр своїх продуктів, що включало як споживчі кредити, так і кредити для малого та середнього бізнесу. Спостерігалось зростання довіри споживачів до банківської системи, що сприяло збільшенню обсягів кредитування. Основними чинниками цього процесу були стабільна макроекономічна ситуація, низький рівень інфляції, зростання доходів населення та активна підтримка малого та середнього бізнесу.

Диверсифікація кредитних продуктів включала в себе розвиток іпотечного кредитування, автокредитування, а також новітніх фінансових інструментів, таких як мікрокредити та онлайн-кредити. Банки і фінансові установи впроваджували нові технології для спрощення процесу отримання кредитів, що поліпшувало доступність фінансових послуг для широких верств населення. Розширення цифрових послуг також сприяло зниженню вартості кредитування та підвищенню ефективності фінансових операцій.

Список використаних джерел:

1. Рекордні прибутки та кредити для бізнесу. Що відбувається з банками в Україні. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/ukrajinski-banki-u-2021-mu-krediti-pributki-prognozi-novini-ukrajini-50209679.html>.
2. Проблеми ринку кредитування України в умовах воєнного стану. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/276675>.
3. Інфографіка: НБУ, Звіт про фінансову стабільність, грудень 2021 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/hJTwdIrBPNWeMzk>.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ЯПОНІЇ

Дар'я ДОМБРОВСЬКА

здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к.е.н., доцент Сус Л. В.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Сьогодні Японія є однією з провідних індустріальних країн світу після США та Китаю за обсягом ВВП. Однак, така ситуація була не завжди. Програвши Другу світову війну і не маючи багатьох корисних копалин, країна піднялась за певний період та посіла друге місце у світі за обсягом ВВП. У середині 1940 року японська економіка була майже повністю зруйнована. Однак, грамотна та обґрунтована економічна політика сприяла піднесенню економіки Японії.

Основний матеріал. Банківська система Японії складається з двох рівнів, а саме з Центрального банку (ЦБ), різноманітних комерційних банків та небанківських кредитно-фінансових установ [1]. Центральний банк на першому рівні має право на випуск банкнот (емісію), проводить грошово-кредитну політику, регулює економічні взаємозв'язки та здійснює касове обслуговування казначейства. Другий рівень банківської системи Японії складається з небанківських та банківських фінансових установ. Загальний вигляд банківської системи Японії представлений на рис. 1.

Рис. 1. Банківська система Японії сьогодні

Джерело: розроблено автором на основі [1].

Центральний банк Японії був заснований у 1882 р., спочатку на короткий термін – 30 років, але згодом у 1942 р. отримав безстроковий статус. Але банк пройшов тернистий шлях. У 1927 р. у Японії сталась фінансова криза після першої світової війни. Японські компанії проводять інвестиційні вкладення у виробничі

потужності імперії, що призвело до виникнення так званої “економічної мильної бульбашки”. Багато компаній також збанкрутували через непоправні наслідки кантонського землетрусу у 1923р. Уряд імперії впливає через центральний банк, випустивши “облігації землетрусу”. У 1927 р. уряд має намір викупити їх, але ширяться чутки нібито банки отримавши ці облігації невдовзі збанкрутують. Виникає банківська паніка і 37 японських банків стають банкрутами.

Політичну рамку центрального банку було створено у 1949 р., до неї входять: губернатор, два заступники і шість членів партії. Головний офіс центрального банку розташований у Токіо. Принципи банківської системи законодавчо затверджені у 2014 р. Їх всього п’ять: суспільний інтерес, прозорість, досконалість, цілісність, ефективність [2]. Закон від 1997 р. визначає такі основні види діяльності банку: облік комерційних векселів і боргових цінних паперів; надання кредитів під заставу векселів, боргових цінних паперів та державних облігацій; прийняття депозитів; купівля – продаж золотих та срібних злитків, різноманітні операції у національній валюті – ієн.

Діяльність усіх комерційних банків регулюється законом. Згідно чинного законодавства всі комерційні банки повинні бути зареєстровані як акціонерні товариства і мати статутний капітал більше 1 млрд ієн. Японські комерційні банки можна поділити на універсальні та спеціалізовані.

У банківській системі Японії універсальні банки включають в себе міські та регіональні банки, саме міські банки входять до рейтингу найпотужніших банків у світі. Кожен банк має тісні зв’язки з промисловими та комерційними підприємствами і є основним учасником валютного ринку. Також вони керують діяльністю багатьох інших фінансових установ. Ці банки завжди були основними постачальниками коштів для швидкозростаючих секторі японської економіки, зокрема експортного сектору. Але не дивлячись на самостійність цих банків і значний вплив, вони все ще є залежними від Центрального банку Японії. Найпотужнішим банком є MUFG Bank. Розмір його статутного капіталу, згідно з даними з офіційної сторінки банку станом на 31.03.23, складає 1711958 млн ієн. Він входить до складу Mitsubishi UFJ Financial Group.

Регіональні банки – це загалом малі та середні за переліком послуг та операцій місцеві банки, які можуть відкривати свої філії тільки за місцем розташування їх головного офісу.

Щодо спеціалізованих банків, то сюди належать такі банки: Японський банк розвитку та Експортно – імпорتنний банк Японії. Японський банк розвитку був створений у квітні 1952 року і в основному надає довгострокові кредити галузям, які вважаються занадто ризикованими для приватних банків. Експортно-імпорتنний банк був створений у 1950 р. і є повністю державним і самофінансується за рахунок власного капіталу та бюджетних асигнувань. Позикові кошти складаються з кредитів, наданих банку державними фінансовими установами. Банк надає кредити японським компаніям, що займаються зовнішньоекономічною діяльністю, на термін від 6 міс. – 5 р., а в деяких особливих випадках цей термін збільшується до 20 років.

Висновки та пропозиції. Отже, розглянувши детально банківську систему Японії можна спостерігати схожість з банківською системою України, але у неї є свої особливості. Банківська система Японії, як і України, є дворівневою. На першому рівні знаходиться центральний банк. На другому рівні це різноманітні комерційні банки. Сюди входить і один з найпотужніших банків світу – MUFG Bank.

Список використаних джерел

1. Степаненко С. В. Грошово- кредитні системи зарубіжних країн. 2022 р. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua//handle/123456789/26956>
2. Офіційна сторінка Центрального банку Японії URL: <https://www.boj.or.jp/en/>

ВДОСКОНАЛЕННЯ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ ЯК ШЛЯХ ДО ЗБІЛЬШЕННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ПІСЛЯ ЗАВЕРШЕННЯ ВІЙНИ

Анастасія ГУРСЬКА

*студентка 4 курсу, спеціальності «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»,
Науковий керівник - к. е. н., доцент Шубенко І. А.*

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Доходи територіальних громад в умовах ринкової економіки відіграють важливу роль при забезпеченні суб'єктів соціальної сфери фінансовими ресурсами. На цей час унікального значення набуває використання бюджету громади, як одного з найбільш дієвих інструментів створення сприятливого фінансового клімату і забезпечення економічної рівноваги на рівні окремих регіонів та територій. Тому, одним з найголовніших питань сьогодення в Україні, які потребують розгляду і вирішення, є дослідження проблем формування, виконання і пошуку шляхів наповнення доходної частини бюджету територіальних громад. Цей інтерес виникає тому, що саме місцеві бюджети характеризують рівень соціально-економічного розвитку регіону.

Від правильного, послідовного і систематичного здійснення виконання бюджетів на місцевому рівні залежить економічна і соціальна стабільність у окремих регіонах нашої країни, забезпеченість належними соціальними та іншими послугами для громадян, які проживають на певній території [2, с. 112].

Основний матеріал. Нині місцеві бюджети в Україні наповнюються переважно за рахунок загальнодержавних податків та міжбюджетних трансфертів. Місцеві податки і збори не відіграють такої важливої ролі у наповненні бюджетів, але їх основне призначення саме полягає у формуванні доходів місцевих бюджетів. Місцеві податки необхідні для фінансування місцевих органів влади, забезпечення громадських послуг та інфраструктури на рівні громади. Основними причини їхнього запровадження є фінансування місцевих послуг: таких як освіта, охорона здоров'я, громадський транспорт, комунальні послуги, соціальні програми та інші важливі для громади блага. Акумуляовані кошти у доходах громад можуть використовуватися для будівництва та ремонту доріг, мостів, парків, спортивних майданчиків, водопостачання та каналізації. Місцеві податки можуть бути спрямовані на підтримку малого та середнього бізнесу, розвиток туризму, створення нових робочих місць. Завдяки місцевим податкам органи місцевого самоврядування мають більшу фінансову незалежність від центрального уряду, що дозволяє їм краще реагувати на потреби громади.

Місцеві податки можуть бути налаштовані так, щоб забезпечити більш справедливий розподіл податкового навантаження серед громадян та бізнесу, враховуючи місцеві особливості. Збирання місцевих податків дозволяє зменшити

навантаження на державний бюджет країни, що може призвести до ефективнішого розподілу державних коштів. Місцеві податки створюють стимули для місцевих органів влади ефективніше управляти фінансовими ресурсами та бути більш відповідальними перед своїми громадами.

Загалом, місцеві податки відіграють ключову роль у забезпеченні сталого розвитку та функціонування громад, дозволяючи їм задовольняти власні потреби та сприяти добробуту своїх мешканців.

Одним із варіантів наповнення доходів територіальних громад є вдосконалення системи адміністрування місцевими податками, особливо це стосується справляння податку на нерухоме майно, що показано на рис. 1.

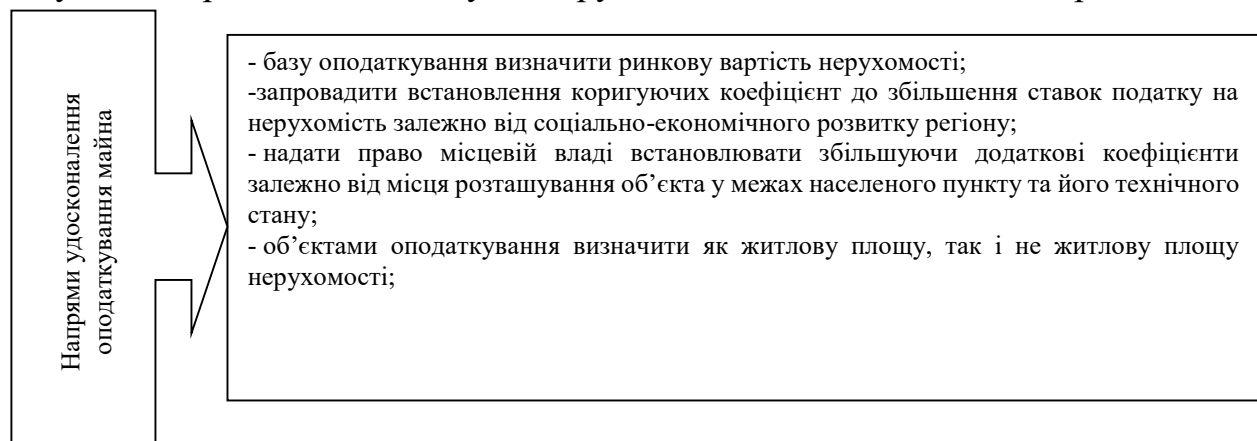

Рис. 1 Напрями удосконалення оподаткування майна

Джерело: власні дослідження

Ми проводили дослідження на матеріалах Новоборівської ОТГ та визначили, що саме для цієї громади є доцільним запровадження і збору на рекламу та місцевого збору за спеціальне використання орендованих водних об'єктів. Збір на рекламу стане важливим інструментом регулювання ринку рекламних послуг на місцевому рівні, а також одним із кроків щодо збільшення доходної бази бюджету органів місцевого самоврядування.

Платниками місцевого збору за спеціальне використання орендованих водних об'єктів будуть орендарі водойм. Пропонуємо оподатковувати часткове чи повне спускання водойм для вилову риби, якщо при цьому не надається послуга платної риболовлі.

Крім того, у громаді є проблема з утилізацією твердих побутових відходів, для покращення ситуації ми пропонуємо запровадити утилізаційний збір, кошти від якого будуть спрямовуватися на впорядкування територій населених пунктів громади, особливо з огляду на те, що у м. Житомирі функціонує підприємство з переробки сміття. Така пропозиція обумовлена необхідністю вирішення кількох проблем: складної екологічної ситуації через накопичення відходів у природному середовищі, відсутністю системи збору відходів, нестачею фінансування переробної сфери та недосконалістю системи виробництва товарів з вторинної сировини. Введення утилізаційного збору сприятиме вирішенню складних

екологічних питань і збільшить фінансові можливості місцевих органів влади для поліпшення стану природного середовища [3].

Висновки та пропозиції. З нашої позиції запровадження нових місцевих зборів у Новоборівській громаді, буде можливим лише після завершення війни та за умови формування засад сталого економічного розвитку в нашій країні. Наразі запровадження таких нововведень спровокує лише невдоволення серед підприємців та населення громади.

Для підвищення фіскальної ефективності місцевих податків та зборів для Новоборівської ОТГ, можна розглядати наступні заходи: розширення переліку місцевих податків та зборів, вдосконалення справляння та адміністрування податку на нерухоме майно. Ці заходи допоможуть розширити фінансові можливості місцевих бюджетів та сприятимуть більш ефективному використанню ресурсів на розвиток та покращення якості життя громадян у громаді.

Список використаних джерел

1. Кочешкова О., Шубенко І. Аналіз формування дохідної бази місцевих бюджетів в Україні. *Фінансова політика регіонального розвитку*: вітчизняний та зарубіжний досвід: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди 25-річчя заснування кафедри фінансів і кредиту (10-11 жовт. 2019 р.). Том 2. Житомир, 2019. с. 84-87.

2. Маренич О. М. Система доходів місцевих бюджетів та її розвиток (на прикладі відповідного бюджету). *Економічний простір*. 2019. № 143. С. 109-120.

3. Мартинюк І.В. Утилізаційний збір для неекологічних товарів / І.В. Мартинюк, О.Ю. Дубовик. *Агросвіт*. Науково-практичний журнал. ТОВ. "ДКС Центр" – 2014. С. 37-42

ОСНОВИ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА «ЖИТОМИР-АГРОПОСТАЧ»

Дмитро МАЛЯР

здобувач спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к.е.н., професор Дема Д. І.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. В умовах загострення конкуренції за інвестиційні ресурси, оцінка інвестиційної привабливості підприємств агропромислового сектору, таких як "Житомир-Агропостач", є актуальною проблемою. Недостатня розробленість теоретичних основ та методичних підходів ускладнює залучення інвестицій, необхідних для розвитку підприємств галузі.

Проблематику оцінки інвестиційної привабливості підприємств досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема І. О. Бланк, А. П. Гайдуцький, О. М. Ястремська та інші. Проте, питання врахування галузевої специфіки при оцінці інвестиційної привабливості підприємств агропромислового сектору залишаються недостатньо висвітленими.

Метою дослідження є обґрунтування та апробація методичних підходів до оцінки інвестиційної привабливості підприємства "Житомир-Агропостач" для розробки рекомендацій щодо її підвищення та залучення інвестицій.

Основний матеріал. Для досягнення поставленої мети дослідження, проведемо практичний аналіз інвестиційної привабливості підприємства "Житомир-Агропостач" з використанням різних методів оцінки.

Фінансовий аналіз підприємства "Житомир-Агропостач":

Проаналізуємо ключові фінансові показники підприємства за останні 3 роки (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз ключових показників 2021-2023

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Коефіцієнт загальної ліквідності	4,7	8,6	5,1
Коефіцієнт рентабельності активів	10,8	7,9	5,8
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,98	0,98	00,98

Джерело: розраховано за даними звітності

Аналіз фінансових показників свідчить про позитивну динаміку та стабільний фінансовий стан підприємства. Зростання коефіцієнта загальної ліквідності вказує на підвищення здатності підприємства покривати свої короткострокові зобов'язання. Збільшення рентабельності активів демонструє ефективність використання ресурсів та генерування прибутку. Коефіцієнт

фінансової стійкості знаходиться на достатньому рівні та має тенденцію до зростання, що свідчить про зміцнення фінансової незалежності підприємства.

SWOT-аналіз підприємства "Житомир-Агропостач" (табл. 2).

Таблиця 2

SWOT-аналіз підприємства "Житомир-Агропостач"

Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
1. Стабільне фінансове становище	1. Недостатній рівень диверсифікації продукції
2. Висока якість продукції та послуг	2. Обмежений доступ до міжнародних ринків
3. Налагоджена система збуту та демонстраційна площадка	3. Потреба в оновленні виробничих потужностей
4. Кваліфікований персонал	4. Недостатній рівень маркетингової активності
5. Широкий асортимент запчастин до с/г техніки	
Можливості (O)	Загрози (T)
1. Зростання попиту на ремонтні послуги та запчастини	1. Посилення конкуренції на внутрішньому ринку
2. Розширення партнерських відносин з виробниками техніки	2. Зміни в державному регулюванні агропромислової галузі
3. Залучення інвестицій для модернізації виробництва	3. Коливання цін на сировину та енергоносії
4. Впровадження інноваційних технологій ремонту	4. Зміни в технологіях виробництва с/г техніки

Джерело: розраховано за даними звітності

SWOT-аналіз показує, що підприємство "Житомир-Агропостач" має сильні позиції на ринку завдяки стабільному фінансовому становищу, високій якості продукції та послуг, а також широкому асортименту запчастин. Наявність демонстраційної площадки є унікальною перевагою, яка дозволяє залучати клієнтів та партнерів. Проте, існують слабкі сторони, такі як недостатня диверсифікація продукції та потреба в оновленні виробничих потужностей.

Серед можливостей для розвитку можна виділити зростання попиту на ремонтні послуги та запчастини, розширення партнерських відносин з виробниками техніки та залучення інвестицій для модернізації. Основними загрозами є посилення конкуренції, зміни в державному регулюванні та коливання цін на сировину.

Висновки та пропозиції. Проведений аналіз інвестиційної привабливості підприємства "Житомир-Агропостач" дозволяє зробити наступні висновки:

Підприємство має стабільний фінансовий стан та демонструє позитивну динаміку ключових фінансових показників, що свідчить про його здатність генерувати прибуток та ефективно використовувати ресурси.

"Житомир-Агропостач" володіє значними конкурентними перевагами, такими як висока якість продукції та послуг, налагоджена система збуту, кваліфікований персонал та унікальна демонстраційна площадка для с/г техніки.

Існують перспективні можливості для розвитку підприємства, зокрема зростання попиту на ремонтні послуги та запчастини, розширення партнерських відносин з виробниками техніки та залучення інвестицій для модернізації виробництва.

Для підвищення інвестиційної привабливості та реалізації потенціалу розвитку, підприємству "Житомир-Агропостач" рекомендується:

- Диверсифікувати продукцію та розширити асортимент запчастин і послуг.
- Активізувати маркетингову діяльність для просування бренду та залучення нових клієнтів.
- Провести модернізацію виробничих потужностей для підвищення ефективності та якості послуг.
- Розширювати партнерські відносини з вітчизняними та іноземними виробниками с/г техніки.
- Розробити інвестиційний проект для залучення коштів на розвиток бізнесу.

Таким чином, підприємство "Житомир-Агропостач" має високий рівень інвестиційної привабливості та значний потенціал для подальшого розвитку. Реалізація запропонованих рекомендацій дозволить підвищити конкурентоспроможність підприємства та забезпечити його стійке зростання у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Фінансова звітність підприємства "Житомир-Агропостач" 2021-2023 роки URL: <https://clarity-project.info/edr/00913396>

ОСНОВНІ СЦЕНАРІЇ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Лілія ДЯЧУК

здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к.е.н. Мартинюк Г. П.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. В Україні банківська система є основою фінансово-кредитної системи, яка продовжує працювати та забезпечувати задовільний рівень інформаційної безпеки навіть у розпал повномасштабної війни. Незважаючи на виклики воєнного стану, банківський сектор України успішно адаптувався до реалій воєнного часу та виконує всі покладені на нього функції. З огляду на ці обставини, метою цього дослідження є вивчення сценаріїв для відновлення банківської системи в Україні після війни.

Різні аспекти післявоєнного відновлення фінансового сектору досліджували: М. Балицька та Т. Пукас [1], О. Береславська [2], В. Єрмак [3], Б. Котік та С. Смолінська [4], О. Прокоф'єва [5] та інші. З огляду на зазначене, метою дослідження є основні сценарії повоєнної відбудови банківської системи України.

Основний матеріал. На поточний стан банківського сектору в першу чергу впливає триваюча війна та необхідність відповідного пристосування банківських установ. Зараз Україна перебуває у стані війни, яка суттєво вплинула на всі верстви суспільства, включно з банківською сферою. Незважаючи на триваючі військові дії на значній частині країни, банківський сектор зумів зберегти певний рівень стабільності в своїх операціях.

Огляд досліджень українських науковців [1-5] підтвердив той факт, що українська банківська система сьогодні зазнає різноманітних суттєвих змін, які включають консолідацію банків та інших фінансових організацій шляхом злиття та поглинання в глобальному масштабі, а також розширення банківських операцій і диверсифікацію банківських установ; також помітно посилюється конкуренція на ринку банківських послуг, що призводить до появи нових банківських продуктів; крім того, територіальна структура банківської системи зазнала трансформації з появою нових великих гравців.

У 2022 році по Україні спостерігалось зменшення кількості відділень банківських установ. Проте після звільнення окремих регіонів банки відновили свою діяльність і знову відкрили свої мережі. На сьогодні приблизно 70% всіх відділень банків належать системно значущим банкам, а решта 30% належать філіям інших банків.

Складна і важлива проблема функціонування банківської системи в умовах сучасних викликів є надзвичайно важливою. Незважаючи на несприятливі наслідки воєнного стану, банківський сектор в Україні продемонстрував надзвичайну стійкість, працюючи майже без перебоїв. Хоча в першій половині

2022 року банки зазнали збитків, у другій половині того ж року вони успішно перетворили свою діяльність на прибуткову.

Показники активів і прибутковості банківського сектору України наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні показники банківського сектору України

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Кількість платоспроможних банків	77	75	73	71	67
Загальні активи, млрд грн	1911	1982	2206	2358	2717
Чисті активи, млрд грн	1360	1493	1823	2053	2354
Чисті процентні доходи, млрд грн	73	78,9	84,8	117,6	151,6
Чисті комісійні доходи, млрд грн	37,8	44	46,5	58	50,1
Чистіш прибуток/збиток, млрд грн	22,3	58,4	39,7	77,4	24,7

Джерело: [4, с. 215]

За підсумками 2022 року кількість платоспроможних банків зменшилася на 4 фінустанови, або на 5,6%, порівняно з підсумком 2021 року. Крім того, порівняно з підсумком 2018 року – на 10 банків, або 13%. З іншого боку, загальні активи платоспроможних банків на кінець 2022 року порівняно з кінцем 2021 року зросли на 359 млрд грн, або на 15,2%. 806 млрд. грн., або 42,2%. З кінця 2021 року до кінця 2022 року платоспроможні банки досягнули помітного приросту чистих активів на 301 млрд грн або зростання на 14,7%. Крім того, порівняно з кінцем 2018 року чисті активи зросли на 994 млрд грн, що на 73,1% більше. Наближаючись до завершення 2022 року, стає очевидним, що державні банки займають більшу частку в загальній структурі активів – 53%.

Незважаючи на триваючі військові дії, банківський сектор зумів отримати прибуток у 2022 році, при цьому значну роль відіграє зростання комісійних та процентних доходів. Порівняно з 2021 роком платоспроможні банки суттєво збільшили чистий процентний дохід на 34,0 млрд грн, або 28,9%, а порівняно з 2018 роком – значне зростання на 78,6 млрд грн, або в 2,1 раза. З іншого боку, чиста комісія дохід платоспроможних банків у 2022 році зменшився на 7,9 млрд грн, або на 13,6%, порівняно з 2021 роком, але продемонстрував зростання на 12,3 млрд грн, або 32,5%, порівняно з 2018 роком. Хоча загальний чистий прибуток платоспроможних банків зменшився на 52,7 млрд грн, або на 68,1%, у 2022 році порівняно з 2021 роком залишився вищим на 2,4 млрд грн, або на 10,8%, порівняно з 2018 роком.

Наведені вище показники яскраво свідчать про зазначені раніше тенденції. Проте, досліджуючи потенційні перспективи та виклики післявоєнної відбудови, важливо враховувати декілька обставин, які супроводжуватимуть процес відбудови країни. Серед них – мобілізація значних коштів на реконструкцію, яка ще більше ускладнюється воєнними діями, що тривають. Важливо спрямувати ці кошти на найбільш ефективні проекти відновлення. Крім того, кандидатура країни на членство в ЄС матиме значний вплив на всі аспекти суспільного життя,

включаючи фінансову систему та банківський сектор. Геополітична ситуація в Україні, зокрема її близькість до росії, вносить додаткову невизначеність і ризик у фінансове та інвестиційне середовище.

Отже, для відновлення банківської системи у післявоєнний період потрібен комплексний підхід. Такий підхід має відповідати потребам економіки та суспільства, одночасно забезпечуючи стабільність, надійність та інноваційність банківської системи. Тепер розглянемо різні сценарії розвитку банківської системи після війни.

За оптимістичного сценарію після закінчення війни уряд України спрямовує свої зусилля на швидке та ефективне відновлення банківського сектору. Співпрацюючи з міжнародними союзниками та інвесторами, країна розпочинає амбітну програму реформ, спрямовану на створення сучасної, прозорої та довговічної банківської системи. Впровадження передових технологій і регулювання, що адаптується, відіграє ключову роль у сприянні економічному відродженню країни. Забезпечуючи необмежену доступність фінансових послуг, уряд сприяє підвищенню фінансової грамотності, тим самим сприяючи фінансовій доступності, підвищуючи добробут населення та сприяючи економічному розвитку.

У досить песимістичному прогнозі Україна може зіткнутися з проблемами у відбудові своєї банківської системи після війни. Масштабні руйнування та понесені втрати перешкоджатимуть процесу відновлення. Поєднання політичної та економічної нестабільності підриває довіру до банків, що призводить до повільного відновлення. Темпи підвищення фінансової грамотності та впровадження необхідних реформ є повільними, що ще більше гальмує прогрес. Банки стикаються з труднощами із залученням інвестицій та наданням кредитів, що призводить до обмеження доступу до фінансових послуг. Як наслідок, відсоток населення, здатного користуватися банківськими послугами, зменшується, що створює потенційний ризик подальшого економічного спаду.

Реалістичний сценарій показує, що в процесі перебудови банківської системи в Україні постануть нові виклики, які створять можливості для розвитку. Наслідки війни вимагатимуть значної міжнародної допомоги та інвестицій для реконструкції та модернізації банківської інфраструктури. Реформи впроваджуватимуться поступово, з акцентом на стабільність і прозорість. Для відновлення економіки банки відіграватимуть вирішальну роль у наданні фінансової підтримки реальному сектору. Крім того, стратегії відновлення включатимуть фінансову грамотність і технологічний прогрес. Для вирішення цих складнощів необхідно буде збалансована державна політика та ефективна співпраця між усіма учасниками ринку в банківському секторі.

Отже, нинішній етап уже виявляє передбачувані проблеми, з якими зіткнеться українська банківська система.

Висновки та пропозиції. Банківська система України стикається з унікальними викликами та можливостями під час та після війни. Важливо підкреслити, що відновлення економіки всієї країни значною мірою залежить від успішного відновлення банківської системи. Однак наявність тривалої

політичної та економічної нестабільності може перешкоджати цьому процесу. Тому важливо розробити всебічну стратегію та сприяти співпраці між усіма зацікавленими сторонами. Зрештою, відновлення та модернізація банківської системи України після війни вимагають комплексного підходу, значної відданості та міжнародної допомоги. Віддаючи пріоритет стабільності, прозорості та інноваціям, ми можемо зробити значний крок до досягнення економічного відновлення та забезпечення сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Балицька М. В., Пукас Т. В. Функціонування державного банківського сектору в умовах воєнного стану в Україні. *Ефективна економіка*. 2023. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2023_4_45 (дата звернення 01.05.2024).
2. Береславська О. І. Банківський сектор України: аналіз чинників неплатоспроможності, банкрутства та ліквідації банків. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Економіка*. 2023. № 29. С. 43-49.
3. Єрмак В. Банківська система України у період повоєнного відновлення: виклики та шляхи розвитку. *Державне будівництво*. 2023. Том 2 № 34. С. 214-223.
4. Котік Б. С., Смолінська С. Д. Функціонування банківського сектору України в період воєнного стану. *Молодий вчений*. 2023. № 10 (122). С. 213-217.
5. Прокоф'єва О. В. Розвиток банківського сектору України в умовах воєнного стану. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 8. С. 108-112.

ОПОДАТКУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ

Богдана ГУМЕНЮК

*магістрантка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник – к.е.н., професор Дема Д. І.*

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Фермерство являється локомотивом аграрного сектору економіки більшості країн світу, але поки що не України. Протягом тривалого часу в Україні фермерство не було об'єктом підтримки зі сторони держави. Лише в останні роки в країні прийнято ряд нормативних документів щодо розвитку сімейного фермерства, яке має значні ресурси. Виходячи з цього, проблеми, які виникають перед фермерством та шляхи їх вирішення знаходять своє відображення в наукових працях українських дослідників.

Зокрема, історичний розвиток і становлення фермерства, його значення та роль в економіці країни досліджували Гайдуцький П.І., Кропивко М.Ф., Кісіль М.І., Лупенко Ю.О., Малік М.Й., Могильний О.М., Месель-Веселяк В.Я., Саблук П.Т. Механізм фінансового забезпечення та оподаткування фермерських господарств висвітлено в наукових працях Боровика П.М., Гордієнка М.І., Дем'яненка М.Я., Деми Д.І., Непочатенко О.О., Сарапіної О.А., Сеперович Н.В., Синчака В.П., Синявської Л.В., Тофана І.М., Тулуша Л.Д., Шпичака О.М., Юрчишеної Л.В. та ін.

Основний матеріал. Оподаткування фермерських господарств в Україні, на сьогодні, регулюється Податковим кодексом України та залежить від форми організації праці(типу фермерського господарства) та системи оподаткування[1]. Податковий кодекс надає можливість фермерським господарствам обрати спрощену чи загальну систему оподаткування їх підприємницької діяльності, але при умові, що вони відповідають певним умовам для застосування відповідної системи оподаткування.

Розглянемо механізм оподаткування фермерських господарств, які створені фізичною особою-підприємцем(ФОП).

Оподаткування фермерського господарства, яке створене фізичною-особою підприємцем може здійснюватися, як на загальній, так і спрощеній системі оподаткування. При обранні загальної системи оподаткування фермер буде сплачувати податок на доходи(ПДФО) в розмірі 18%, ЄСВ в розмірі 22% та військовий збір в розмірі 1,5% від доходу. Крім цього, при перевищенні доходу понад 1 млн грн необхідно сплачувати ПДВ(обов'язкова реєстрація), а також виникає контроль зі сторони контролюючих органів не лише за формуванням доходів, а й витрат, пов'язаних з отриманням цих доходів. Як показує досвід, цю систему оподаткування фермери фізичні особи –підприємці майже не обирають, оскільки існує значна кількість альтернатив. Ці альтернативи фермерам ФОПам

надає спрощена система оподаткування шляхом застосування єдиного податку відповідної групи.

Фермерські господарства, які зареєстровані ФОПами можуть обрати одну із чотирьох груп платників єдиного податку.

В економічній літературі наводяться приклади застосування фермерськими господарствами, які зареєстровані на фізичну особу –підприємця можливості застосування їх платниками ЄП I групи. Разом з тим, відповідно до Податкового кодексу, платниками ЄП I групи можуть бути лише ФОП, які не залучають працю найманих осіб та здійснюють виключно роздрібний продаж товарів на ринках і надають побутові послуги, яких більше 40 видів. Таким чином, виробництво товарної сільськогосподарської продукції не є видом побутових послуг.

Більш реальним, є можливість фермерських господарств, які зареєстровані як ФОП обрати II групу платників єдиного податку. Платники єдиного податку цієї групи мають право залучати найманих працівників в кількості не більше 10 осіб та здійснювати продаж та виробництво товарів. Звичайно під товаром, слід розуміти і сільськогосподарську товарну продукцію. При обранні фермером цієї групи єдиного податку він буде сплачувати податок в розмірі 20% від мінімальної заробітної плати, встановленої на початок звітного року. Виходячи з цього, ставка єдиного податку для фермерського господарства в 2024 році в розрахунку за кожен календарний місяць буде становити 1420 грн. Крім цього, фермер повинен сплачувати ЄСВ в розмірі 22% від мінімальної заробітної плати в розрахунку за кожен місяць. Так, розмір ЄСВ з 1 квітня 2024 року становить 1760 грн.

При залученні фермерським господарством платником єдиного податку найманих працівників він буде виступати податковим агентом щодо утримання ПДФО та військового збору із заробітної плати найманих працівників.

Фермерські господарства платники єдиного податку II групи можуть добровільно реєструватися платниками ПДВ, а у випадку перевищення доходу від реалізації продукції понад 1 млн вони в обов'язковому порядку реєструються платниками ПДВ.

Фермерські господарства, які зареєстровані ФОП при перевищенні вище зазначеного розміру доходу, або обрали цю групу самостійно, оподатковуються в розмірі 3 чи 5 % від розміру доходу. Ставка 3% застосовується до доходу, якщо платник єдиного податку є також платником ПДВ, а 5% - коли ПДВ не сплачується. Крім цього, для цієї групи на 2024 рік встановлений граничний розмір доходу в сумі 8285700 грн(1167 МЗП). Крім цього, фермер буде сплачувати за себе ЄСВ в розмірі 22% від МЗП, тобто 1760 грн.

Фермерські господарства, створені як ФОП можуть бути платниками єдиного податку четвертої групи, але при дотриманні певних вимог. Такі підприємці повинні здійснювати діяльність виключно в межах фермерського господарства відповідно до Закону України «Про фермерське господарство», провадити діяльність лише за місцем податкової адреси та без найманих працівників. Площа їх сільськогосподарських угідь може бути не менше 2-ох та не більше 20 гектарів. Членами такого фермерського господарства можуть бути лише члени сім'ї підприємця-фермера. [1].Механізм оподаткування підприємців

в цій групі відрізняється від попередніх груп платників єдиного податку. Об'єктом оподаткування платника єдиного податку 4-ї групи виступає площа сільськогосподарських угідь, а базою оподаткування нормативно-грошова оцінка цих угідь.

Висновки та пропозиції. Вищенаведене показує, що на сьогодні для фермерських господарств створених фізичними особами-підприємцями та сімейних ферм створені пільгові умови оподаткування їх підприємницької діяльності, що надає їм можливості вийти з тіні та претендувати на державну підтримку по цілому ряду програм такої підтримки.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р., №2755-УІ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ І СТРУКТУРИ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ АТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК»

Ілля ІЩЕНКО

здобувач спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к.е.н., доцент Сус Л. В.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Збільшення розміру власного капіталу АТ «Райффайзен банк» може здійснюватися виключно за рахунок грошових внесків (у тому числі чистого прибутку, що залишився в розпорядженні АТ «Райффайзен банк»). Збільшення власного капіталу АТ «Райффайзен банк» відбувається шляхом здійснення учасниками додаткових внесків до засновницького капіталу або вступом нових учасників із відповідною часткою. У процесі своєї діяльності і одержання прибутку АТ «Райффайзен банк» створював спеціальні фонди, які вводять у власний капітал банківської установи розрахунковим шляхом. Актуальним є дослідження змін власного капіталу АТ «Райффайзен банк». Мета дослідження – проаналізувати показники динаміки і структури власного капіталу АТ «Райффайзен банк» за період з 01.01.2020 р. по 01.01.2024 р.

Основний матеріал. АТ «Райффайзен Банк» завершив 2023 рік із чистим прибутком 4,8 млрд грн, що втричі більше за результат минулого року, який дорівнював 1,6 млрд грн. Станом на 01.01.2024 року розмір чистих активів АТ «Райффайзен Банк» становив 189,1 млрд грн, розмір зобов'язань рівний 1673,3 млрд грн, а величина власного капіталу 21,8 млрд грн [1].

Пасиви АТ «Райффайзен банк» формуються за рахунок власних коштів та зобов'язань. Частку власного капіталу представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Питома вага власного капіталу в пасивах АТ «Райффайзен банк»

Показники	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
Усього власного капіталу, тис.грн	13015808	12891676	15579500	17055048	21834570
Пасиви банку, тис.грн	92218260	111547920	131736429	176548737	189126904
Питома вага власного капіталу у пасивах банку, %	14,1	11,6	11,8	9,7	11,5

Джерело: розраховано за даними НБУ [2]

У структурі пасивів АТ «Райффайзен банк» на початок 2024 року власний банківської установи склали – рівний 11,5%, а на початок 2020 року – 14,1%. Тобто за період дослідження питома вага зменшилася на 2,6 %. Найменше власного капіталу у пасивах було на початок 2023 року – 9,7 %.

Структуру власного капіталу банківської установи проаналізуємо в табл. 2.

Таблиця 2

Аналіз структури власного капіталу АТ «Райффайзен банк», %

Станом на початок року	Статутний капітал	Емісійні різниці	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Резервні та інші фонди банку	Резерви переоцінки	Усього власного капіталу
01.01.2020	47,3	23,3	4,3	17,4	7,7	100,0
01.01.2021	47,7	23,5	-0,4	21,2	7,9	100,0
01.01.2022	39,5	19,5	5,0	30,6	5,4	100,0
01.01.2023	36,1	17,8	9,3	32,7	4,2	100,0
01.01.2024	28,2	13,9	22,2	32,7	3,0	100,0
+; - 01.01.2024 / 01.01.2020	-19,1	-9,4	17,8	15,4	-4,7	-
+; - 01.01.2024 / 01.01.2023	-7,9	-3,9	12,9	0,0	-1,1	-

Джерело: розраховано за даними НБУ [2]

На початок 2024 року структура власного капіталу АТ «Райффайзен банк» була наступна:

- акціонерний капітал – 28,2 % (менше чим на початок 2023 року на 7,9% та менше чим на початок 2020 року на 19,1%);
- емісійний дохід – 13,9 % (менше чим на початок 2023 року на 3,9 % та менше чим на початок 2020 року на 9,4 %);
- резерви та інші фонди банку – 32,7 % (на початок 2023 року така сама питома вага та більше чим на початок 2020 року на 15,4 %);
- резерви переоцінки – 3,0 % (менше чим на початок 2023 року на 1,1% та менше чим на початок 2020 року на 4,7%);
- нерозподілений прибуток – 22,2 % (більше чим на початок 2023 року на 12,9% та більше чим на початок 2020 року на 17,8 %).

Динаміку власного капіталу АТ «Райффайзен банк» проаналізовано в таблиці 3.

Таблиця 3

Динаміка власного капіталу АТ «Райффайзен банк», тис. грн

Станом на початок року	Статутний капітал	Емісійні різниці	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Резервні та інші фонди банку	Резерви переоцінки	Усього власного капіталу
01.01.2020	6154516	3033598	564172	2258859	1004663	13015808
01.01.2021	6154516	3033598	-50515	2732959	1021117	12891676
01.01.2022	6154516	3033598	785968	4770369	835048	15579500
01.01.2023	6154516	3033598	1580196	5576573	710164	17055048
01.01.2024	6154516	3033598	4839616	7148672	658168	21834570

+, - 01.01.2024 / 01.01.2020	0	0	4275445	4889813	-346495	8818762
01.01.2024 у % до 01.01.2020	100,0	100,0	857,8	316,5	65,5	167,8
+, - 01.01.2024 / 01.01.2023	0	0	3259421	1572099	-51997	4779523
01.01.2024 у % до 01.01.2023	100,0	100,0	306,3	128,2	92,7	128,0

Джерело: розраховано за даними НБУ [2]

Дані табл. 3 показують, що власний капітал АТ «Райффайзен банк» на початок 2024 року рівний 21834570 тис. грн, що більше порівняно до початку 2023 року на 4779523 тис. грн. чи на 28,0 %, а порівняно початку 2020 року більше на 8818762 тис. грн чи на 67,8 %.

За досліджуваній період такі складові власного капіталу як статутний капітал та емісійні різниці (дохід) не змінилися. Резервні та інші фонди АТ «Райффайзен банк» на початок 2024 року рівні сумі 7148672 тис. грн, що більше порівняно до початку 2023 року на 1572099 тис. грн чи на 28,2 %, а порівняно початку 2020 року більше на 4889813 тис. грн чи в 3,2 рази. Резерви переоцінки АТ «Райффайзен банк» на початок 2024 року рівні сумі 658168 тис. грн, що менше порівняно до початку 2023 року на 51997 тис. грн. чи на 7,3 %, а порівняно початку 2020 року менше на 346495 тис. грн чи на 34,5 %. Нерозподілений прибуток АТ «Райффайзен банк» на початок 2024 року сягнув суми 4839616 тис. грн, що більше порівняно до початку 2023 року на 3259421 тис. грн чи в 3,1 рази, а порівняно початку 2020 року більше на 4275445 тис. грн чи у 8,6 разів.

Висновки. Підсумуємо головне – власний капітал АТ «Райффайзен банк» зріс в період 2020-2024 рр. За досліджуваній період найбільше в структурі власного капіталу АТ «Райффайзен банк» зросла роль нерозподіленого прибутку, частка якого з 4,3 % на початку 2020 року зросла до 22,2% на початок 2024 року. Статутний капітал перестав бути основною часткою власного капіталу, його питома вага зменшилася з 47,3% до 28,2%.

Список використаних джерел

1. 4,8 млрд грн чистого прибутку та 6,6 млрд грн податків і зборів задекларував Райффайзен Банк за 2023 рік. URL: <https://raiffeisen.ua/news/rezultati-roku-2023>

2. Згруповані балансові залишки (у розрізі банків). URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>

ІНСТРУМЕНТИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Ірина ЛРУК

*здобувачка 4 курсу спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник – к.е.н., доцент Недільська Л. В.*

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Потреба удосконалення інструментів оцінки фінансового стану підприємства зумовлена сучасними викликами економічного середовища, яке характеризується високою динамічністю, нестабільністю ринків, зростаючою конкуренцією та швидкими технологічними змінами. Підприємства змушені оперативно адаптуватися до нових умов, щоб зберегти свою конкурентоспроможність і фінансову стійкість. У таких умовах традиційні методи оцінки часто виявляються недостатньо точними або об'єктивними, що може призвести до неправильної інтерпретації фінансових даних і прийняття неефективних управлінських рішень. Удосконалення інструментів оцінки фінансового стану дозволяє підвищити точність і ґрунтовність фінансового аналізу, забезпечити більш глибоке розуміння фінансових потоків, ідентифікувати слабкі місця і потенційні загрози, а також більш ефективно планувати і прогнозувати діяльність підприємства.

Дослідженням проблем удосконалення оцінки фінансового стану підприємства займалися низка науковців, зокрема, Лесюк А. С. [1], Семенова К. Д. [2], Чепка В. В., Свідерська І. М., Гавриленко Ю. О. Проте певні аспекти узагальнення та удосконалення комплексних підходів потребують подальших наукових пошуків.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні інструментів удосконалення оцінки фінансового стану підприємства.

Основний матеріал. Оскільки метою комплексної оцінки можуть бути поточні та стратегічні цілі, то і оцінка в умовах сучасності повинна враховувати два підходи. Зокрема, до поточних цілей відносимо: виявлення ризиків, оцінку кредитоспроможності для кредиторів і банківських установ, встановлення рівня ліквідності та платоспроможності для забезпечення безперервної діяльності та інші. До стратегічних цілей віднесемо: оцінку інвестиційної привабливості, визначення ринкової вартості, оцінку прийнятності інвестиційного розвитку чи можливої реорганізації та інші. Так, якщо підприємство перед собою ставить завдання виявлення та усунення поточних проблем, йому слід використати спрощений підхід до аналізу, який буде враховувати короткострокові завдання щодо покращення показників фінансового стану і дозволить швидко вирішувати проблему. Для стратегічних цілей комплексна оцінка повинна бути значно ґрунтовнішою, досконалішою аби всебічно оцінити фінансовий стан підприємства і дати переконливі докази для потенційних інвесторів, кредиторів, стейкхолдерів про спроможність та потенціал господарювання підприємства. Так

на основі проведеного аналізу запропоновано оптимізаційну модель використання фінансових ресурсів ТОВ «СВЯТЕЦЬ».

Зокрема, з метою удосконалення ефективного використання та оптимізації видатків товариства в межах комплексної оцінки фінансового стану доцільно використовувати оптимізаційну модель, в якій враховано надходження від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності та їх використання за трьома відповідними напрямками (табл. 1).

Таблиця 1

**Оптимізаційна модель використання фінансових ресурсів
ТОВ «СВЯТЕЦЬ», тис. грн**

	Операційні витрати	Інвестиційні витрати	Фінансові витрати	Сума		Max
Операційні доходи	173485	0	3460	176945	$\geq$	176945
Інвестиційні доходи	0	109	0	109	$\geq$	100
Фінансові доходи	1713	0	0	1713	$\geq$	1713
Сума	175198	109	3460	21376,71		
	$\geq$	$\geq$	$\geq$			
Min	117619	109	3460			

Джерело: власні дослідження.

На основі дослідження діяльності підприємства впродовж п'яти останніх років було прийнято наступні критерії моделі: дохід від операційної діяльності повинен становити ≥ 176945 тис. грн, від інвестиційної ми очікуємо дохід в сумі ≥ 100 тис. грн від фінансового виду діяльності - 1713 тис. грн. Мінімальну суму витрат підприємства за останні роки також було враховано у моделі. Так, закладені мінімальні витрати від операційної діяльності становлять ≥ 117619 тис. грн, що дозволяє ТОВ «СВЯТЕЦЬ» забезпечити повний цикл виробництва. Інвестиційні витрати становлять ≥ 109 тис. грн, адже вони забезпечують розширення підприємства, оновлення матеріально-технічної бази та стабільність діяльності. Фінансові витрати, можуть становити ≥ 3460 тис. грн. Також в модель було закладено очікувані показники рентабельності від видів діяльності після спрямування в них грошових потоків, що подано у табл. 2.

Таблиця 2

**Очікуваний коефіцієнт рентабельності від усіх видів діяльності
підприємства**

Вид діяльності	Операційна	Інвестиційна	Фінансова
Операційна	0,12	0,01	0,08
Інвестиційна	0,01	0,07	0,01
Фінансова	0,16	0,16	0,16

Джерело: власні дослідження.

Так, спрямовуючи фінансові надходження від операційної діяльності у операційну діяльність очікується отримати рентабельність 12%. Спрямовуючи доходи від фінансової діяльності у витрати фінансової діяльності очікуємо

отримати найбільшу рентабельність, а саме 16%. Найнижчу рентабельність закладено у віддачу інвестиційних доходів в операційній діяльності (в розмірі 1%). Також особливу увагу потребує фінансування інвестиційної діяльності, адже це є основою оновлення матеріально технічної бази нашого товариства. Так, при фінансуванні цього виду діяльності бажана рентабельність становить 7%.

Результати оптимізаційної моделі свідчать про можливість отримання максимального доходу від використання вкладених ресурсів за змодельованими напрямками у розмірі 21376,71 тис. грн. При цьому, відповідно до моделі, потрібно: доходи від операційної діяльності розділити у витрати на операційну та інвестиційну діяльність в сумі 173485 тис. грн та 3460 тис. грн, відповідно. Усі інвестиційні надходження 109 тис. грн потрібно направити у інвестиційні витрати. Фінансові доходи слід направити у операційну діяльність 175198 тис. грн. Саме такий розподіл фінансових ресурсів дасть можливість максимізувати прибуток та приростити рівень рентабельності.

Висновки та пропозиції. Отже, удосконалення оцінки фінансового стану підприємства, передусім, повинно враховувати його основну мету діяльності. Далі на основі поточних чи стратегічних цілей організації розробляють покрокові етапи удосконалення. Для ТОВ “Святець” обрано оптимізаційну модель розподілу фінансових ресурсів, проте дану модель можна використовувати за різними аспектами фінансового менеджменту. Такі моделі на основі обчислень дають змогу покращити фінансову, інвестиційну та операційну діяльність підприємств різних форм господарювання.

Список використаних джерел

1. Лесюк А. С. Методика комплексної оцінки фінансового стану сільськогосподарських підприємств. *Економіка та держава*. 2020. № 8. С. 83–88.
2. Семенова К. Д. Аналіз фінансового стану підприємств України та тенденції розвитку. *Науковий вісник Одеського економічного університету*. 2021. № 5-6. С. 77-82.

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВІ ЛІСОВОЇ ГАЛУЗІ (НА ПРИКЛАДІ ФІЛІЇ «БЕРДИЧІВСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО» ДСГП «ЛІСИ УКРАЇНИ»)

Оксана МАКАРУК

*студентка 4 курсу спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник – к.е.н., доцент Шубенко І. А.*

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Зростання конкуренції та зміни в поведінці споживачів змушують компанії забезпечити економічну незалежність і залишатися конкурентоспроможними. Постійне зростання вартості капітальних ресурсів вимагає від підприємств вдосконалення своїх фінансових процесів, щоб зберегти прибутковість. Функція управління виробничим процесом стає ключем до розробки інноваційних методів оптимізації витрат

Вагомий вклад серед досліджень систем управління витратами на підприємстві внесли такі вчені: Бутинець Ф., Великий Ю., Загородній А. Замула І.В., Пилипенко М., Цал-Цалко Ю., Чумак Г., що сприяли впровадженню нових методик в управлінні витратами. Проте, зважаючи на актуальність зазначеної теми, постає необхідність у здійсненні подальших досліджень галузевих аспектів у сфері оптимізації витрат підприємств.

Основний матеріал. Оптимізація витрат у підприємствах лісової галузі є важливим стратегічним завданням для забезпечення сталого використання природних ресурсів, збереження екосистем та ефективної діяльності лісогосподарських підприємств [1].

Оптимізація витрат у підприємствах лісової галузі важлива з різноманітних причин. Такими є ефективне використання ресурсів, так як оптимізація допомагає підприємствам максимально використовувати наявні ресурси на підприємстві. Оптимізація витрат спрямована на максимальне зниження витрат у всіх сферах діяльності підприємства, що дозволяє збільшити його прибуток, підтримувати конкурентоспроможність на ринку, забезпечуючи ефективність та якість продукції, що дозволяє підприємствам бути конкурентоспроможними та ефективними [1].

Використання можливостей ППП Excel в процесі моделювання здійснюється генерація випадкових чисел із законом розподілу за допомогою вбудованих функцій або спеціального доповнення «Пакет аналіз». При такому плануванні витрат, спочатку необхідно визначитися з вихідними і результативними ознаками експерименту та їхніми взаємозв'язками.

Для планування витрат на підприємстві можна використовувати результати оптимізації витрат (табл. 1). Ґрунтуючись на результатах досліджень, проведених для оптимізації та розподілу витрат з метою підвищення їх ефективності, рекомендуємо рішення про напрямок ресурсів, отриманих з різних джерел фінансування.

Таблиця 1

**Результати оптимізації витрат філії «Бердичівське лісове господарство»
ДСГП «Ліси України», тис грн**

Показники	Чистий дохід від реалізації	Інші операційні доходи	Дохід від участі в капіталі	Інші фінансові доходи	Інші доходи	Всього
Собівартість реалізованої продукції	79223	0	0	0	0	79223
Адміністративні витрати	5592	0	0	0	0	5592
Витрати на збут	4625	0	0	0	0	4625
Інші операційні витрати	2562	269	0	0	0	2831
Всього:	92934	269	0	0	0	93203

Джерело: власні дослідження.

Оптимізаційна модель витрат підприємства має на меті зменшення загальних витрат та підвищення ефективності використання ресурсів. Напрямки оптимізації включають зниження виробничої собівартості до 79,223 тис. грн, оптимізацію виробничих процесів та зменшення витрат. Оптимальний склад та чисельність працівників, використання технологій автоматизації та виділення 5,592 тис. грн на адміністративні витрати. Витрати на збут мають бути знижені та ефективно розподілені, не перевищуючи 4,625 тис. грн. Оптимізація контрактів та використання автоматизації можуть підвищити ефективність інших операційних витрат за виділення 2,831 тис. грн.

Модель оптимізації необхідна для постійного покращення фінансових показників лісгосподарського підприємства та її адаптації до змін у бізнес-середовищі, застосування якої дозволяє підприємству адаптуватися до нових викликів і підтримувати його конкурентоспроможність. Зміни фактичних витрат і витрат в оптимізаційній моделі та їх результати представлено в табл. 2.

Оптимізація витрат підприємства може призвести до суттєвих змін у фінансових показниках діяльності підприємства. Основні відмінності полягають у зниженні собівартості продукції, оптимізації витрат на управління та збут, а також скорочення інших операційних витрат. Зменшення виробничих витрат на 8825 тис грн призведе до успішної оптимізації виробничих процесів і управління ресурсами, збільшення витрат на адміністрування може бути витрачено на вдосконалення систем управління та підвищення кваліфікації співробітників. При оптимізації витрат збільшиться рентабельність операційної діяльності

підприємства, що позитивно впливатиме на прибутковість підприємства та його капіталізацію.

Таблиця 2

**Зміна фактичних і оптимізаційних витрат філії
«Бердичівське лісове господарство» ДСГП «Ліси України», тис грн**

Показники	Фактичний результат	Результат оптимізації	Відхилення оптимізації від фактичного
Собівартість реалізованої продукції	87448	79 223	- 8 225
Адміністративні витрати	3766	5 592	1 826
Витрати на збут	3760	4 625	865
Інші операційні витрати	5043	2 831	- 2 212
Доходи від операційної діяльності	107932	107184	- 748
Витрати від операційної діяльності	100070	93203	- 6 867
Результат від операційної діяльності	7862	13981	6 119
Рентабельність операційної діяльності, %	110	115	5

Джерело: власні дослідження.

Розроблена модель оптимізації витрат дозволить скоротити витрати підприємства, особливо у сфері виробництва, управління, продажів, послуг. Кожна категорія витрат вимагає індивідуального підходу для максимального ефекту оптимізації. Крім того, для своєчасного оновлення стратегій покращення важливо враховувати зміни зовнішнього та нормативно-правового середовища.

Отже, шляхами оптимізації витрат філії «Бердичівське лісове господарство» ДСГП «Ліси України», є такими:

- використання ефективних методів управління лісовими ресурсами, які дозволять знизити собівартість продукції та підвищити продуктивність;
- впровадження енергозберігаючих технологій виробництва, що зменшить енергоспоживання та витрат; .
- покращення логістики та транспортування продукції, що зменшить витрати на доставку та зберігання продукції;
- реалізація плану скорочення трудових витрат шляхом автоматизації та аутсорсингу робочих процесів.

Висновки та пропозиції. Оптимізація витрат спрямована на максимальне зниження витрат у всіх сферах діяльності підприємства, що дозволяє збільшити його прибуток, підтримувати конкурентоспроможність на ринку, забезпечуючи ефективність та якість продукції. Оптимізація витрат сприяє впровадженню інновацій та нових технологій у лісовому господарстві, що дозволяє підприємству бути конкурентоспроможним та ефективним. У довгостроковій перспективі це сприяє сталому розвитку, підвищує екологічну відповідальність і дозволяє компанії адаптуватися до змін ринкових умов, задовольняючи потреби клієнтів і зберігаючи лідируючі позиції в галузі. Крім того, ефективна оптимізація витрат

сприяє раціональному використанню ресурсів, зниженню собівартості продукції та підвищенню загальної продуктивності. Зниження витрат також знижує ризики фінансових втрат і підвищує стабільність бізнесу, роблячи його менш вразливим до економічних змін. Зрештою, це сприяє створенню більш стабільного та прибуткового бізнесу, здатного забезпечити зростання та розвиток навіть у складних ринкових умовах.

Список використаних джерел

1. Абрамова І. В. Аналітична оцінка результатів роботи сільськогосподарських підприємств в умовах невизначеності. *Економічні горизонти*, 3(21), 2022. С. 83-90. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.3\(21\).2022.263105](https://doi.org/10.31499/2616-5236.3(21).2022.263105)
2. Замула І. В., Танасієва М. М., Шавурська О. В. Бухгалтерський облік, аналіз і аудит лісових ресурсів і витрат на їх відтворення та використання: монографія. Житомир, 2021. 257 с.
3. Чумак, Г. Управління витратами підприємства: функціональний аспект. *Modeling the development of the economic systems*. (4). 2022. С. 160-165.

СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Максим МОСІЙЧУК

магістрант спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к.е.н., доцент Стойко О. Я.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Фінансовий ринок охоплює різні сегменти, у тому числі ринок цінних паперів, який відіграє вирішальну роль у накопиченні капіталу для інвестицій у виробничий сектор, реструктуризації економіки, соціального розвитку та підвищення добробуту громадян через володіння та вільну торгівлю цінними паперами. Не можна заперечувати, що рівень ліквідності вітчизняного ринку цінних паперів значно відстає від ринків розвинутих країн. Однак, будь-які значущі економічні зміни в Україні неможливі без створення конкурентоспроможного фінансового сектору, здатного мобілізувати інвестиційні ресурси для використання їх у перетвореній економіці. Тому розвиток ринку цінних паперів, або фондового ринку, в нашій країні має ключове значення. Наразі існують певні проблеми, які перешкоджають зростанню ринку, такі як низька ринкова капіталізація, обмежена прозорість через інформаційну таємницю, неадекватна та недостовірна інформація, невідповідність міжнародним стандартам розкриття інформації та відсутність привабливих інвестиційних можливостей українських емітентів.

Багато вітчизняних науковців присвячували свої дослідження дослідженню функціонування ринку цінних паперів, а саме: О. М. Воронкова [1], Т. В. Біловус [2], С.С. Залюбовська, К. Р. Токарева, Ю. Б. Колупаєв [3] та інші. Проте, окремі питання сутності цінних паперів потребують уточнення.

Основний матеріал. У будь-якій країні ринок цінних паперів є найбільш розвиненим проявом товарно-грошових відносин. Його потенціал як двигуна економічного зростання є величезним за умови, що він супроводжується добре налагодженою інфраструктурою, міцною правовою базою для захисту інтересів інвесторів, емітентів та фінансових посередників [2, с. 176].

Ринок цінних паперів в економіці України є вирішальною складовою, яка відображає не лише зростання ринку капіталу, а й загальної фінансової системи країни. Нинішній стан і склад вітчизняного ринку цінних паперів є наслідком трансформації економічної системи в Україні, під впливом як внутрішніх факторів, так і світових криз фінансових ринків останнім часом. Ринок цінних паперів є потужним драйвером, що регулює ефективність розвитку всієї фінансової системи, забезпечуючи процеси мобілізації фінансових ресурсів, а також їх скерованість на зростання національної економіки [1, с. 122].

В сучасних нормативних документах та науковій літературі сформувалися два основні підходи до визначення економічної сутності понять «ринок цінних паперів» і «фондовий ринок». Згідно з першим підходом – «нормативним» – «фондовий ринок» та «ринок цінних паперів» є синонімічними термінами, оскільки визначено, що «фондовий ринок (ринок цінних паперів) – це сукупність

учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо розміщення, обігу та обліку цінних паперів і похідних (деривативів)».

Деякі дослідники погоджуються з цим підходом, відзначаючи, що «ринок цінних паперів» часто називають також «фондовим ринком». Це пояснюється тим, що цінні папери в своїй сутності відображають певні фонди - будь то матеріальні або грошові [4]. У сучасній вітчизняній економічній літературі терміни «ринок цінних паперів» і «фондовий ринок» часто використовуються як синоніми. Однак у наукових дослідженнях відсутня чітка традиція визначення терміну «фондовий ринок», хоча сама категорія «фондовий ринок» широко використовується як у широкому, так і у вузькому розумінні.

Деякі автори вважають, що під терміном «фондовий ринок» розуміють лише ринок класичних довгострокових біржових цінних паперів, таких як акції та облігації [5]. Проте в межах наукових досліджень терміни «ринок цінних паперів» та «фондовий ринок» можуть мати різне змістовне наповнення, оскільки вчені використовують різні наукові підходи до їх визначення.

Різні підходи науковців до розуміння економічної сутності поняття «ринок цінних паперів» можна узагальнити таким чином (рис. 1):

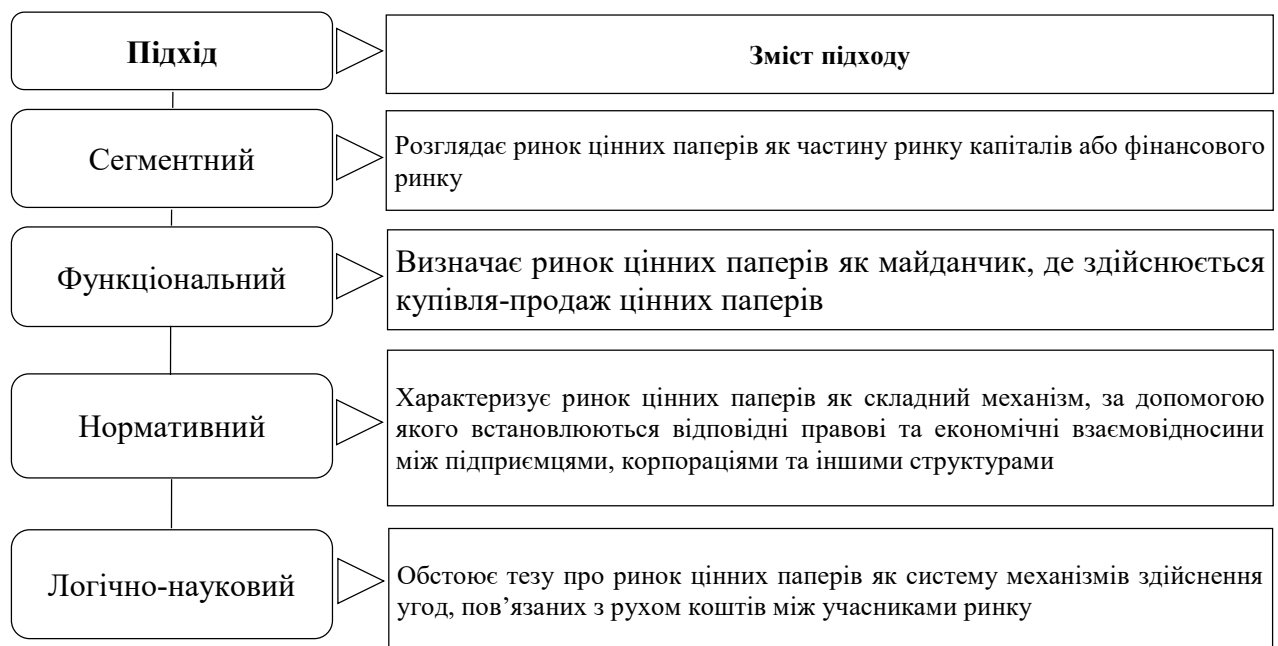

Рис. 1 Погляди вчених щодо розуміння економічної сутності поняття «ринок цінних паперів»

Джерело: складено за [3, с. 123]

Кожен з цих підходів відображає різні аспекти та напрями функціонування ринку цінних паперів, що сприяє більш глибокому розумінню його ролі в економіці.

На підставі вивчення різних наукових поглядів на визначення економічного терміну «ринок цінних паперів» можна сформулювати власне тлумачення: ринок цінних паперів – це фінансовий ринок, на якому різноманітні суб'єкти займаються

діяльністю, пов'язаною з випуском, купівлею та продажем цінних паперів із заздалегідь визначеною вартістю. Ці цінні папери вільно обертаються та служать доказом спільного володіння або договорів позики, сприяючи ефективному розподілу та оптимальному використанню фінансових ресурсів між суб'єктами господарювання в соціально-економічних умовах країни. Цей процес враховує інтереси залучених суб'єктів, а також потреби суспільства в цілому.

Отже, основною метою ринку цінних паперів є створення середовища, яке сприяє ефективному та швидкому перетворенню заощаджень на інвестиції, в ідеалі за взаємно прийнятною ціною. Цей ринок слугує механізмом, за допомогою якого кредитні установи, фінансові установи, корпорації, підприємства, держави та окремі особи можуть об'єднувати та розподіляти свої грошові ресурси як на виробничі, так і на невиробничі капітальні підприємства.

Ринок цінних паперів об'єднує частину кредитного ринку та ринок інструментів власності. Іншими словами, цей ринок має справу з борговими інструментами, такими як позики та боргові зобов'язання. Цей ринок охоплює випуск і обіг різних типів боргових інструментів, інструментів акціонерного капіталу та їх гібридних аналогів і похідних інструментів. Боргові інструменти охоплюють векселі, облігації та сертифікати, тоді як інструменти власності охоплюють усі види акцій. Гібридні інструменти – це цінні папери, які мають характеристики як облігацій, так і акцій. Крім того, такі похідні інструменти, як опціони, варанти, ф'ючерси та подібні цінні папери, також є частиною цього динамічного ринку. Кредитний ринок охоплює позиковий капітал, тоді як ринок акцій зосереджується на майнових інструментах, зокрема на акціях, які представляють право власності на акціонерний капітал компанії. Отже, ринок інструментів позики як елемент кредитного ринку має справу з позичковим капіталом, у той час як ринок інструментів власності – з власним капіталом, тобто з частками (паями) власників у власному капіталі компанії.

Організований ринок цінних паперів функціонує відповідно до певних фундаментальних принципів. Реалізація «правил гри на ринку» та здатність контролювати їх дотримання є важливими для принципу впорядкованості. Принцип прозорості є ключовим аспектом у забезпеченні дотримання ринком вимог щодо надання відкритої інформації про емітентів, угоди, стан попиту та пропозиції. Ринок цінних паперів працює на принципах відкритості, гарантуючи відсутність штучних бар'єрів, які перешкоджають входу або виходу. Він також сприяє принципу рівності можливостей, не даючи жодному суб'єкту ринку мати переваги над іншим.

Функції ринку цінних паперів можна розділити на три групи: загальноринкові, специфічні та допоміжні (табл. 1). Дані табл. 1 засвідчують виконання фондовим ринком декількох загальних ринкових функцій, включаючи надання ринкової інформації учасникам, отримання прибутку від торгової діяльності, встановлення правил торгівлі та процедур вирішення суперечок, а також підтримку системи цін. Крім того, ринок цінних паперів має особливі функції, які є унікальними для його діяльності: переведення заощаджень з непродуктивної форми в продуктивну шляхом перерахунку; перерозподіл коштів

між різними галузями та секторами ринку; неінфляційне фінансування дефіциту державного бюджету, без вливання додаткових коштів в обіг тощо. Вказані функції допомагають фондовому ринку виконувати свої основні завдання у сучасній економіці.

Таблиця 1

Характеристика функцій ринку цінних паперів

Види функцій	Напрями реалізації	Результати реалізації
Загальноринкові	Регулювання процесу інвестування капіталу	Фондовий ринок надає можливість компаніям та інвесторам залучати та інвестувати капітал у відповідності з потребами та можливостями.
	Торгівля цінними паперами	Фондові біржі забезпечують платформу для купівлі та продажу цінних паперів
	Формування ринкових цін	Ціни цінних паперів встановлюються на основі попиту та пропозиції на фондовому ринку
	Права учасників ринку	Юридичні та фізичні особи мають права на фондовому ринку, такі як право голосу на загальних зборах акціонерів, право на отримання дивідендів тощо
	Управління акціонерними товариствами	Фондовий ринок надає можливість участі в управлінні акціонерними товариствами та збільшенням капіталу
Специфічні	Перерозподіл фінансових ресурсів	Фондовий ринок допомагає перерозподілити фінансові ресурси між різними суб'єктами, включаючи населення, компанії, країни та галузі
	Облік та реєстрація цінних паперів та учасників ринку	Фондові біржі ведуть облік та реєстрацію усіх видів цінних паперів та учасників ринку
	Торгівля цінними паперами та біржові операції	Фондові біржі надають можливість проведення торгівлі цінними паперами та виконання біржових операцій
	Страховання цін та фінансових ризиків	На фондовому ринку доступні інструменти страхування цін та фінансових ризиків, такі як ф'ючерси та опціони
Допоміжні функції, пов'язані з реалізацією національної економічної політики	Фінансування фіскального дефіциту	Фондовий ринок може використовуватися для фінансування різних рівнів фіскального дефіциту держави
	Стабілізація грошових потоків	Фондовий ринок може сприяти стабілізації грошових потоків у економіці
	Приватизація та реструктуризація економіки	Фондовий ринок може бути використаний для проведення процесів приватизації та реструктуризації економіки

Джерело: складено автором

Учасники фондового ринку можуть займатися різними видами професійної діяльності:

Біржова торгова діяльність – це проведення торгівлі цінними паперами на біржі, включаючи купівлю та продаж акцій, облігацій, фондових інструментів тощо.

Діяльність з управління активами інституційних інвесторів – це управління портфелем цінних паперів та іншими активами для інституційних інвесторів, таких як пенсійні фонди, страхові компанії тощо.

Депозитарна діяльність – це приймання на зберігання та обслуговування цінних паперів від імені клієнтів, забезпечення безпеки та зручного ведення їх обліку.

Діяльність, пов'язана з організацією торгівлі на фондовому ринку – це створення і підтримка інфраструктури та послуг, необхідних для проведення торгівлі цінними паперами на фондовій біржі.

Клірингова діяльність – це оброблення та вирішення фінансових зобов'язань між учасниками торгівлі, включаючи розрахунки та поставку цінних паперів.

Фондовий ринок почав свій розвиток як реакція на потребу у фінансуванні, яка виникала серед фізичних осіб, які мали власний капітал та бажали інвестувати його для збільшення. Це особливо стало актуальним для держав, які потребували фінансування для ведення війни, а також для компаній, що мали високі ризики, наприклад, морські експедиції. У зв'язку з цим, фондові ринки надали можливість випуску боргових цінних паперів, що зробило їх доступними не лише для держав та морських компаній, а й для внутрішніх суб'єктів країни. Як результат, сучасне функціонування фондових бірж стало можливим завдяки розвитку торгівлі цими цінними паперами.

Висновки та пропозиції. Основною метою ринку цінних паперів є створення середовища, яке сприяє ефективному та швидкому перетворенню заощаджень на інвестиції, в ідеалі за взаємно прийнятною ціною. Український ринок цінних паперів нині функціонує на тлі війни, економічної невизначеності та політичної нестабільності в Україні. На жаль, торгівля цінними паперами на біржі страждає також і від інших проблем, починаючи від обмеженої ліквідності та недостатньої капіталізації до відсутності прозорості в ринкових операціях і неадекватного регуляторного нагляду. Незважаючи на ці проблеми, ринок цінних паперів виконує важливі функції, включаючи перерозподіл багатства та страхування цін і фінансових ризиків.

Список використаних джерел:

1. Біловус Т. В. Інвестиційна роль ринку цінних паперів. *Молодий вчений*. 2019. № 7(1). С. 118-124.
2. Воронкова О. М. Фінансовий моніторинг на ринку цінних паперів України : сучасні реалії та перспективи. *Економічний вісник університету*. 2020. Вип. 45. С. 175-184.
3. Залюбовська С. С., Токарева К. Р. Колупаєв Ю. Б. Теоретичні аспекти історичного розвитку ринку цінних паперів в Україні. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2019. № 3. С. 120-130.
4. Любкіна О. В. Теоретичні засади та практика функціонування ринку фінансових активів: монографія. Київ: Ліра-К, 2019. 244 с.
5. Мельник О. І., Капітан І. М. Сучасні тенденції розвитку фондового ринку України. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. С. 29-37.

ОЦІНКА ВПЛИВУ ОБЛІКОВОЇ СТАВКИ НБУ НА РОЗВИТОК РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВІЙНИ

Дарина ПИВОВАР

здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к.е.н., доцент Сус Л. В.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Тема оцінки впливу облікової ставки Національного банку України (НБУ) на розвиток ринку банківських послуг у контексті війни є надзвичайно актуальною в умовах сучасних геополітичних та економічних викликів. Військові конфлікти та напружені міжнародні відносини можуть значно підштовхнути центральні банки до зміни облікових ставок, щоб забезпечити стабільність фінансової системи та здоров'я економіки. Однак важливо дослідити, як саме ці зміни впливають на ринок банківських послуг, зокрема на кредитні проценти, доступність фінансування для підприємств та населення, а також на загальну фінансову стабільність країни.

Дослідження такої теми дозволить зрозуміти, які заходи необхідно вживати для забезпечення стійкості банківського сектора під час воєнного конфлікту та його наслідків. Це допоможе банкам, регуляторам та урядовим органам приймати обґрунтовані рішення щодо монетарної політики та фінансової стабільності. Врахування впливу облікової ставки НБУ на ринок банківських послуг у військових умовах є критично важливим для ефективного управління фінансовим сектором та забезпечення стабільності економіки країни.

Основний матеріал. Грошово-кредитна стратегія Національного банку України має вирішальне значення для забезпечення стабільності макроекономіки та ефективного функціонування фінансово-кредитної системи. Облікова ставка виступає ключовим інструментом монетарної політики, що впливає на вартість ресурсів, ліквідність банків та загальні макроекономічні показники. В контексті війни в Україні у 2022 році відсутність підвищення облікової ставки була обумовлена психологічним шоком, однак пізніше вирішено зростити її для захисту гривневих доходів. Зниження облікової ставки у наступні періоди спричинило зниження інфляції та зміцнення позиції Національного банку в умовах війни. Використання цього інструменту монетарної політики є критично важливим у підтримці стабільності та ефективного управління економікою в умовах воєнного конфлікту.

Облікова ставка, яку встановлює та затверджує Національний Банк України, є важливим інструментом регулювання банківської діяльності, оскільки вона визначає вартість ресурсів для банків. Перед війною облікова ставка складала 10%, але у червні 2022 року НБУ збільшив її до 25%, що може призвести до зростання ставок за депозитами та кредитами. Деякі банки вже розпочали підвищувати

відсоткові ставки за депозитами для збалансування значних обсягів кредитів рефінансування.

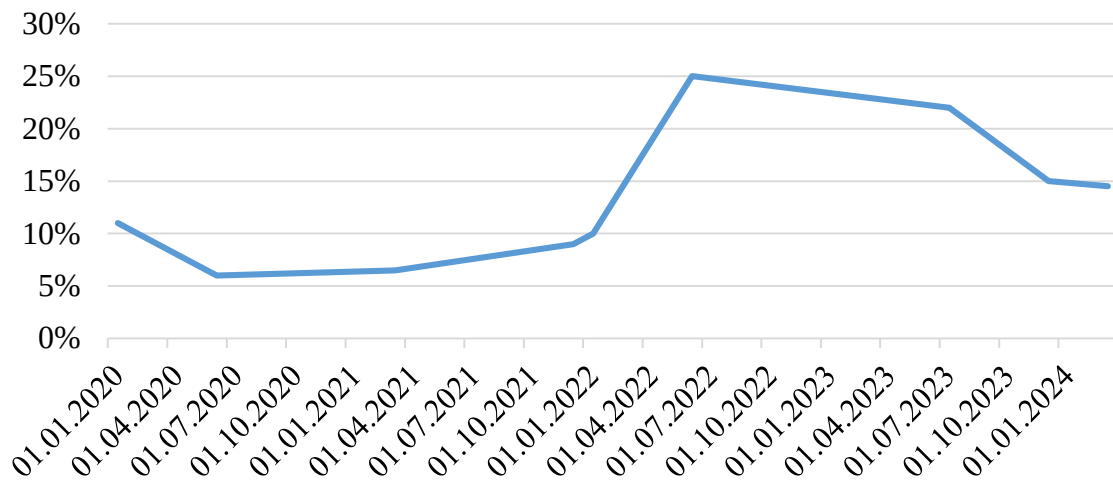

Рис. 1. Динаміка облікової ставки НБУ

Джерело: [5]

Голова Національного банку України, А. Пишний, розглядає вплив облікової ставки на різні аспекти банківської сфери та економіку загалом у контексті нинішніх викликів. За його словами, високий рівень облікової ставки, який на початку конфлікту з Росією досягав 25%, спільно з іншими заходами був запроваджений для забезпечення стабільності фінансово-економічної системи країни в умовах війни. Ці дії включали в себе зростання обсягів обов'язкового резервування, перегляд операційного плану монетарної політики та підвищення рівня співпраці з фіскальним органом для уникнення монетарного фінансування державного бюджету.

Одним з ключових наслідків такої стратегії було підштовхування банків до підвищення відсоткових ставок за депозитами, що спричинило зменшення попиту на іноземну валюту та зниження тиску на інфляційні процеси.

Таблиця 1

Монетарні операції НБУ з банками за процентними ставками

Період (на кінець місяця)	Облікова ставка, %	Кредити овернайт, %	ДС овернайт, %
Квітень 2023	25	27	20
Травень 2023	25	27	20
Червень 2023	25	27	20
Липень 2023	25	27	20
Серпень 2023	22	24	18
Вересень 2023	20	24	16
Жовтень 2023	20	22	16
Листопад 2023	16	24	16
Грудень 2023	15	21	15
Січень 2024	15	21	15
Лютий 2024	15	21	15
Березень 204	14,5	19,5	14,5
Квітень 2024	14,5	19,5	14,5

Джерело: [3].

Однак, з впливом зниження темпів цінового зростання, стало можливим почати цикл зниження облікової ставки з метою підтримки економічного відновлення через механізм кредитування (табл. 1).

Невдовзі після зниження облікової ставки, показники інфляції показали спад, що спричинило прогнози щодо подальшого зниження цього показника до кінця року. Проте, голова НБУ підкреслює, що це лише прогноз і буде залежати від реальної ситуації та балансу ризиків.

Важливим аспектом є і питання гнучкості обмінного курсу, до якого прискорено переходить країна. Зменшення депозитних ставок на тлі зниження інфляції допомагає зберегти привабливість гривні як засобу заощадження. При цьому, відзначає Пишний, пріоритетом залишається підтримання достатньої привабливості гривневих активів для захисту заощаджень українців від інфляційного знецінення.

Висновки та пропозиції. У контексті нинішнього конфлікту в Україні, роль облікової ставки Національного банку України (НБУ) виявляється критичною для забезпечення стабільності макроекономічного середовища та ефективного функціонування фінансово-кредитної системи. Значне збільшення облікової ставки до 25% у червні 2022 року спільно з іншими монетарними заходами відіграли ключову роль у забезпеченні стабільності гривневих активів та зменшенні попиту на іноземну валюту, що дозволило знизити інфляційний тиск та зміцнити позиції НБУ в умовах воєнного конфлікту. Таким чином, використання облікової ставки як інструменту монетарної політики виявляється надзвичайно важливим для підтримки економічної стабільності та ефективного управління економікою в умовах війни.

Список використаних джерел

1. Бабець В. А., Худолій Ю. С. Облікова ставка як інструмент регулювання інфляційних процесів в Україні в умовах воєнного стану. *Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи*: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції. 2023 р. Полтава: НУПП, 2023. С. 71-73.
2. Правдиківська І.І., Дорошенко Н.О. Вплив війни на банківську систему України. *Молодий вчений*. 2022. № 9 (109). С. 150-153.
3. Монетарні операції НБУ з банками: процентні ставки URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/interest-rates>
4. Огляд інструментів фінансової стійкості в умовах воєнного стану в Україні (16.08 - 15.09.2023 року). URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-finansovoyi-stiykosti-v-umovakh-voyennoho-stanu-v>
5. Облікова ставка НБУ. URL: <https://services.dtki.ua/catalogues/indexes/5-oblikova-stavka-nbu>.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Вадим ПОБЕРЕЖНИЙ

здобувач освітнього ступеня бакалавр

спеціальності «Фінанси банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к. е. н., доцент Недільська Л. В.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Управління оборотними активами виробничих підприємств виступає вагомим елементом фінансового менеджменту. Оптимальне формування та раціональне використання оборотних активів дозволяє створити надійну основу для достатнього рівня ліквідності, платоспроможності та ділової активності, не порушуючи виробничих ланцюгів та операційних процесів.

Кожне виробниче підприємство має свої особливості формування, розподілу та використання оборотних активів, однак існують універсальні підходи щодо ефективного управління цими специфічними ресурсами. Теоретичні та прикладні аспекти управління оборотними активами підприємств порушують в своїх дослідженнях багато науковців та практиків. Зокрема, Колодізев О. та Азізова К. акцентують увагу на сучасних підходах управління оборотними активами промислових підприємств [1], а Чуприна Х., Валяев О. та Деркач А. виділяють особливості удосконалення системи управління оборотними активами на засадах концепції Just In Time [2].

Проте, динамічність зовнішніх факторів та складність внутрішніх умов господарювання вітчизняних підприємств потребують постійного пошуку напрямів удосконалення системи управління їх оборотними активами.

Основний матеріал. В результаті прискорення продажів вивільняються ключові елементи оборотного капіталу і залишається менше запасів сировини, матеріалів, палива, незавершеного виробництва. В результаті цього вивільняються грошові ресурси, раніше вкладені в ці запаси. Вивільнені грошові кошти зараховуються на розрахунковий рахунок підприємства, в результаті чого поліпшується фінансовий стан і підвищується платоспроможність.

Таким чином, роль прискорення ротації оборотного капіталу в отриманні прибутку дуже висока і роль цього процесу в підвищенні ефективності загального управління оборотним капіталом дуже важлива.

Ефективність управління оборотними коштами на підприємствах характеризується швидкістю їх оборотності. Чим менше їх залишається на певному етапі, тим швидше закінчується їх цикл.

Прискорення ротації оборотних коштів призводить як до підвищення ефективності їх використання, так і до підвищення результативності роботи підприємства. В умовах прибуткової роботи підприємства результатом прискорення процесу ротації оборотних коштів є збільшення вартості продукції,

що випускається і річного прибутку. При наявності обмежень попиту на продукцію, вироблену підприємством, прискорення процесу ротації призводить до вивільнення певного обсягу оборотних коштів з обороту і можливості використання їх в іншому напрямі діяльності підприємства з метою отримання додаткових вигід досягнення більш високого прибутку і досягнення певного соціального ефекту. Якщо обсяг оборотного капіталу невиправдано низький, економічна активність не буде підтримуватися на належному рівні, що може призвести до втрати ліквідності, періодичних збоїв в роботі і низького прибутку. Політика управління оборотним капіталом повинна забезпечувати наявність компромісу між ризиком втрати ліквідності та ефективністю підприємства.

Кожен етап процесу управління оборотністю оборотного капіталу починається і закінчується переходом на інший етап. Економічна ефективність цього процесу залежить не тільки від правильного прогнозування термінів початку кожного етапу, а й від кількісних показників: вартості оборотних активів на початку періоду, впродовж процесу управління і закінчення всіх етапів цього процесу. Крім того, важливо перевіряти результати використання певних компонентів управління оборотністю оборотного капіталу на певних етапах. Тільки домагаючись максимальної віддачі на кожному етапі, можна очікувати позитивного загального результату. Конкретні результати будуть досягнуті швидше і якісніше, якщо точно визначені цілі і засоби їх досягнення. Саме тому, краще умовно розділити весь процес управління на кілька взаємозалежних етапів.

На етапі створення виробничих запасів оборотність можна прискорити шляхом впровадження економічно обґрунтованих стандартів інвентаризації; застосовуючи принцип оптимального співвідношення ціна-якість при формуванні виробничих запасів; наблизивши постачальників сировини, напівфабрикатів і комплектуючих виробів до споживачів; встановлюючи чіткі умови контрактів і їх виконання; здійснюючи оптимальний підбір постачальників, вдосконалення організації поставок, включаючи налагодження транспорту, розширення складської системи логістики; запровадивши комплекс механізації та автоматизації вантажно-розвантажувальних робіт на складах.

На етапі виробництва, заходами пришвидшення оборотності оборотних активів можуть бути: прискорення науково-технічного прогресу (впровадження передового обладнання і технологій, особливо безвідходних, ротаційних ліній, хімізація виробництва); дотримання стандартизації, уніфікації та оптимізації; організація використання вторинних ресурсів; удосконалення організаційної форми промислового виробництва, використання більш дешевих конструкційних матеріалів; удосконалення системи економічних стимулів для бережливого використання сировини, палива та енергоресурсів; збільшення частки продукції, що користується підвищеним попитом.

На етапі реалізації можна удосконалити процес управління оборотними активами шляхом: вдосконалення маркетингової діяльності компанії; стимулювання збуту продукції; ефективного управління дебіторською заборгованістю; пошуку оптимальної схеми взаємодії з банківськими установами з питань фінансування та оплати; своєчасного оформлення документів і

прискорення їх руху; удосконалення системи оплати; збільшення обсягу продажів за рахунок виконання прямих замовлень, дострокового випуску продукції, виробництва виробів із запасених матеріалів; ретельного і своєчасного відбору продукції, що відвантажується по партіях, асортименту, швидкості транспортування, відвантаження в суворій відповідності з укладеним контрактом.

Нарощення ефективності використання оборотних активів можна досягти за рахунок прискорення їх оборотності. Саме в тривалості обороту оборотних засобів закладено значні резерви підвищення ефективності їх використання [1].

Висновки та пропозиції. Отже, напрямами удосконалення системи управління оборотними активами підприємств може бути: прискорення оборотності оборотних активів, вивільнення їх обсягу з виробничого циклу, збільшення виробництва без додаткових фінансових ресурсів і використання вивільнених ресурсів відповідно до потреб підприємства.

Список використаних джерел

1. Колодізєв О., Азізова К. Управління оборотними активами промислових підприємств: сучасні підходи. *Економіка та суспільство*. 2021. №23.
2. Чуприна Х., Валяев О., Деркач А. Удосконалення системи управління оборотними активами підприємства на базі концепції Just In Time. *Економіка та суспільство*. 2021. №26.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Віталій ПОСТЕВКА

здобувач освітнього ступеня бакалавр

спеціальності «Фінанси банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к. е. н., ст. викладач Мартинюк Г. П.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Ринок банківських послуг в Україні зазнає значних змін та випробувань, які визначають його розвиток та актуальність у сучасних економічних умовах. В умовах військових дій, банківський сектор стикається з викликами стабільності, надійності та інноваційності. Доступність глобальних економічних тенденцій, впровадження нових технологій вимагають від українських банків швидкої адаптації та гнучкості.

Актуальність дослідження ринку банківських послуг в Україні визначається необхідністю аналізу поточних проблем, таких як небезпека бізнесу, підвищення рівня довіри до банківської системи, забезпечення фінансової інклюзії населення, підвищення конкурентоспроможності банків та їх стабільного розвитку, а також визначення перспектив та напрямків, які сприятимуть ефективному функціонуванню та зростанню цього сектору економіки.

Дослідженням теми проблем та перспектив розвитку ринку банківських послуг в Україні займалися велика вчених, таких як: Іванов С., Ганзюк С. [2], Дзера О. В., Біленко М. С. [1]. та інші. Проте проблеми та перспективи розвитку ринку банківських послуг в зоні бойових дій, звільнених територій та реалій сьогодення потребують подальших досліджень.

Основний матеріал. Український ринок банківських послуг стикається з численними екзогенними викликами, які вимагають невідкладних рішень для забезпечення стабільності та ефективності фінансової системи. Однією з ключових проблем виступає аномальний бюджетний дефіцит, що породжує негативні наслідки для економіки. Це обмежує можливості банків у реалізації інвестиційного кредитування та ставить під загрозу їхню фінансову стійкість. У табл. 1 подані окремі проблеми розвитку банківських послуг в Україні.

Узагальнюючи, вирішення поставлених проблем вимагатиме комплексного підходу від уряду, регуляторів та банківських установ. Необхідно активно розвивати та впроваджувати стратегії, які сприятимуть фінансовій стабільності, стимулюванню кредитування та забезпеченню сталого розвитку банківського сектору в умовах складної військової, економічної та політичної ситуації.

Для вирішення поставлених проблем, пропонуємо п'ять напрямів діяльності банківських установ:

1. Партнерські відносини між банками та клієнтами. Важливим напрямком може стати впровадження партнерських відносин між банками та клієнтами, що

добре себе зарекомендувало у світовій практиці. Такий підхід передбачає спільну участь банку і клієнта у реалізації бізнес-проектів та поділ прибутку чи збитків пропорційно їхнім внескам. Це може збільшити зацікавленість клієнтів у довгострокових вкладах і покращити взаємини.

Таблиця 1

Окремі проблеми розвитку ринку банківських послуг в Україні

Опис	Пояснення
Великий обсяг проблемних кредитів	Необхідно розробити ефективні механізми врегулювання цього питання та зменшення ризиків, пов'язаних з несплатою кредитів. Крім того, інвестиційне кредитування потребує компенсації підвищених ризиків, що виникають в умовах військових дій.
«Зависання» грошей	«зависання» грошей у банківській системі через обмежене кредитування та збільшення видатків на оборону. Необхідно розглянути можливості перетворення грошей «на вимогу» на строкові вклади, сприяти розвитку страхових продуктів для громадян та стимулювати активізацію кредитної діяльності банків.
Вивіз валюти	Зростання обсягів виведення валюти за кордон вимагає впровадження заходів для зменшення цього явища та забезпечення стабільності платіжного балансу. Тут важливо зберегти баланс між захистом інтересів переселенців та запобіганням непродуктивного виведення валюти.
Недовіра вкладників	Головною причиною відсутності інтересу населення у довгострокових вкладах є відсутність довіри до банківської системи. Введення обов'язкового страхування вкладів не переконало громадян.

Джерело: дослідження автора.

2. Збільшення капіталізації та управління ризиками. Необхідно продовжити роботу над збільшенням капіталізації банків, залучаючи інвесторів, включаючи населення. Удосконалення управління ризиками, враховуючи зарубіжний досвід, також є критичним аспектом. Ефективне управління ризиками включає в себе оцінку втрат, адекватну профілю та рівню ризиків.

3. Формування баз даних для оцінки ризиків. Розвиток баз даних для оцінки ризиків, використання математичної статистики та теорії ймовірностей може покращити точність прогнозів і допомогти банкам ефективніше управляти своєю діяльністю.

4. Участь у програмах фінансової грамотності. Активна участь банків у програмах підвищення фінансової грамотності населення є важливим елементом розвитку. Збільшення фінансової грамотності сприятиме свідомому вибору фінансових послуг та підвищить ефективність їх використання.

5. Гарантія безперервної діяльності банків в непередбачених ситуаціях. Запровадження планів заходів та дій для забезпечення безперервності діяльності банків в непередбачених ситуаціях є ключовим елементом стабільності банківської системи.

Висновки та пропозиції. У сучасних умовах ринок банківських послуг в Україні стикається із низкою проблем. Проте імплементація міжнародного досвіду, партнерські відносини та активна робота над підвищенням якості послуг та довіри можуть суттєво підвищити конкурентоспроможність українських банків та сприяти їхньому подальшому розвитку. Крім того, розвиток інноваційних технологій та фінансових продуктів, адаптованих до потреб населення, є критично важливим. Вирішення цих завдань дозволить забезпечити стабільність банківської системи та сприятиме економічному зростанню країни.

Список використаних джерел

1. Дзера О. В., Біленко М. С. Категорія «банківська послуга»: визначення і особливості. *Нове українське право*. 2022. №1. С. 29-34.
2. Іванов С., Ганзюк С. Тенденції розвитку вітчизняного ринку банківських послуг. *Економічний вісник ДДТУ*. 2020. № 1. С. 67-75.

ВПЛИВ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ НА УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ПІДПРИЄМСТВ

Костянтин СІХНЕВИЧ

*магістрант спеціальності «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»*

Науковий керівник – к. е. н., доцент Недільська Л. В.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Економічний розвиток зобов'язує підприємства до належної організації систем управління. Для забезпечення цієї можливості підприємство має чітко визначити структуру управління та вирішити проблеми впровадження чи удосконалення інформаційного забезпечення. У сучасних умовах інформаційний ресурс стає одним із найважливіших факторів підвищення конкурентоспроможності підприємств у ринковому середовищі, тому сучасні умови функціонування підприємств України вимагають впровадження новітніх підходів та прийомів щодо системи інформаційного забезпечення.

Основний матеріал. Управління інформаційним забезпеченням набуває особливої актуальності для сучасних підприємств, де виробництво характеризується високим рівнем автоматизації на фоні значної невизначеності, ризиків та складності технологічних операцій у просторі та часі. Проте, незважаючи на постійний розвиток інформаційних систем управління (ІСУ), дослідження, проведені як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями, не завжди включали детальний аналіз структури ІСУ та визначення ролі інформаційної системи обліку і аудиту (ІСОА), а також фінансового забезпечення з урахуванням масштабів підприємства [1, с. 64].

Діджиталізація, як один з ключових аспектів сучасного управління, відіграє вирішальну роль у вдосконаленні інформаційних систем та підвищенні ефективності підприємств. Можливості програмного забезпечення та потреби в автоматизації визначаються специфікою схеми документообігу та обраною інформаційною системою, що впроваджується. Отож створення інформаційної бази в інформаційних системах здійснюється в різній послідовності, залежно від цих факторів. Для того, щоб процес вибору програмного забезпечення був об'єктивним і формалізованим, було розроблено багатокритеріальну економіко-математичну модель оцінки. Оцінкою є рівень відповідності функцій конкретної програми потребам підприємства, виражений інтегральним показником можливостей програми (цільова функція), який пропонується визначати за такою формулою:

$$\varphi_{(Pi)} = \sum_{j=1}^m \lambda_j f_j(P_i) \rightarrow \max,$$

де $\varphi(P_i)$ - інтегральний показник можливості програми, $0 \leq \varphi(P_i) \leq 1$;

λ_j – граничне значення, j -тої складової, яке визначається керівництвом підприємства, відповідно до пріоритетів облікової політики окремого підприємства;

f_j - оцінка за критеріями j -тої якісної складової програмного забезпечення [2].

Наш вибір для визначення цільової функції $\varphi(P_i)$, зумовлений тим, що, по-перше, граничні значення λ_j є постійними до i -того програмного продукту (P_i) коефіцієнтами j , по-друге, самі якісні оцінки f_j не мають функціональної або сильнокорельованої залежності між собою.

Найбільш відповідний програмний продукт для конкретного підприємства визначається за максимальним значенням цільової функції інтегрального показника. Отримані результати були проаналізовані щодо відповідності для різних груп підприємств (табл. 1). Як видно, жодна програма повністю не задовольняє всі потреби підприємства, проте такий підхід дозволяє обрати найоптимальніше програмне забезпечення з доступних варіантів.

Таблиця 1

Значення можливостей програми в залежності від категорії підприємств

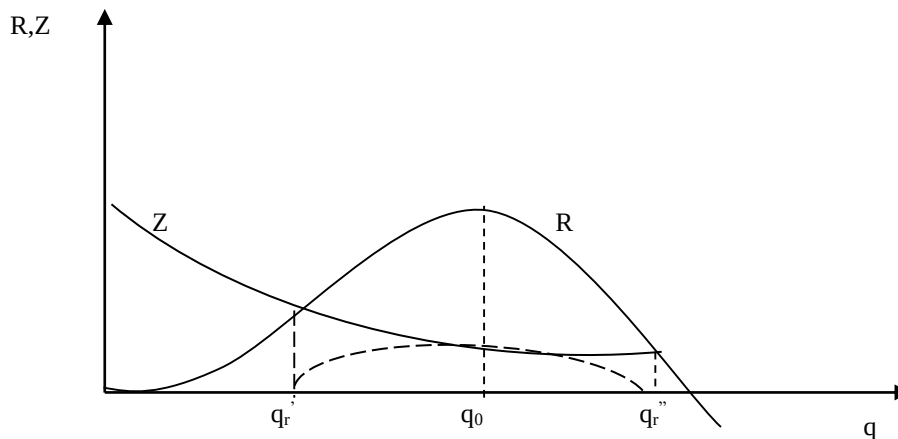
Назва	Оцінка можливостей, %		
	від 55 до 65, малі	від 65 до 80, середні	від 80 до 100, великі
BAS	-	-	88,29
Парус-Бухгалтерія	-	79,83	-
Лига Закон	-	-	83,48
М.Е.DOC	-	73,70	-
Гарант-облік	-	75,61	-
1С:Фінанси	-	76,34	-
Фінансист	64,84	-	-
MS Excel	62,36	-	-

Джерело: власні дослідження.

Запропоновано неокласичну модель, яка ілюструє баланс між результативністю функціонування інформаційної системи та витратами на її впровадження і підтримку. Ця модель дозволяє оцінити оптимальність та ефективність функціонування системи, враховуючи її життєвий цикл (рис. 1).

При сталих умовах, зі збільшенням ефективності діджиталізації управління підвищується результативність самого управління підприємством. Таким чином, можна зробити висновок, що результативність управління та його інформаційного забезпечення є функцією загальної кількості інформаційних послуг, які надає ІСОА чи ІСУ (q). Лише значний дисбаланс між потребами та можливостями системи у робіт яка була виконана може призвести до зниження її ефективності.

Графік демонструє два значущі пункти 'qr' та 'qr', де рівень результативності співпадає з рівнем витрат, тобто криві накладаються одна на одну. Інформаційні системи, що впроваджені на підприємстві та функціонують ефективно, знаходяться в зоні $E = R - Z$, яка розташована між цими точками і представляє собою зону ефективного функціонування.

R – результативність інформаційного забезпечення управління;
 Z – витрати на впровадження та супроводження ICOA (ICU);
 q – обсяг інформаційних послуг, що виконує система;
 q_f', q_f'' – точки беззбиткової діяльності ICOA;
 $[q_f', q_f'']$ – зона ефективного функціонування ICOA;
 q_0 – точка оптимуму ($E = \max$).

Рис. 1. Рівновага витрат та результативності інформаційної системи

Джерело: [2].

Застосування моделі сітьового графіка для кожного етапу та всього життєвого циклу впровадження інформаційних систем дає змогу оптимізувати цей процес за часом та ресурсами. Впровадження сучасних інформаційних систем управління буде ефективним лише тоді, коли воно сприяє підвищенню економічної ефективності та покращенню якості ведення обліку і аудиту на підприємстві. Це може виражатися у підвищенні оперативності фінансового управління, збільшенні обсягу управлінської інформації, отримуваної з облікових документів, зменшенні кількості помилок, підвищенні достовірності даних та інших факторів, які визначаються специфікою кожного конкретного підприємства.

Висновки та пропозиції. Під час проектування, зважаючи на те, що базою інформаційного забезпечення організаційної структури управління слугують дані обліку та внутрішнього контролю, які представлені у вигляді господарських фактів та операцій, було зроблено висновок, що взаємодія системи управління та обліку і фінансів визначається кількістю елементів їхніх основних підсистем та проявляється як у функціональних, так і в забезпечуючих функціях системи управління. Зважаючи на те, що підсистеми обліку і фінансів складають близько 65% в ICU, інформаційний потік пронизує всі підсистеми управління.

Список використаних джерел

1. Юзва Р.П. Інформаційне забезпечення управління підприємством в умовах автоматизованих інформаційних систем. *Сталий розвиток економіки*. 2011. № 7. С. 64-67.
2. Жадько К.С. Організаційно-методичні засади інформаційного забезпечення управління підприємствами дис... канд. екон. наук: 08.06.01. Національна металургійна академія України. Дніпропетровськ. 2004. с.20

ШЛЯХИ ЗНИЖЕННЯ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ У ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ФОП «СКОТАРЕНКО К.Ю.»

Інна СТАСЮК

*здобувачка освітнього ступеня бакалавр
спеціальності «Фінанси банківська справа та страхування»
Науковий керівник – к. е. н., доцент Шубенко І. А.*

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. В сучасному економічному середовищі підприємства зіштовхуються зі значними фінансовими ризиками, що можуть виникнути внаслідок різноманітних факторів, таких як коливання цін на ринку, зміни в законодавстві, непередбачувані економічні, політичні та військові події тощо. Однак ефективне управління цими ризиками може забезпечити фінансову стійкість та адаптивність діяльності підприємства до різноманітних умов. Тому розгляд конкретних шляхів зниження фінансових ризиків на прикладі підприємства має велике практичне значення. В даному дослідженні буде проведено аналіз ключових параметрів фінансової незалежності підприємства методом Монте-Карло. Шляхом моделювання різних сценаріїв буде виявлено рівень залежності ФОП «Скотаренко К.Ю.» від зовнішніх джерел фінансування та ідентифіковано потенційні ризики. На основі отриманих даних буде розроблено рекомендації щодо зменшення фінансових ризиків та підвищення фінансової стійкості ФОПа «Скотаренко К.Ю.»

Вагомий вклад у сферу вивчення фінансових ризиків внесли такі вчені: І. Т. Богданова, Р. В. Гуревича, В. Ф. Заболотного, О. І. Іваницького, Л. Л. Коношевського та ін. Вони вивчали суть, класифікацію ризиків, їх оцінку та методи управління. Проте, зважаючи на актуальність зазначеної теми, постає необхідність у здійсненні подальших досліджень, особливо у контексті фінансових ризиків окремих груп підприємств.

Основний матеріал. Нині вважається, що жоден метод управління ризиками не дає стовідсоткової гарантії, здатної захистити бізнес ФОП «Скотаренко К.Ю.» від фінансових ризиків. Якщо ж фінансовий ризик таки реалізувався, то ризик-орієнтований підприємець повинен мати і застосовувати заздалегідь продумані управлінські рішення відповідно до плану дій у надзвичайних ситуаціях. Завдяки цьому будуть усунені наслідки фінансових ризиків, що реалізувалися. Результатом такої діяльності буде отримання уроків і висновків для оцінки можливості виникнення подібних ситуацій у майбутньому [2, с. 53]. Щоб найбільш ефективно керувати ризиками ФОП «Скотаренко К.Ю.» необхідно розробити та реалізувати економічно обґрунтовані рекомендації та заходи, спрямовані на мінімізацію рівня фінансового ризику до найнижчого рівня.

У сучасному бізнес-середовищі, де фінансові ризики стають все більш неоднорідними і складними, важливою стає задача ефективного управління цими

ризиками для забезпечення стійкого фінансового стану суб'єкта господарювання. Ефективне управління фінансовими ризиками для ФОП «Скотаренко К.Ю.» є критично важливою задачею, оскільки допомагає забезпечити стійкість в умовах нестабільного економічного середовища, мінімізувати втрати та зберегти добру репутацію перед клієнтами та партнерами. Крім того, ефективне управління ризиками сприяє стимулюванню росту та його розвитку дозволяючи йому зосередитися на досягненні стратегічних цілей, використання методу Монте-Карло для управління ризиками може стати надійним інструментом для забезпечення фінансової стійкості і успішності підприємства.

Метод Монте-Карло в економічному моделюванні використовується для стохастичної імітації, що дозволяє враховувати невизначеність та ризики у фінансовому плануванні. Цей підхід створює можливість проведення численних ітераційних експериментів, де кожен експеримент випадковим чином вибирає різні значення параметрів на основі їх ймовірностей. Такий підхід допомагає адекватно реагувати на змінні умови та забезпечує оптимальне використання фінансових ресурсів у складних умовах ринкової конкуренції. Використання методу Монте-Карло дозволяє здійснювати більш точні та надійні прогнози, враховуючи різноманітні фінансові сценарії та ризики, що допомагає забезпечити стабільність та ефективність управління фінансами суб'єктів господарювання.

Далі, ФОП повинен провести оцінку фінансових ризиків, з якими воно стикається. Це може включати аналіз курсів валют, процентних ставок, цінних змін товарів та інших факторів. На основі цього аналізу розробляється математична модель, яка враховує різні фінансові сценарії та їх ймовірності за допомогою методу Монте-Карло. Для імітаційної моделі Монте-Карло були використані наступні дані: активи (А), зобов'язання (З), власний капітал (ВК), чистий дохід (ЧД), чистий прибуток (ЧП) та рентабельність (Р), що показані в табл.1.

Таблиця 1

**Аналіз результатів планування для ФОП «Скотаренко К.Ю.»
за методом Монте-Карло**

Показники	А, тис.грн	З, тис.грн	ВК, тис.грн	ЧД, тис.грн	ЧП, тис.грн	Р, %
Середній показник	662	484	196	2040	108	25,2
Стандартне відхилення	8	62	70	50	30	6,1
Коефіцієнт варіації	0,012	0,151	0,252	0,265	0,286	0,242
Мінімум	648	385	126	1190	87	15
Максимум	676	599	266	2860	128	35
Ймовірність h (рентабельність ≤ 0) = 0						

Джерело: розроблено на основі фінансової звітності

Отримані в результаті імітації дані ФОП «Скотаренко К.Ю.» можна сформулювати таким чином, щоб відобразити можливість перебігу подій за різними сценаріями: песимістичним, найбільш імовірним і оптимістичним (табл. 2.).

Таблиця 2

**Ключові параметри моделювання фінансової незалежності
методом Монте-Карло, тис.грн**

Показники	Сценарії		
	Песимістичний	Оптимістичний	Найбільш імовірний
Активи, тис.грн	662	676	662
Зобов'язання, тис.грн	385	599	491
Власний капітал, тис.грн	126	266	196
Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн	1190	2860	2040
Чистий прибуток, тис.грн	87	128	108
Рентабельність авансованого капіталу, %	15	35	25
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,54	0,56	0,53

Джерело: розроблено на основі фінансової звітності

Згідно з розрахунками, найбільш імовірний сценарій показує коефіцієнт фінансової незалежності на рівні 0,53, що вказує на те, що підприємство здатне фінансувати свою діяльність з власних джерел на 53% без великої залежності від позикових коштів. Такий аналіз дозволяє підприємцю приймати обґрунтовані рішення щодо фінансової стратегії та забезпечує більшу стійкість в умовах нестабільного економічного середовища. Для ФОП «Скотаренко К.Ю.», яке спеціалізується на оптовій торгівлі цукром, шоколадом і кондитерськими виробами, ефективне управління фінансовими ризиками є надзвичайно важливою задачею.

Однією з ключових стратегій в управлінні цими ризиками є диверсифікація асортименту продукції. Розширення асортименту товарів допомагає розподілити ризики, пов'язані зі змінами в попиті на конкретний продукт. Крім того, систематичний аналіз ринкових умов і трендів дозволяє підприємству оперативно реагувати на зміни в попиті, цінах та конкуренції.

Ефективне управління запасами є ще одним важливим напрямком управління фінансовими ризиками, що допомагає їх зменшити. Оптимізація управління запасами дозволяє уникнути заблокованого капіталу в нерухомих запасах. Поряд з цим, моніторинг платоспроможності клієнтів і регулярне оновлення кредитних лімітів допомагають уникнути неплатоспроможності та збитків від неплатежів. Також важливо створювати резервні фонди для несподіваних витрат або ситуацій, що можуть з'явитися.

Використання страхових продуктів може також слугувати ефективним елементом зменшення фінансових втрат в разі непередбачених подій, таких як нещасні випадки, пожежі або крадіжки, але для нашого підприємства, даний метод є дорогим, через високу вартість страхових продуктів. Загалом, ефективне управління фінансовими ризиками вимагає комплексного підходу та постійного моніторингу ринкових умов і внутрішніх процесів підприємства. Це допомагає забезпечити стійкість і успішність бізнесу навіть у непередбачуваних умовах ринкової конкуренції.

Нарешті, стратегічне фінансове планування відіграє важливу роль у мінімізації ризиків. Регулярне оцінювання фінансової ситуації, моніторинг фінансових показників та розробка реагувальних планів дозволять компанії ефективно управляти фінансовими ризиками та забезпечити стабільність у довгостроковій перспективі.

Застосування цих напрямків управління фінансовими ризиками для ФОП «Скотаренко К.Ю.», дозволить зменшити свої фінансові ризики, залежність від зовнішніх джерел фінансування та забезпечить стабільність та успішність своїх господарських операцій, що є важливим для досягнення стратегічних цілей у динамічному бізнес-середовищі.

Висновки та пропозиції. Зниження фінансових ризиків у діяльності ФОП «Скотаренко К.Ю.» у сфері оптової торгівлі кондитерськими виробами важливо для забезпечення стійкості та успішності бізнесу. Метод Монте-Карло використовується для моделювання фінансової незалежності компанії з урахуванням кількох сценаріїв. Для ФОП «Скотаренко К.Ю.» такий аналіз показує, що підприємство здатне фінансувати свою діяльність на 53% за рахунок власних ресурсів. Це дозволяє приймати зважені рішення щодо фінансового процесу та підвищувати стабільність у невизначених ситуаціях. Ефективне управління фінансовими ризиками включає класифікацію товарного ринку, аналіз ринкової кон'юнктури, оптимізацію продуктів, моніторинг клієнтських рішень і створення резервних фондів. Хоча страхування може зменшити фінансові втрати, цей метод дорогий для компанії. Комплексний підхід до управління фінансовими ризиками та фінансового планування сприяє стабільності та успіху «Скотаренко К.Ю.» зменшити фінансові ризики, залежність від зовнішнього фінансування та забезпечити стабільність і успіх у динамічному бізнес-середовищі.

Список використаних джерел

1. Гринчишин Я. М., Тимошечкін О. Я. Фінансові ризики підприємства: сутність, класифікація та основи управління. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2019. № 15(2). С. 13-18.
2. Моташко Т. П., Мартинюк В. М. Теоретико-методичні основи фінансового ризик-менеджменту стратегічного підприємства. *Науковий вісник Льотної академії. Серія: Економіка, менеджмент та право*. 2022. Вип. 6. С. 52-63.

ОЦІНКА ВАРТОСТІ ПАТ «КИЇВСЬКА КОНДИТЕРСЬКА ФАБРИКА «РОШЕН»»

Вікторія БОНДАРЧУК

здобувачка освітнього ступеня бакалавр
спеціальності «Фінанси банківська справа та страхування»
Науковий керівник – к. е. н., доцент Сус Ю. Ю.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Оцінка вартості акціонерних товариств є критично важливим процесом для різних економічних і фінансових цілей, таких як інвестиційні рішення, злиття та поглинання, фінансова звітність або реструктуризація. ПАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»», як одна з провідних кондитерських компаній в Україні, представляє особливий інтерес для оцінки через своє значне місце на ринку, широку асортиментну лінійку та вплив на економіку країни. Ця оцінка допоможе визначити справедливую ринкову вартість компанії та зрозуміти її фінансовий стан, конкурентні переваги і перспективи зростання. Для цього будуть використані різні методи оцінки, такі як метод ринкових порівнянь, метод дисконтування грошових потоків та метод оцінки за чистими активами. Кожен з цих методів дозволяє комплексно оцінити всі аспекти діяльності компанії і надати найбільш об'єктивну картину її вартості. [3]

Основний матеріал. Метод ринку угод, також відомий як метод порівняння за угодами або аналоговий метод, ґрунтується на аналізі вартості компаній, що були продані в аналогічній галузі. Цей метод передбачає використання інформації про нещодавні угоди з купівлі-продажу схожих компаній для оцінки вартості досліджуваного підприємства. [6]

Таблиця 1

Розрахунок мультиплікаторів для оцінки бізнесу ПАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»»

Мультиплікатор	ТОВ «Малбі фудс»		ПАТ «Монделіс Україна»
EV/A	0,5		1,3
EV/E	0,1		0,5
EV/S	0,2		0,2
	EV/A	EV/E	EV/S
Розрахункова ціна	2775350,62	5098721,87	135479,25

Джерело: розроблено на основі фінансової звітності

Для оцінки вартості ПАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»» методом ринку угод були використані мультиплікатори, розраховані для порівняльних компаній ТОВ «Малбі фудс» та ПАТ «Монделіс Україна». Застосовувалися такі мультиплікатори: «Капіталізація / Вартість активів» (EV/A); «Капіталізація / Вартість власного капіталу» (EV/E); «Капіталізація / Чистий дохід від реалізації продукції» (EV/S).

У підсумку було отримано три різні оцінки вартості ПАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»». Мультиплікатор «Капіталізація / Вартість власного капіталу» показав результат у 5 098 721,87 тис. грн. Мультиплікатор «Капіталізація / Чистий дохід від реалізації продукції» дав оцінку у 1 398 378,85 тис. грн, що значно нижче, ніж вартість за витратним підходом. Найбільш прийнятним результатом є вартість компанії за мультиплікатором «Капіталізація / Вартість активів», яка становить 2 775 350,62 тис. грн.

Отже, ринкова вартість ПАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»», визначена методом ринку угод у рамках порівняльного підходу, становить 2 775 350,62 тис. грн.

Метод дисконтування грошового потоку (DCF) є одним з найпоширеніших і найбільш точних методів оцінки вартості компанії. Він ґрунтується на прогнозуванні майбутніх грошових потоків, які компанія генеруватиме, та дисконтуванні їх до поточної вартості за допомогою відповідної ставки дисконту.[5]

Таблиця 2

**Розрахунок вартості ПАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»»
за дохідним підходом методом дисконтування грошового потоку**

Найменування показника	Поточні та прогнозні показники по роках					
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Чистий грошовий потік, тис.грн	204185	311102	418019	524936	631853	738770
Коефіцієнт дисконтування	1,27	1,05	1,10	1,16	1,22	1,28
Поточна вартість грошових потоків, тис.грн	160776	296288	379156	453459	519827	578846
Вартість об'єкта оцінки, тис.грн	2388350,87					

Джерело: розроблено на основі фінансової звітності

В рамках дохідного підходу оцінка вартості бізнесу здійснювалася методом дисконтування грошових потоків. В рамках оцінки вартості ПАТ "Київська кондитерська фабрика "Рошен"" застосовувався метод дисконтування грошових потоків від операційної діяльності протягом прогнозного п'ятирічного періоду. Враховуючи трансформаційний характер економіки та підвищену нестабільність зовнішнього середовища, визначено крок прогнозу на рівні 1 календарного року. В даному розрахунку прогнозні значення чистого грошового потоку за операційною діяльністю компанії за кроками прогнозного періоду визначаються як сума значення базового чистого грошового потоку за операційною діяльністю компанії та його відхилення між звітним та базовим періодом. Було припущено, що у 2024 році чистий грошовий потік за операційною діяльністю матиме значення 311102 тис.грн. В якості методу розрахунку ставки дисконту був вибраний метод кумулятивної побудови, метод враховує інфляцію у 2022 та 2023

роках . Таким чином, середня ставка дисконтування для об'єкта оцінки 1,05. Отже , визначена за дохідним підходом ринкова вартість ПАТ "Київська кондитерська фабрика "Рошен"" становить: 2388350,87 тис грн.

Метод чистих активів, також відомий як балансовий метод, полягає в оцінці вартості компанії на основі її активів та зобов'язань. Цей метод передбачає визначення вартості всіх активів компанії, віднімання зобов'язань і отримання чистої вартості активів.[1]

Таблиця 3

**Оцінка вартості ПАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»»
методом чистих активів**

Назва показника	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення
Загальна вартість активів, тис. грн.	3001846	3166353	3114538	112692
Загальна вартість зобов'язань, тис.грн	1216964	1197070	735964	-481000
Вартість підприємства, тис.грн	1784882	1969283	2378574	593692

Джерело: розроблено на основі фінансової звітності

Аналіз показника вартості підприємства за останні три роки свідчить про позитивні зміни. Вартість підприємства зросла з 1 784 882 тис. грн у 2021 році до 2378574 тис. грн у 2023 році, що становить приріст на 593692 тис. грн. Це зростання відбулося завдяки збільшенню активів і зменшенню зобов'язань, що призвело до значного збільшення чистих активів – ключового показника фінансового здоров'я компанії. Таке підвищення вартості може бути результатом успішної операційної діяльності, ефективного управління ресурсами та інвестицій у розвиток.

Збільшення чистих активів вказує на здатність компанії генерувати високий дохід і має великий потенціал для подальшого розвитку. Це може привабити додаткові інвестиції, сприяти укладанню вигідних партнерств і розширенню ринкової присутності. Зростання вартості підприємства також підсилює його ринкові позиції, дозволяючи компанії ефективніше конкурувати, пропонувати якісні продукти і впроваджувати інноваційні рішення.

Оцінка вартості ПАТ "Київська кондитерська фабрика «Рошен»" є важливою для багатьох фінансових рішень, таких як інвестиції, злиття, фінансова звітність та реструктуризація. Завдяки своєму місцю на ринку та впливу на економіку, ця компанія викликає особливий інтерес у визначенні її ринкової вартості.

Висновки та пропозиції. Отже, за методом чистих активів аналіз вартості ПАТ "Київська кондитерська фабрика "Рошен"" за останні три роки свідчить про значне зростання вартості підприємства з 1784882 тис. грн у 2021 році до 2378574 тис. грн у 2023 році, що зумовлено збільшенням активів і зменшенням зобов'язань. Оцінка вартості за різними методами підтверджує фінансове здоров'я та високий потенціал компанії для подальшого розвитку. Метод дисконтування грошових потоків (DCF) показав ринкову вартість у 2388350,87 тис. грн, а метод

ринку угод визначив вартість на рівні 2775350,62 тис. грн. Такі позитивні зміни вартісних показників підтверджують успішну операційну діяльність та ефективне управління ресурсами компанії.

Список використаних джерел

1. Бондарчук В.В. «Теоретичні основи оцінки вартості підприємства». Збірник праць учасників IX Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Фінансові інструменти регіонального розвитку» (27 жовтня 2023 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2023. 170 с.
2. Вовк О.М., Загайна С.Ю. "Управління розвитком економічного потенціалу: вартісний підхід та фактори впливу на вартість." *Регіональна економіка та управління* 4 (2020). URL : <http://surl.li/mjscm>
3. Коваль І. Ф. Оцінка вартості компаній: методичні підходи та застосування. *Молодий вчений*. 2017. №4. С. 665-668
4. Кубецька О.М., Манейло К.А. «Оцінка вартості підприємства в сучасних економічних умовах» Збірник № 354 (2022). URL : <http://surl.li/mjrze>
5. Нестеренко, Р. І. "Оцінка вартості сучасного підприємства." 2023. URL : <http://surl.li/mlaqf>
6. Циган Р., Лижова Є. "Аналіз підходів та методів оцінки вартості підприємства." *Молодий вчений* 11 (87) (2020). С. 209-214. URL : <http://surl.li/mlans>

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВАХ КОНДИТЕРСЬКОЇ ГАЛУЗІ

Наталія КУПРІЯНЧУК

студентка

Науковий керівник – к. е. н., професор Суліменко Л. А.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Управління виробничими витратами є важливим аспектом для будь-якого підприємства, але в кондитерській галузі, де конкуренція висока, а вимоги споживачів постійно зростають, ефективне управління витратами набуває особливого значення. Організація та методологія аудиту виробничих витрат можуть стати ключовими інструментами для компаній цієї галузі для досягнення конкурентної переваги та оптимізації бізнес-процесів.

Предметом аудиту вважають інформацію про процеси або явища, які документально зафіксовані і відображають стан майна, ресурсів, джерел їх формування, а також господарські процеси суб'єкта господарювання [5].

Під об'єктом аудиторської діяльності розуміють взаємопов'язані аспекти економічної, організаційної, інформаційної, технологічної та іншої сфери функціонування системи, що вивчається, і стан якої може бути оцінений якісно та кількісно [1].

Зниження витрат на виробництво продукції є вирішальним фактором для економічного розвитку підприємства, оскільки успішне формування ринкової економіки в Україні залежить від здатності виробляти конкурентоздатну продукцію та ефективно здійснювати її продаж як на внутрішніх, так і на зовнішніх ринках. Під час аудиту витрат на виробництво та собівартості продукції аналізуються процеси та явища, що зазначені в документах і пов'язані з виробничою діяльністю підприємства. Раціональний аналіз і аудит витрат є важливим елементом для забезпечення фінансової стабільності та стійкості у роботі промислових підприємств

Сучасний ринок кондитерських виробів постійно змінюється і розвивається. Зростаючі вимоги споживачів до якості, різноманітності та інноваційності продукції ставлять перед кондитерськими компаніями виклики щодо оптимізації виробничих процесів та скорочення витрат, а також ставлять нові завдання перед аудиторами.

Проблеми аудиту витрат та аналізу собівартості виробництва продукції були предметом досліджень М. Білухи, О. Бородкіна, Ф. Бутинця, Б. Валуєва, С. В. Озерана, Голова, М. Корінька, М. Пушкаря, М. Кужельного, В. Лінника, Є. Мниха, Сопка, Н. Ткаченко, Л. Нападовської В., М. Чумаченка, В. Швеця та ін. Велику увагу дослідженню цих питань приділяли зарубіжні вчені, серед яких можна відзначити: М. Вахрушина, К. Друрі, Р. Ентоні, Т. Карпова, Т. Корбетт, Б. Нідлз, С. Ніколаєва, В. Палія, Т. Скоун, Я. Соколова, В. Ткач, А. Яругова та ін.

Розвитку системи бухгалтерського обліку витрат і аналізу собівартості виробництва продукції, зокрема в кондитерській галузі, присвячено роботи С. Андрос, А. Озеран, О. Падухевич, Н. Сиротенко та ін.

Основний матеріал. В Україні ключовим напрямком контролю аудиторської діяльності є забезпечення якості аудиторських послуг. Кожен аудитор та аудиторська фірма активно впроваджують системи контролю якості аудиторських послуг. Закон України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність" надає повноваження для контролю за дотриманням аудиторськими фірмами та аудиторами вимог даного закону, міжнародних стандартів, норм професійної етики аудиторів. Він також передбачає вжиття заходів для забезпечення незалежності аудиторів під час проведення ними аудиторських перевірок, організацію контролю за якістю аудиторських послуг і регулювання взаємовідносин між аудиторами (аудиторськими фірмами) у процесі здійснення аудиторської діяльності, включаючи можливість застосування стягнень у випадках порушення вимог [5].

Ефективне виробництво продукції або надання послуг є ключовим для успіху будь-якого підприємства. З врахуванням важливості цього процесу, виникає необхідність звертатися до аудиторських послуг для перевірки об'єктивності даних обліку виробничих витрат. Без професійної експертної оцінки важко оцінити достовірність фінансової інформації в усіх її аспектах. Аудитор повинен ретельно дослідити, наскільки методика ведення обліку на підприємстві відповідає нормативним вимогам.

Аудит витрат на кондитерських підприємствах охоплює широкий спектр факторів, які впливають на виробничі та фінансові показники компанії. Серед них особливе значення мають наступні аспекти:

- сировина та матеріали є однією з найбільш значущих складових витрат для кондитерських підприємств;
- якісні і вартісні показники використовуваної сировини безпосередньо впливають на якість і собівартість готової продукції;
- прямі витрати на оплату праці включають заробітну плату працівників, безпосередньо задіяних у виробництві кондитерських виробів, таких як кондитери, пекарі, оператори машин тощо;
- енергія та комунальні послуги включають витрати на електроенергію, воду, опалення та інші комунальні послуги, що використовуються у виробничому процесі;
- знос та амортизація обладнання та машин, що включає амортизацію обладнання та машин, які використовуються у виробництві кондитерських виробів;
- витрати на пакування та збут включають витрати на пакування готової продукції та маркетингові заходи, необхідні для просування продукції на ринку;
- транспортні та логістичні витрати включають витрати на транспортування сировини, готової продукції та інших матеріалів, а також витрати на зберігання та доставку товарів покупцям;

- витрати на збут, загальні та адміністративні витрати включають витрати на оренду, зв'язок, юридичні, бухгалтерські та інші адміністративні витрати [2].

Організація та методика аудиту виробничих витрат на кондитерських підприємствах є ключовими аспектами в забезпеченні ефективного управління фінансовими ресурсами та оптимізації виробничих процесів. Кондитерська галузь, як і будь-яка інша промислова сфера, вимагає ретельного контролю витрат для забезпечення стабільності та прибутковості підприємства [3].

Аудит витрат на кондитерському виробництві включає в себе комплексну оцінку всіх фінансових операцій, пов'язаних з виробництвом кондитерських виробів. Основною метою аудиту є виявлення, аналіз та оптимізація всіх елементів процесу формування собівартості з метою підвищення ефективності виробництва та зниження витрат.

Аудит у кондитерській галузі має свої особливості, які зумовлені специфікою виробничих процесів, регуляторними вимогами, а також вимогами до якості продукції. На Рис.1 наведено деякі з ключових аспектів, які варто враховувати під час проведення аудиту в цій галузі.

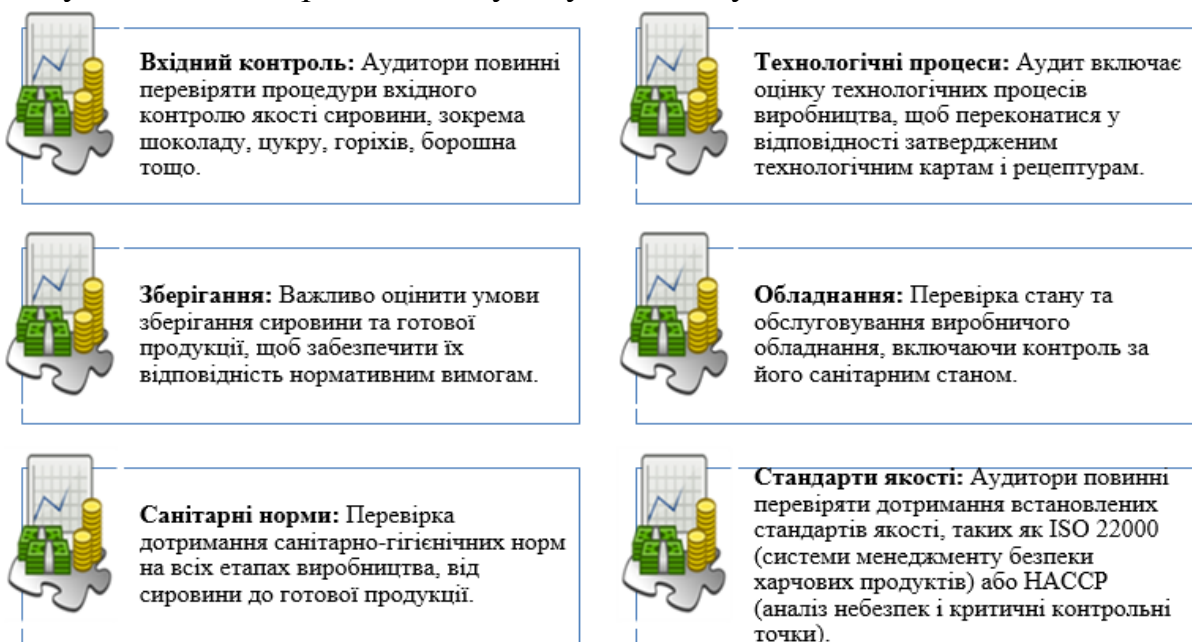

Рис. 1. Ключові аспекти, які враховуються при проведенні аудиту

Проведення аудиту виробничих витрат стає необхідністю, оскільки підприємство може управляти собівартістю недоцільно або некоректно, що може призвести до спотворення реальної ціни на продукцію. Для ефективного аудиту необхідно спочатку ретельно вивчити процес виробництва на підприємстві. Це передбачає аналіз технічної документації, схем документообігу, посадових інструкцій, положень та прийнятої облікової політики. В таблиці 1 наведено ключові кроки та фази перевірки виробничих витрат на промислових підприємствах [4].

Таблиця 1

**Ключові аспекти перевірки виробничих витрат
на промислових підприємствах**

№п	Етап аудиторської перевірки	Мета завдання	Аудиторські процедури
1	Підготовчий	Проведення аналізу підприємства (ознайомлення з його організаційною структурою, технологічним процесом, історією порушень та іншими аспектами)	Укладання договору, ознайомлення з функціонуванням підприємства, діагностика систем внутрішнього контролю та обліку, визначення аудиторського ризику та його вартості, план щодо здійснення аудиту формування виробничих витрат.
2	Фактичний	Здійснення перевірки процесу формування виробничих витрат	Здійснення перевірок: повноти та правильності формування залишків на початок періоду; відповідності залишків незавершеного виробництва на початок періоду, коректності обліку нарахування зносу необоротних активів, нарахування та розподілу загальновиробничих витрат, облік витрат на оплату праці, інших прямих витрат, утворення складу прямих матеріальних витрат і повноти формування статей калькуляції продукції згідно аналітичного обліку виробничих витрат підприємства;
3	Заключний	Формулювання висновку щодо обліку виробничих витрат на підприємстві.	Проведення, оцінка і аргументація отриманої інформації (організація формування висновку аудитора та складання звіту).

Після завершення аудиторської перевірки формується заключний аудиторський висновок, у якому аудитор оцінює відповідність інформації у фінансовій звітності про витрати та собівартість продукції вимогам нормативних документів. Для формування об'єктивної думки аудитор повинен переконатися в об'єктивності інформації, отриманої з даних бухгалтерських документів та інших джерел, а також перевірити її правильність і достовірність відображення у фінансовому обліку та звітності.

Висновки та пропозиції. Підсумовуючи, можна зазначити, що організація та методика аудиту витрат виробництва на кондитерських підприємствах відіграє надзвичайно важливу роль для забезпечення стабільності, ефективності та конкурентоспроможності підприємств цієї галузі.

Незважаючи на досягнуті результати, досліджувана тема залишається актуальною для подальших досліджень. З розвитком технологій, зміною ринкових умов та вимог споживачів виникають нові виклики та можливості для оптимізації витрат та підвищення ефективності виробництва. Подальші дослідження можуть бути зосереджені на організації внутрішнього аудиту, вдосконаленні методів аудиту, впровадженні новітніх технологій аналізу витрат та розробці стратегій оптимізації виробничих процесів. Такі дослідження

сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності підприємств кондитерської галузі та забезпеченню їх сталого розвитку в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Аудит: методика і організація / Гордієнко Н. І., Харламова О. В., Мізік Ю. І., Конопліна О. О. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. С.5 .
2. Бородкін О.С. Про формування і облік собівартості продукції за ринкових умов. Бухгалтерський облік і аудит: 2012. № 3. С.32 – 41.
3. Внутрішній економічний механізм підприємства : [навчальний посібник] / В. М. Гончаров, Н. В. Касьянова, Н. В. Вецепура, Д.В. Солоха та ін.. Донецьк : СПД Купріянов В.С., 2007. 284 с.
4. Макаренко А.П., Разаманова С.А. Удосконалення методики аудиту виробничих витрат на промислових підприємствах. *Економіка та держава*. 2018. № 1. С. 22.
5. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII : станом на 16 бер. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>

РЕГУЛЯТОРНІ ВИКЛИКИ У БОРОТБІ З КРИПТОВАЛЮТНИМ ШАХРАЙСТВОМ

Руслан ЛУК'ЯНЕНКО

*здобувач освітнього ступеня бакалавр
спеціальності «Фінанси банківська справа та страхування»
Науковий керівник – к. е. н., доцент Сус Ю. Ю.*

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Цифрові валюти, такі як Bitcoin або Ethereum, стали популярними як альтернативні засоби для фінансових операцій упродовж останнього десятиліття. Проте їх децентралізований характер та невидимий характер створюють нові виклики для регуляторних органів — шахрайство в галузі криптовалют. Ця форма обману включає схеми Понці [1], маскувальні ICO [2] та атаки на програмне забезпечення бірж. Нещодавній звіт Chainalysis вказує, що минулорічні втрати в результаті шахрайських схем у галузі цифрових валют перевищують 7 мільярдів доларів.[3]

Аналіз останніх досліджень доводить, що шахрайство з криптовалютами зростає через поширення криптовалют у всьому світі та невідповідність законодавства.

Основний матеріал. Регуляторні проблеми, пов'язані з криптовалютним шахрайством, можна розділити на кілька основних елементів. Перший елемент — відсутність стандартів. Багато країн досі не мають чітко визначених законів щодо криптовалют. Це дозволяє шахраям переходити в регіони з менш жорсткими правилами. Наприклад, у деяких країнах Азії відсутність законів сприяє розвитку нелегальної діяльності, тоді як у Сполучених Штатах правила регулюють це питання.

Цю проблему демонструє ситуація, властива для окремих криптовалют. Для стимулювання купівлі зі сторони громадськості, емітенти та окремі інвестори створюють ажіотаж та просувають фальшиві плани щодо криптовалюти. Люди інвестують в криптовалюту, оскільки не розуміють, що потрапили у шахрайську схему, а ціна криптовалюти не зростає, оскільки плани були фіктивними. Внаслідок цього відбуваються фінансові втрати усіх учасників процесу, окрім шахраїв.

На рис. 1 зображені наслідки цієї проблеми. Оскільки в деяких регіонах відсутня законодавча база, це призводить до створення ажіотажу та нових шахрайських схем, таких як памп і дамп, шахрайство у P2P трейдингу та фальшиві програми.

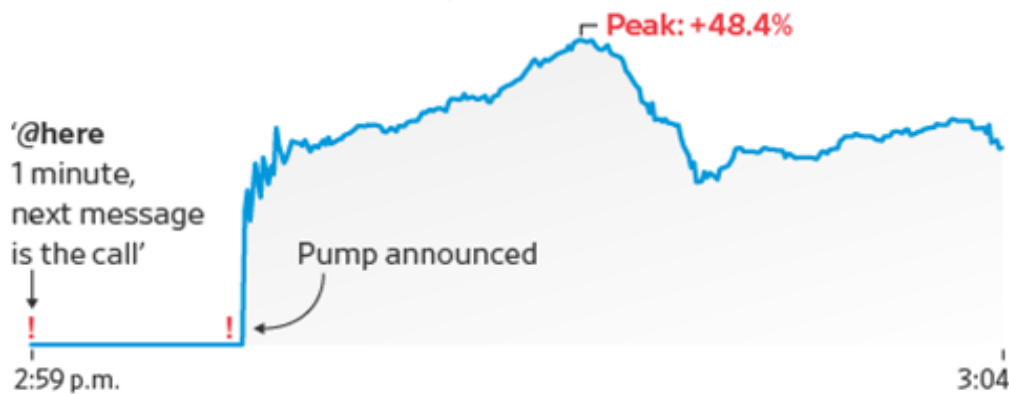

Рис. 1. Приклад впливу фіктивних планів емітентів на курс криптовалюти

Джерело: [4]

Другий елемент – проблеми, пов'язані з відстеженням транзакцій. Технологія блокчейн, яка використовується в криптовалютах, гарантує, що записи є анонімними. Однак використання цих технологій ускладнює ідентифікацію учасників транзакцій. Аналітична компанія Elliptic почала використовувати штучний інтелект для виявлення шахрайських схем у криптовалюти. [5]

Однією з проблем є створення фальшивих програм, які необхідні шахраям для торгівлі криптовалютою або виведенні коштів. Ці програми можуть мати одну відмінну букву від програми-оригіналу, але люди, які встигли завантажити її, можуть стати жертвами крадіжки даних. Відстежити шахрайські транзакції фактично неможливо, тому такі схеми користуються особливою популярністю.

Третій елемент – недосконала міжнародна співпраця. Криптовалюти не мають географічних обмежень, тому для ефективної боротьби з шахрайством країни повинні співпрацювати. Європейський Союз активно бере участь у розробці спільної правової бази через регулювання ринків криптовалют (MiCA), [6] тоді як інші регіони все ще перебувають на стадії зародження регулювання.

Еволюція технологій криптовалюти рухається швидше, ніж здатності багатьох регуляторних органів. DeFi (децентралізоване фінансування) [7] набуває популярності та створює нові можливості для шахрайства, які неможливо ефективно контролювати за допомогою існуючих методів – зазвичай тих, які використовуються для контролю за шахрайством у традиційних фінансових системах.

Висновки та пропозиції. Боротьба з криптовалютним шахрайством вимагає комплексного підходу, що включає удосконалення нормативної бази, міжнародну співпрацю та підвищення технологічної обізнаності регуляторів.

Регуляторні виклики у боротьбі з криптовалютним шахрайством є складними та багатограними, проте їхнє вирішення можливе за умов міжнародної співпраці та технологічного прогресу.

Необхідно створити глобальну нормативно-правову базу, яка заповнює «прогалини» у правовій сфері та водночас сприяє відстежуванню транзакцій більш ефективним чином. База даних має бути створена спеціально для криптовалют, враховуючи всі їхні особливості, водночас захищаючи права інвесторів. У зв'язку з цим для регуляторів стає обов'язковим постійно вдосконалювати свої знання про технології криптовалют шляхом співпраці з експертами галузі та впровадження найсучасніших аналітичних інструментів. Поява спеціалізованих міжнародних органів, які організовуватимуть колективні дії різних країн проти криптовалютних злочинів, може сприяти вирішенню цього питання.

Список використаних джерел

о таке схема Понці? | GNcrypto News. Crypto Market News, Alerts, Today, Live Coin

▷

о таке ICO та чи варто інвестувати через нього - Baker Tilly. Baker Tilly.

Newsman P., Ostroff C., Berwick A. The World's Biggest Crypto Firm Is Melting Down. WSJ. URL: <https://www.wsj.com/finance/currencies/the-worlds-biggest-crypto-firm-is-melting-down-338b8e17>.

Elliptic залучила ІІІ для виявлення відмивання грошей через

нік І.-Р. Нові правила гри на крипторинку: що регламент MiCA змінить в Європі та Україні? – Delo.ua. Останні новини України та світу онлайн - Головний діловий

HYPERLINK "<https://delo.ua/finance/novi-pravila-gri-na-kriptorinku-shho-reglament-misa-zminit-v-jevropi-ta-ukrayini->

ОЦІНЮВАННЯ ДОХОДІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЗАВДЯКИ АКУМУЛЯЦІЇ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ

Василь ХОМЮК

здобувач спеціальності «Фінанси банківська справа та страхування»

Науковий керівник – д. е. н., професор кафедри фінансів і кредиту Віленчук О. М.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Генерування доходів місцевих бюджетів створює підґрунтя для повноцінного функціонування територіальних громад. В умовах воєнного стану гостро постають проблеми щодо забезпечення ритмічності та своєчасності акумуляції місцевих податків і зборів. Звідси постає необхідність у формуванні дієвої системи оподаткування на місцевому рівні з метою соціально-економічного розвитку територіальних громад. Серед дослідників місцевих податків і зборів у фінансовій системі територіальних громад варто виокремити: Джеймса Альма, Роберта Д. Бушмана, Девіда Л. Шоквіста та Такаакі Масакі. Проте, постає необхідність здійснення подальших обґрунтувань щодо концентрації місцевих податків як дієвого інструмента бюджетної політики.

Основний матеріал. Місцеві податки та збори – встановлюються самостійно представницькими органами місцевого самоврядування, згідно з діючим законодавством України [1]. Фінансова децентралізація та її послідовне впровадження нині є важливим фактором успіху, який забезпечив позитивну динаміку розвитку для сотень об'єднаних громад у різних областях України. В громадах створюють нову інфраструктуру та будують соціальні об'єкти, що в свою чергу дає міцну основу для продовження реформ децентралізації й впровадження необхідних змін для її вдосконалення. Разом з тим, «автономія органів місцевого самоврядування повинна бути підкріплена відповідними повноваженнями щодо стягнення податків і зборів на своїй території в достатніх для задоволення потреб регіонального розвитку» [2, с. 61].

Департамент фінансів Житомирської ОВА постійно відстежує ряд показників, які відображають фінансову спроможність громад та реалізацію соціальних та економічних програм. Варто зауважити, що 2022 р. акумулювання надходжень податку на доходи фізичних осіб здійснювалось завдяки зростанню мінімальної та середньомісячної заробітної плати, а також підвищення грошового забезпечення військовослужбовців. Рентна плата за користування природними ресурсами розподіляється наступним чином: 45% - за спеціальне використання води, 25% - за користування надрами. Платниками рентної плати є первинні водокористувачі. У Житомирській області зареєстровано понад 700 платників, які сплачують рентну плату за користування надрами. Податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності сплачується підприємствами та фінансовими установами, які знаходяться у спільній власності територіальних громад. Рішенням обласної ради від 18.12.2019 №1746

встановлено, що комунальні та унітарні підприємства, які належать до спільної власності територіальних громад сплачують до обласного бюджету за результатами своєї діяльності 50% від одержаного чистого прибутку [3]. На рисунку 1 представлено динаміку надходження місцевих податків та зборів протягом 2021-2023 рр.

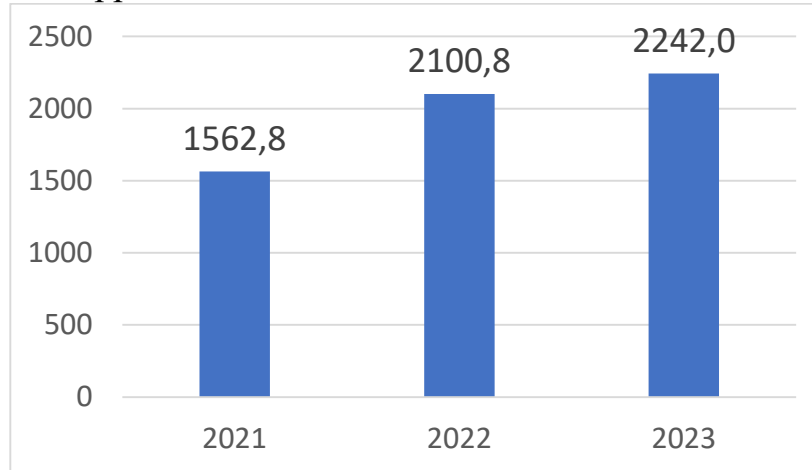

Рис. 1. Динаміка надходжень місцевих податків в Житомирській області за 2021-2023 рр. (млн. грн)

Джерело: побудовано за даними [3]

З даних рисунку 1 можна констатувати, що упродовж всього досліджуваного періоду надходження місцевих податків зростали: у 2021 р. сума податків становила 1562,8 млн грн, у 2022 р. вона зросла на 538 млн грн до 2100,8 млн грн, а у 2023 р. зростання на 142 млн грн – до 2242,0 млн грн. Виконання обласного бюджету у 2023 р. здійснювалось в умовах воєнного стану, що потребувало необхідності забезпечення належного функціонування всієї бюджетної системи.

У 2023 р. загальний фонд обласного бюджету акумульовано 2242,0 млн грн власних доходів, що склало 114,4% від затвердженого (з урахуванням змін) плану звітного періоду, тобто додатково отримано 281,8 млн грн. Зазначені надходження забезпечили виконання за усіма дев'ятнадцятьма запланованими джерелами коштів. Проведемо аналіз частки податкових надходжень у бюджет Житомирської області у 2021-2023 рр. (рис. 2).

З даних рисунку 2 варто зазначити, що у кожному з досліджуваних років найбільшу питому вагу становить податок на доходи фізичних осіб. У 2021 р. він становив 1162,7 млн грн, або 74,4% від всіх надходжень, з кожним роком його сума та питома вага зростала. У 2022 р. сума податку становила 1853,5 млн грн та відповідно 88,2%, а у 2023 р. він досяг 1994,5 млн грн, що становило 89% від загальної суми. Сума податку на прибуток з кожним роком зростала, якщо у 2021 р. вона становила 91,2 млн грн або 6,6% від загальної суми надходжень, то у 2022 р. вона становила 113,4 млн грн, або 5,4 %, у 2023 р. питома вага зростає на 5,7%, а вартісна сума до 128,4 млн грн.

У 2023 р. найбільша питома вага в місцевих податках області становить податок на доходи фізичних осіб – 89%. Серед останніх 11% половину складає

податок на прибуток – 5,6%. Три останні групи податків становлять незначну питому вагу: рентні платежі – 1,4%, плата за надання адміністративних послуг – 1,6%, інші платежі – 2,4% [4].

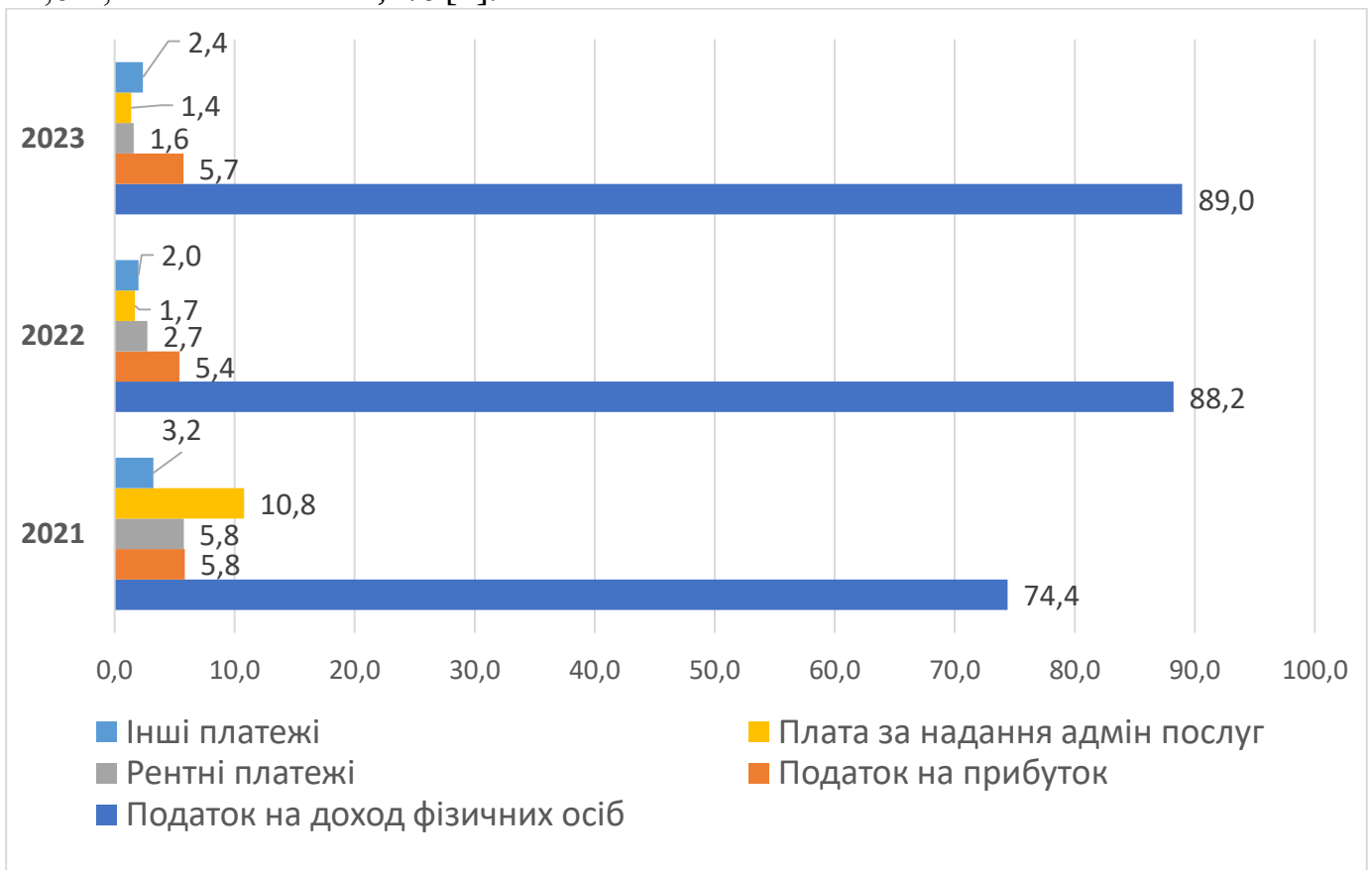

Рис. 2. Питома вага податкових надходжень в бюджет Житомирської області за період 2021-2023 рр.

Джерело: побудовано за даними [3]

Показники рентних платежів протягом досліджуваного періоду мали тенденцію до скорочення, зокрема у 2021 р. вони становили суттєву питому вагу – 5,8%, що дорівнювало 89,9 млн грн, у 2022 р. сталося зменшення до 57,1 млн грн, або 2,7%, у 2023 р. – до 30,7 млн грн у питомій вазі до 1,6%.

Плата за надання адміністративних послуг у 2021 р. становила високу питому вагу у зв'язку зі значною сумою збору – 168,6 млн грн – 10,8%. Під впливом війни вона зменшується до 1,7%, тобто 35,3 млн грн у 2022 р. і у 2023 р. ще зменшується до 30,7 млн грн або на 1,4% у питомій вазі.

Інші платежі коливаються від 3,2% у 2021 р. та 2,4% у 2023 р. Їх сума у 2021 р. становила 50,4 грн, а у 2023 р. – 53,0 млн грн, тобто вони майже не змінили свого значення. Відтак, досягнення сталого економічного зростання територіальних громад, розв'язання проблеми зміцнення фінансової бази місцевого самоврядування можливе через зростання доходів від місцевих податкових надходжень.

Висновки та пропозиції. Збільшення доходів місцевих органів влади пов'язане зі зміцненням самостійності місцевих бюджетів. У процесі виконання місцевих бюджетів, необхідно забезпечити механізм ефективного використання

тих грошових коштів, що перебувають у розпорядженні місцевих бюджетів, шляхом залучення їх банківськими установами на короткостроковій основі з метою отримання прибутку. Зазначені пропозиції, спрямовані на диверсифікацію джерел фінансування місцевих бюджетів.

Список використаних джерел

акон України „Про місцеві державні адміністрації” URL:

учишин Л.М. Роль податків і зборів у доходах місцевих бюджетів, Національний університет «Львівська політехніка», - 2019. С. 61-69

фіційний сайт департаменту фінансів ЖОБА URL: <https://depfin.zht.gov.ua>

фіційний сайт Державної казначейської служби України. – URL:

фіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – URL:

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИНИКНЕННЯ ДЕФІЦИТУ БЮДЖЕТУ ТА ЙОГО ВПЛИВУ НА ЕКОНОМІКУ

Катерина СІРА

студентка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к. е. н., доцент Стойко О. Я.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Ефективне розв'язання проблеми дефіциту бюджету є одним із найпріоритетніших завдань державних фінансів будь-якої держави. Наразі бюджети більшості держав світу є дефіцитними, а лише у декілька держав бюджети є бездефіцитними. У цьому зв'язку проблема дефіциту бюджету є досить актуальною, потребує постійного уваги з боку урядових структур, вимагає розробки та впровадження дієвих заходів щодо збалансування державного бюджету.

Дослідженням теоретичних засад виникнення бюджетного дефіциту та його впливу на розвиток економіки займаються такі вітчизняні вчені: І. С. Борисова, Н. С. Ситник, К. С. Жадько, Є. В. Гончарова, А. І. Машко, О. Я. Колісник, Т. А. Коляда та ін. Водночас потребують уточнення окремі аспекти впливу дефіциту бюджету щодо забезпечення фінансової безпеки держави.

Основний матеріал. У сучасній теорії і практиці бюджетних відносин можна виокремити два підходи до визначення поняття «дефіцит бюджету»:

1) дефіцит бюджету обраховується як перевищення видатків над доходами;

2) дефіцит бюджету обраховується як підсумок операцій держави з фінансовими активами та зобов'язаннями.

Перший підхід до розрахунку величини бюджетного дефіциту в нашій державі використовувався до 2003 р., а надалі розмір дефіциту бюджету почав обраховуватися як різниця між доходами та видатками (з урахуванням сальдо операцій кредитування). Визначення дефіциту як підсумку операцій держави з фінансовими активами та зобов'язаннями – підхід, поширений у розвинутих країнах, зокрема у Європейському Союзі [9, с. 122].

Такий порядок розрахунку дефіциту бюджету зафіксований у Бюджетному кодексі України, де зазначається, що «бюджетний дефіцит – це перевищення видатків бюджету над його доходами (з урахуванням різниці між наданням кредитів з бюджету та поверненням кредитів до бюджету)» [2].

Водночас існує дещо спрощений підхід до визначення бюджетного дефіциту: він розглядається як «перевищення видатків бюджету над його доходами» [7, с. 108; 10, с. 249].

Окремі науковці вказують на те, що бюджетний дефіцит являє собою розмір видатків бюджету, які проводяться за допомогою внутрішніх і зовнішніх фінансових нагромаджень інших галузей економіки, й зокрема міжнародної, мобілізованих урядом на добровільній основі впродовж поточного або

попередніх періодів та, у надзвичайних випадках, завдяки обсягу первинної емісії центрального банку [5].

Переважає більшість дослідників зазначають, що показник дефіциту бюджету вказує на перевищення запланованих у бюджеті видатків над постійними доходами, до яких належать податки, збори й обов'язкові платежі, що згідно з бюджетною класифікацією вважаються доходами бюджету [3, с. 209; 8, с. 147].

Проаналізувавши різні тлумачення категорії «дефіцит бюджету», ми вважаємо, що бюджетний дефіцит – це різниця між доходами та видатками з урахуванням сальдо операцій з кредитування.

Дефіцит бюджету виникає за рахунок як об'єктивних і загальних причин, які притаманні будь-якій державі світу, так і специфічних причин, які зумовлюють перевищення бюджетних видатків над доходами в окремих державах. Проблема дефіциту бюджету полягає не тільки у зменшенні надходжень до бюджету, а й у нерациональному розподілі бюджетних витрат.

Основні загальні причини виникнення бюджетного дефіциту наведені на рис. 1.

Рис. 1. Загальні причини виникнення бюджетного дефіциту

Джерело: складено автором

Величина дефіциту бюджету є ключовим показником фінансово-економічної безпеки будь-якої держави. Водночас є різні підходи до визначення граничної його величини. Так, відповідно до Маастрихтської угоди для учасників валютного союзу встановлена гранична межа бюджетного дефіциту на рівні 3 %

від ВВП, а за даними міжнародної статистики розмір дефіциту бюджету в розвинених державах має знаходитися у діапазоні 3-4 % від вартості ВВП.

Серед дослідників не має єдиної думки щодо впливу бюджетного дефіциту на розвиток економіки. Представники теорії дефіцитного фінансування видатків бюджету вважають, що «бюджетний дефіцит для національної економіки не становить загрози, оскільки всі видатки, в тому числі й ті, що перевищують доходи, здійснюються на території даної держави і сприяють зростанню добробуту країни» [1, с. 80].

Представники неокласичного підходу висловлюють протилежні думки. Вони вважають, що «хронічні дефіцити неминуче вимагатимуть більш високих податків у майбутньому, що рівнозначно перекладанню поточного економічного тягаря на майбутні покоління, а для фінансування дефіциту повинні залучатись емісія грошей і позики, що призведе до розладу грошово-кредитної системи, девальвації національної валюти, зростання внутрішнього і зовнішнього боргу держави» [1, с. 80].

Вплив бюджетного дефіциту на розвиток економіки може мати як негативні, так і позитивні наслідки в рамках коротко- і довгострокового періодів (табл. 1).

Таблиця 1

Наслідки впливу дефіциту бюджету на розвиток економіки

Короткотермінові	Довготермінові
Негативні	
збільшення податкового навантаження	уповільнення темпів зростання економіки
зростання інфляційних процесів	збільшення позик уряду, що призводить до підвищення процентних ставок
нарощення обсягу державного боргу	нарощування грошової маси в економіці через кредитування уряду з боку центрального банку
підвищення процентних ставок	зростання ризику невиконання боргових зобов'язань держави
	витіснення приватного капіталу державним боргом
можливість застосування секвестру	зменшення обсягів виробництва через зростання податкового навантаження
	стримуючий вплив податків на продуктивність праці та залучення інноваційних технологій
	зниження обсягів інвестицій
Позитивні	
активне розміщення державних боргових цінних паперів на відкритому ринку	стимулювання економічного зростання у разі існування бюджетного дефіциту завдяки бюджетному інвестуванню в розвиток економіки
уряд завдяки бюджетному дефіциту стимулює державні інвестиції і збільшує соціальні виплати	

Джерело: складено за [6, с. 154].

На думку зарубіжних дослідників бюджетний дефіцит є невід'ємною складовою фінансової системи демократичних суспільств. Це пояснюється тим,

що країни із демократичним устроєм значні бюджетні кошти виділяють для соціального захисту переважної більшості населення, на що завжди не вистачає коштів бюджету. Водночас парламенти держав з демократичним устроєм здебільшого ухвалюють популістські рішення, зокрема напередодні чергових виборів.

Висновки та пропозиції. Бюджетний дефіцит є значним ризиком для фінансової безпеки держави, бо вона вимушена спрямовувати свої фінансові ресурси на обслуговування та погашення державного боргу. Водночас існування помірною бюджетного дефіциту стимулює державні інвестиції і збільшує соціальні виплати, що зрештою сприятиме економічному зростанню. Дефіцит бюджету притаманний державам із демократичним устроєм і пріоритетним завданням цих держав є утримання його величини на рівні, який не призведе до значного зростання цін.

Список використаних джерел

1. Борисова І. С. Теоретичні аспекти впливу бюджетного дефіциту на економіку держави. *Галицький економічний вісник*. Тернопіль. : ТНТУ, 2016. № 2 (51). С. 79–86.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 5290-VI (зі змін. та доп.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
3. Жадько К. С., Гончарова Є. В. Фінансово-економічна сутність дефіциту державного бюджету та його вплив на соціально-економічне життя країни. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2015. № 11. С. 208–211.
4. Карлін М. І. Фінанси зарубіжних країни : навч. посіб. Київ : Кондор. 2004. 384 с.
5. Лондар С. Л., Тимошенко О. В. Фінанси : навч. посіб. Вінниця : Нова Книга, 2009. 384 с.
6. Миськів Г. Бюджетна система : теоретичні та практичні аспекти (у схемах і таблицях) : навч. посіб. Львів : Растр-7, 2020. 272 с.
7. Першко Л. О., Ріппа М. Б. Фінанси : навч. посіб. Київ. : ПВНЗ «ІЕЕП», 2019. 388 с.
8. Стойко О. Я., Дема Д. І. Фінанси : підручник / за ред. О. Я. Стойка. Київ : Алерта, 2017. 406 с.
9. Фінанси : навч. посіб. / І. В. Журавльова та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора І. В. Журавльової. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 330 с.
рошевич Н. Б., Кондрат І. Ю., Ливдар М. В. Фінанси : навч. посіб. Львів : Видавництво «Простір-М», 2018. 298 с.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО СТРАХУВАННЯ У МІЖНАРОДНОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ ВИМІРАХ

Вікторія ВАЗІНСЬКА

здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – д. е. н., професор кафедри фінанси і кредиту Віленчук О.М.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Зростання природно-кліматичних, антропогенних, військових, екологічних та інших ризиків створює об'єктивну потребу у розвитку системи екологічного страхування. Саме через механізм формування страхових відносин у суспільстві нагромаджується страховий фонд, завдяки сплаті платежів суб'єктами підвищеної небезпеки з метою здійснення майбутніх страхових виплат третім особам (фізичним та юридичним) у разі настання страхової події. Використання потенційних можливостей екологічного страхування сприяє раціональному природокористуванню, підвищенню фінансово-економічної відповідальності за забруднення довкілля, своєчасній мінімізації потенційних ризиків.

Теоретико-методологічні засади страхування в цілому та екологічного страхування віддзеркалено в працях багатьох закордонних та вітчизняних вчених, а саме: Г. Білявського, Т. Галушкиної, А. Гусєва, Б. Данилишина, В. Джигиря, М. Долішнього, А. Качинського, О. Кашенко, Г. Моткіна, О. Савченко, В. Шевчука. Проте, динамізм генерування ризиків є надзвичайно високим, що зумовлює потребу в обґрунтуванні процесу функціонування системи екологічних ризиків.

Основний матеріал. Глобальні проблеми людства, пов'язані з високою ймовірністю настання різноманітних ризиків, які спричиняють значні економічні збитки реципієнтам довкілля. Представлені дані в табл. 1 засвідчують, що найбільшу загрозу для людства становлять природні та техногенні катастрофи. Варто відзначити, що у глобальному вимірі значна частка потенційних ризиків має страхове покриття. Даний факт свідчить, що переважна частина людства погоджується з необхідністю забезпечення страхового захисту завдяки використанню механізму розподілу ризиків і відповідальності між зацікавленими особами. Досліджуючи структуру збитків, варто зазначити про вагомому частку страхових збитків в загальному обсязі збитків: у 2021 р. частка страхових збитків становила 43% від загальних економічних збитків, у 2022 р. – 48%, а у 2023 р. – 40% відповідно [5]. Представлені дані засвідчують, що у світовому масштабі страхуванням покриваються значні обсяги потенційних ризиків. За оцінками Swiss Re Institute, витрати на страхування можуть подвоїтися протягом наступного десятиліття через підвищення температури та збільшення частоти й інтенсивності екстремальних погодних явищ. Заходи з пом'якшення наслідків та адаптації до них є ключовими для зменшення ризику природних катастроф, які,

згідно з дослідженням Aon, є третіми у десятці найбільших ризиків для страхової індустрії [6].

Таблиця 1

Загальні економічні та страхові збитки від катастроф у світі, млрд дол.

Структура збитків	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Середнє за 10 років
<i>Економічні збитки:</i>	303	295	291	235
Природні катастрофи	292	286	280	223
Техногенні катастрофи	11	9	11	12
<i>Застраховані збитки:</i>	130	141	117	99
Природні катастрофи	121	133	108	89
Техногенні катастрофи	9	8	9	10

Джерело: розраховано за даними [5]

Усвідомлення потенційних загроз природного та техногенного характеру дає підстави для аналізу основних тенденцій розвитку видів страхування екологічного спрямування в Україні. У даному сегменті страхового ринку найбільшим попитом користуються у потенційних страхувальників такі види страхування, як страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів, багажу страхування від вогню та стихійних явищ (табл. 2). Варто зазначити, що за 2021–2023 рр. показники страхових платежів зі страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів та багажу зросли на 18%, а виплати зменшились на 59%. Виявлена тенденція свідчить про підвищений інтерес до страхування екологічного спрямування у зв'язку зі зростанням усвідомлення загроз від потенційних ризиків природного та техногенного характеру. Збільшення страхових платежів може бути пов'язано зі зростанням обсягу страхування, спрямованого на захист від екологічних загроз, тоді як зменшення виплат може свідчити про покращення управління ризиками та зменшення випадків страхових подій.

Аналіз показників страхування від вогню та стихійних явищ, вказує, що за досліджуваний період премії та виплати зменшились, зокрема премії на 23%, а виплати на 91%. Така тенденція свідчить про кон'юнктурні коливання на страховому ринку, зміну пріоритетів страхувальників у виборі страхових послуг, зменшення кількості страхових подій тощо.

Сучасні тенденції в екологічному страхуванні виявляються у зростанні уваги до кліматичних змін, забруднення навколишнього середовища та природних катастроф. Страхові компанії стають більш уважними до екологічних питань у своїй діяльності, враховуючи показники сталості та екологічної відповідальності суб'єктів господарювання при розрахунку премій та виплат. Спостерігається позитивна динаміка щодо популярності продуктів страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів, багажу, страхування від вогню та стихійних явищ, що дозволяє залучати більше людей до захисту навколишнього природного середовища.

Таблиця 2

**Динаміка змін показників за видами страхування екологічного
спрямування в Україні**

Роки	Сума страхових платежів, тис. грн	Сума страхових виплат, тис. грн	Рівень виплат, %	Рівень перестраховування, %
<i>Страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів та багажу</i>				
2021 р.	708604,9	136596,3	19,28	28,46
2022 р.	631048,1	115126,6	18,24	19,67
2023 р.	832865,4	56429,7	6,78	26,67
2023 р. до 2021 р.	124260,5	-80166,6	-12,5	-1,79
<i>Страхування від вогню та стихійних явищ</i>				
2021 р.	1039995,0	2021986,0	194,42	41,73
2022 р.	661352,5	249213,0	37,68	22,55
2023 р.	796 846,4	176036,3	22,09	24,49
2023 р. до 2021 р.	-243 148,6	-1845949,7	-172,33	-17,24

Джерело: розраховано за даними [3–5]

Важливою тенденцією є зростання інтересу до розвитку програм страхування екологічних ризиків у країнах, які розвиваються. Це відбувається в контексті збільшення усвідомленості про екологічні проблеми та необхідність їх розв'язання, а також за підтримки міжнародних організацій та фондів, які сприяють розвитку страхування як інструменту управління екологічними ризиками.

Висновки та пропозиції. Відтак, екологічне страхування у глобальному вимірі набуває все більшої ваги та стає вагомим фінансово-економічним інструментом протидії потенційним ризикам. В Україні даний сегмент страхового ринку перебуває на етапі становлення та пошуку оптимальних форм та методів взаємодії між учасниками страхового процесу. Подальший розвиток екологічного страхування на національному рівні потребує вжиття системних заходів спрямованих на удосконалення правового та інституціонального забезпечення страхової діяльності в екологічній сфері, підвищення мотивації суб'єктів страхування щодо укладання відповідних договорів, узгодження між зацікавленими особами фінансових інтересів щодо розподілу ризиків й відповідальності з використанням можливостей страхування. Реалізація окреслених заходів має забезпечити всебічний розвиток ринку послуг з екологічного страхування в Україні.

Список використаних джерел

1. Віленчук О. М. Формування системи страхування екологічних ризиків : Монографія / за ред. д.е.н., професора Є.І. Ходаківського. – Житомир: Полісся, 2007. 239 с.
2. Дубовіч І.А., Васишин Х.Р. Сучасний стан ринку послуг екологічного страхування в Україні. *Механізм регулювання економіки*. 2010. №3 С. 200-204.
3. Журнал Insurance TOP №1(85)2022 - підсумки страхового ринку України за 12 місяців 2021 року. URL: https://forinsurer.com/insurancetop_85
4. Журнал Insurance TOP №1(93)2023 - підсумки страхового ринку України за 2022 рік. URL: https://forinsurer.com/insurancetop_93
5. Журнал Insurance TOP №1(97)2024 - підсумки страхового ринку України за 2023 рік. URL: https://forinsurer.com/insurancetop_97
6. Рейтинг страхових компаній України. URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife>

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Даніїл ЗІНЕВИЧ

здобувач спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к. е. н., професор Дема Д. І.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. В умовах глобалізації та інтеграції України до світової економіки, вивчення зарубіжного досвіду оподаткування доходів фізичних осіб є надзвичайно важливим. Це дозволяє не тільки побачити можливості для вдосконалення власної системи оподаткування, а й краще розуміти переваги та недоліки різних систем.

Мета цього дослідження – аналіз оподаткування доходів фізичних осіб у різних країнах світу та визначення ключових відмінностей від української системи.

Основний матеріал. Останні дослідження показують, що застосування прогресивної податкової шкали в багатьох розвинених країнах сприяє більш справедливому розподілу доходів і покращенню соціального паритету. Водночас плоска шкала, яка використовується в Україні, має свої переваги в простоті адміністрування та зрозумілості для платників податків. Здатність враховувати легкість адміністрування та розуміння платників податків стала можливою завдяки децентралізації податкових систем у багатьох країнах.

1. Загальні принципи оподаткування доходів фізичних осіб у світі

Прогресивна шкала оподаткування

Більшість розвинених країн застосовують прогресивну шкалу податків, де ставка податку збільшується з ростом доходу. Цей підхід спрямований на забезпечення більшої справедливості та перерозподілу доходів, оскільки більш заможні громадяни сплачують більший відсоток своїх доходів у вигляді податків.

Плоска шкала оподаткування

Деякі країни, зокрема пострадянські, використовують плоску шкалу, де ставка податку однакова для всіх рівнів доходу. Цей підхід є більш простим у адмініструванні та зрозумілим для платників податків, але може призводити до меншого перерозподілу доходів.

Винятки та пільги

У багатьох країнах існують різноманітні податкові винятки та пільги, що зменшують податкове навантаження на певні категорії громадян. Ці пільги можуть бути спрямовані на підтримку сімей з дітьми, людей з інвалідністю, студентів, пенсіонерів тощо.

2. Приклади оподаткування доходів фізичних осіб у зарубіжних країнах

У Сполучених Штатах Америки використовують прогресивну шкалу оподаткування з сімома податковими групами, де ставки коливаються від 10% до 37% залежно від рівня доходу. Податкові відрахування та кредити, такі як стандартне відрахування, відрахування на дітей, освіту та медичні витрати,

знижують загальну суму податку. Високий рівень децентралізації дозволяє окремим штатам мати власні податкові системи з додатковими ставками та пільгами.

У Німеччині діє прогресивна шкала з максимальною ставкою до 45%. Крім того, існує система соціального страхування, яка включає додаткові внески з доходів на медичне страхування, пенсійне страхування, страхування від безробіття та довгострокового догляду. Податкові пільги передбачають значні відрахування для сімей з дітьми, а також на освіту та медичні витрати.

У Швеції відомі високі податкові ставки, що компенсуються розвиненою системою соціальних послуг. Податок на доходи включає національний та муніципальний компоненти. Значні податкові пільги на освіту, медицину, догляд за дітьми та інші соціальні послуги забезпечують високу якість життя для громадян. Деяка інформація про оподаткування доходів громадян за кордоном наведена в таблиці 1 та рисунку 1.

Таблиця 1

Особливості оподаткування доходів громадян в окремих країнах

Країна	Тип шкали оподаткування	Мін. ставка (%)	Макс. ставка (%)	Винятки та пільги	Децентралізація податкової системи	Соціальні послуги
США	Прогресивна	10	37	Стандартне відрахування, відрахування на дітей, освіту, медичні витрати	Високий рівень, окремі штати мають власні податкові системи	Розвинена система соціального забезпечення
Німеччина	Прогресивна	14	45	Відрахування для сімей з дітьми, освіту, медичні витрати	Середній рівень, регіональні податкові системи	Високий рівень соціальних послуг
Швеція	Прогресивна	31	57	Відрахування на освіту, медицину, догляд за дітьми	Низький рівень децентралізації	Розвинена система соціального забезпечення
Україна	Плоска	18	18	Обмежені пільги для деяких категорій громадян	Низький рівень, більшість податків централізовані	Низький рівень соціальних послуг

Джерело: власні дослідження

Основні відмінності зарубіжного досвіду від українського

Прогресивна vs. плоска шкала оподаткування

В Україні застосовується плоска шкала податку на доходи фізичних осіб зі ставкою 18%. Це спрощує адміністрування, але може призводити до меншої

соціальної справедливості та не достатньої наповненості бюджету порівняно з прогресивною шкалою, що використовується у більшості розвинених країн.

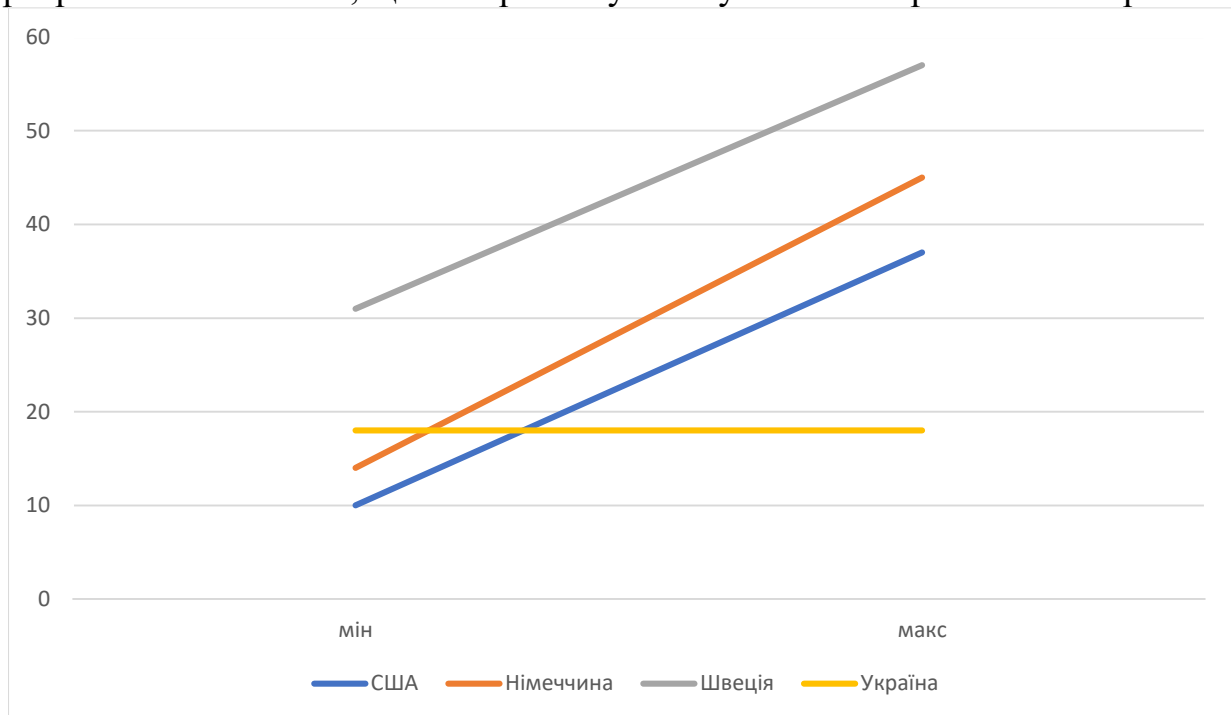

Рис. 1. Відмінності у величині відсоткових ставок в окремих країнах

Децентралізація

У багатьох країнах податкові системи децентралізовані, що дозволяє регіонам встановлювати власні податкові ставки та пільги, враховуючи місцеві особливості та потреби. В Україні ж більшість податків централізовані, що обмежує можливості регіонів у формуванні власної податкової політики.

Соціальні послуги

У розвинутих країнах високі податкові ставки компенсуються розвинутою системою соціальних послуг, а саме як безкоштовна медицина, освіта, пенсійне забезпечення та інші. В Україні рівень соціальних послуг значно нижчий, або ж не має достатнього рівня якості, що викликає невдоволення громадян та знижує ефективність податкової системи.

Податкові пільги та винятки

Зарубіжні країни часто пропонують більш широкий спектр податкових пільг та винятків. В Україні існують певні пільги, але вони є менш розвиненими та менш доступними для широкого кола платників податків.

Висновки та пропозиції. Аналіз зарубіжних систем оподаткування доходів фізичних осіб дозволяє виявити важливі відмінності та переваги, які можна використати для вдосконалення податкової системи України. Зокрема, для підвищення ефективності та справедливості оподаткування в Україні варто розглянути впровадження прогресивної шкали оподаткування, децентралізацію податкової системи та розширення спектру податкових пільг. Це сприятиме

зміцненню довіри громадян до податкової системи та забезпеченню більш справедливого розподілу доходів у суспільстві.

Список використаних джерел

1. Smith, A. (2018). Taxation Systems and Their Impact on Economic Development. *Journal of Economic Perspectives*, 32(4), 45-67.
2. Johnson, R. (2019). Comparative Analysis of Progressive and Flat Tax Systems. *International Tax Review*, 28(2), 102-119.
3. Müller, H. (2020). Social Welfare and Taxation: A Study of Germany and Sweden. *European Journal of Public Policy*, 15(1), 87-110.
4. Державна фіскальна служба України. (2021). Огляд податкових систем світу. Київ: ДФС України.
5. Кравченко, О. (2022). Вплив децентралізації на податкову систему України. *Економіка України*, 3(5), 112-130.

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В БАНКІВСЬКУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ

Ірина ЯКОВЕНКО

здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к. е. н., доцент Куровська Н. О.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Світовий досвід показує, що жодна країна не може розвивати ефективну економіку ізольовано від світової економічної системи. Україна також не може уникнути цього процесу. Процес євроінтеграції та тиск з боку міжнародних фінансових організацій спричинили лібералізацію руху іноземного капіталу, особливо у вітчизняній банківській системі. Присутність банківських установ, що є представниками іноземних банківських груп, значно впливає на національну економіку та економічну безпеку країни. Враховуючи неоднозначність цього впливу, визначення особливостей функціонування банків з іноземним капіталом у вітчизняній банківській системі стає надзвичайно актуальним питанням.

Зазначимо, що тема присутності іноземного капіталу у вітчизняній банківській системі є доволі популярною поміж науковців, головним чином виходячи з того, що його наявність спроможна забезпечити сталий розвиток економічного та фінансового сектору держави. Наприклад, такі автори, як Гой Ю.Ю., Іваніцька М.О. та Кавецький Я.О. у своїх дослідженнях розглядали те, яким чином іноземний капітал здійснює вплив на банківську систему нашої країни. Визначенню фактичних параметрів присутності в Україні банків з іноземним капіталом спрямували свої праці такі автори, як Бездітко Ю.М., Володимир О.М., Дзюблюк О.В., Прасолова С.П. та Приказюк Н.В., які здійснили порівняльний аналіз функціонування вітчизняних банків та банків, в яких присутній іноземний капітал. Але, через доволі складну макроекономічну ситуацію, в якій перебуває і вітчизняний банківський сектор у результаті повномасштабного вторгнення, виникла потреба подальшого дослідження впливу іноземного капіталу на сучасний стан вітчизняної банківської системи.

Основний матеріал. Забезпечення капіталу банківських установ відповідно до потреб економіки є основною задачею банківської системи за умов глобалізаційних перетворень. Акумуляування капіталізації вітчизняних банків сприяє стабільності та надійності банківського сектору [1]. Капітал банку визначають як важливий для поступового зростання активів і збереження довіри вкладників та кредиторів. Капітал банків виконує кілька функцій: захист від непередбачених збитків, забезпечення інтересів вкладників у разі ліквідації банку, збереження довіри акціонерів, відповідність банківському законодавству та придбання основних засобів для операційної діяльності. Згідно з рішенням Національного банку від 5 лютого 2021 року, банки поділяються на три групи: з державною часткою, приватним капіталом і іноземними банківськими групами.

ЗУ «Про банки та банківську діяльність» визначає банки з іноземним капіталом як такі, де частка іноземного інвестора становить не менше 10%.

Водночас, у країнах з перехідною економікою розширення частки банків з іноземним капіталом є результатом приватизації державних банків та банківських криз. Значна частка іноземного капіталу у вітчизняному фінансовому секторі потребує посиленого регулювання з боку Національного банку України для зменшення залежності від іноземного капіталу та уникнення монопольного положення іноземних банків. Хоча присутність іноземного капіталу розширює капітальну базу і доступ до додаткових джерел фінансування, деякі іноземні банки не кредитують малі та середні підприємства, обслуговуючи переважно великі підприємства та заможних осіб. Іноземні банки можуть зменшувати вартість послуг місцевих банків, але їх участь не обов'язково збільшує доступність кредитів для малих та середніх підприємств у масштабах всієї системи [4].

Наявність іноземного капіталу є суттєвим фактором впливу на сучасні тенденції розвитку банківського сектору, а тому відіграє важливу роль у забезпеченні стійкого розвитку фінансової системи України [2, с.80]. Іноземні банківські групи зберегли свою присутність на українському ринку навіть після кризи 2022 року, сприяючи стабілізації банківської системи та продовжуючи покращувати свою діяльність.

Присутність на українському ринку міцних банків із зарубіжним капіталом, що пропонують доступні кредитні ресурси та якісне обслуговування клієнтів, може зміцнити їхнє керування кредитними ресурсами у реальній економіці, що зменшить здатність як існуючих комерційних банків, так НБУ, втручатися у подальший розвиток економіки країни. Важливо наголосити, що внутрішній або міжнародний банківський капітал сприятиме більш продуктивному розвитку економіки країни відповідно до стратегічних напрямів.

Перспективні напрями залучення іноземного капіталу у вітчизняний банківський сектор передбачають: «макроекономічну стабілізацію (проведення реформ, пов'язаних зі стабілізацією цін, валютного курсу, державним бюджетом та ін.); впровадження мікроекономічних реформ (життєздатне ринкове середовище у процесі приватизації державних підприємств, лібералізації цін, підвищенні відкритості економіки); реформуванні інституціональної структури економіки (забезпеченні ефективного механізму державного регулювання економіки, прийнятті суттєвих змін щодо законодавства)» [4].

Особливої привабливості для іноземних банків набуває ринок, де відбувається помітна стабілізація економічних та політичних факторів, при чому переважна більшість населення потребують банківських послуг. Отож в цьому іноземні банки відзначають перспективні напрями розвитку комерційної діяльності щодо отримання прибутку саме від ведення банківської діяльності у процесі надання відповідних послуг. Залучення іноземного капіталу в країні сприяє підвищенню розвитку банківської системи й економіки.

«Збільшення власного капіталу банку є необхідною умовою для його повноцінного функціонування як економіко-соціального інституту ринкової

економіки, реалізації його економічних функцій як фінансового посередника, розширення кола його операцій, залучення додаткових клієнтів з числа юридичних осіб (інституційних інвесторів) та фізичних осіб, а також для стійкості банку і зниження його ризиків за операціями в частині його можливої компенсації (відшкодування)» [4].

Висновки та пропозиції. Отже, зарубіжний досвід залучення іноземного банківського капіталу показав, що іноземні інвестиції сприяють розвитку та покращенню основних показників банківської системи. Проникненню іноземного капіталу сприяли макроекономічна стабілізація, мікроекономічні реформи та реформування інституціональної структури економіки [3, с. 73]. Це має враховувати і банківська система України для підвищення ефективності залучення іноземного капіталу та його використання для розвитку економіки.

Список використаних джерел

1. Банківська система: навчальний посібник / [Ситник Н. С., Сташишин А. В., Блащук-Девяткіна Н. З., Петик Л. О.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 580 с.
2. Гостева О. Ю., Гришко В. В. Урахування зарубіжного досвіду щодо гарантій іноземним інвесторам в Україні в умовах сталого розвитку. *Економіка та право*. 2020, № 2. С. 77–83.
3. Іванов С. Особливості банківських інновацій. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 30. Ч. 2. С. 73–80.
4. Хома І., Папірник С. Вплив іноземного капіталу на стабільність банківської системи України. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. URL: doi: 10.32782/2524-0072/2022-43-10.

МОНІТОРИНГ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОЇ СФЕРИ

Євгеній ЗЕЛІНСЬКИЙ

магістрант

Науковий керівник – д. е. н., професор Віленчук О.М.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Функціонування житлово-комунального господарства (ЖКГ) України пов'язано з безпрецедентними викликами внаслідок повномасштабної агресії РФ проти України. Ускладнення соціально-економічних умов господарювання, суттєве пошкодження критичної інфраструктури, збільшення незапланованих видатків та невизначеність майбутнього, зумовлюють потребу у здійсненні професійного моніторингу фінансової діяльності підприємств житлово-комунальної сфери. Це сприятиме адекватній оцінці фінансового становища, внутрішніх можливостей, аналізу факторів, що впливають на ефективність господарської діяльності з метою протистояння несприятливим зовнішнім умовам і збереження сталого розвитку в майбутньому.

Аналіз літератури засвідчує, що питання моніторингу фінансової діяльності підприємств ЖКГ розглядалося в багатьох дослідженнях. Зокрема, Аванесова Н. Е., Андренко О. А., Батракова Т. І., Гавриличенко Є. В., Лиса О. В., Мордовцева О. С., Сергієнко Ю. І. [6]. Натомість постає об'єктивна необхідність у здійсненні подальших досліджень, спрямованих на функціонування дієвого механізму фінансового моніторингу в житлово-комунальній сфері.

Основний матеріал. Фінансовий моніторинг – це комплексна система, що використовується для аналітики та управління діяльністю ЖКГ [1]. Соціально-економічна значущість підприємств даного профілю полягає у наданні споживачам житлово-комунальних послуг. Специфіка їх діяльності зумовлена процесами «забезпечення умов проживання та/або перебування осіб у житлових і нежитлових приміщеннях, будинках, комплексах будинків і споруд, відповідно до нормативів, норм, стандартів, порядків і правил, що здійснюється на підставі відповідних договорів про надання житлово-комунальних послуг» [3]. Заслужовує на увагу визначення фінансового моніторингу в якому наголошується «що це система безперервного спостереження, аналізу та прогнозування показників фінансово-економічного стану житлово-комунальних підприємств, яку сформовано на основі ретроспективної статистичної інформації за різними напрямками їх діяльності з надання послуг з метою забезпечення прийняття тактичних і стратегічних управлінських рішень, а також оцінки їх ефективності в перспективі для досягнення усталеності розвитку цих підприємств у мінливому сучасному середовищі» [1].

Сучасний стан житлово-комунального господарства в Україні можна визначити, як кризовий. Такий висновок ґрунтується на непослідовному реформуванні даної галузі національної економіки, недостатньому використанні

сучасних технологій, неефективної цінової політики, високим рівнем енерговитратності, згідно зі статистичними даними загальні витрати енергоресурсів у даній галузі у 1,5 – 2 рази більше ніж у переважній більшості країн Європейського Союзу. Невиправдана військова агресія РФ проти України суттєво поглиблює загрозливу ситуацію в ЖКГ, що потребуватиме вжиття комплексу відновлювальних заходів у воєнний та повоєнний періоди часу.

За офіційними даними Київської школи економіки встановлено, що сума збитків житловому фонду України внаслідок військових дій практично збільшується щодня. Так, зокрема станом на січень 2024 р. кількість зруйнованих й пошкоджених будинків становить понад 250 тис. будівель у т. ч. – 222 тис. приватних, понад 27 тис. багатоквартирних, а також 526 гуртожитків [2]. Загальні збитки оцінюються у суму \$ 58,9 млрд. [2].

В умовах перманентних криз, загостренням фінансово-економічної ситуації в країні, підвищується актуальність прийняття обґрунтованих антикризових управлінських рішень здатних убезпечити настання ризиків функціонування ЖКГ. Звідси можна констатувати, що фінансовий моніторинг є необхідним управлінським інструментом, який спрямований на відстеження динаміки показників діяльності підприємства з метою своєчасного забезпечення необхідною інформацією менеджерів для прийняття ними стратегічних та тактичних рішень.

Формування сучасної моделі фінансового моніторингу базується на певних принципах: адаптивності, безперервності, відкритості, добровільності, оперативності та достовірності. Дотримання зазначених принципів створює сприятливі можливості для розширення учасників моніторингу завдяки вставленню комунікаційно-інформаційних зв'язків між усіма зацікавленими особами. Дія механізму фінансового моніторингу діяльності житлово-комунальних підприємств передбачає застосування різноманітних методів, а саме: генерування системи контрольних показників, здійснення процесу планування, прогнозування та контролю, оцінювання й аналіз відхилень фактичних показників від планових, моделювання фінансових показників з урахуванням різних сценаріїв розвитку ймовірних подій. Пріоритетними завданнями фінансового моніторингу слід визнати.

По-перше, збір необхідної інформації щодо діяльності підприємства та пошук можливих варіантів надання різноманітних послуг у сфері житлово-комунального господарства. Зазначена інформація має надходити оперативно, своєчасно та у повному обсязі, оскільки на її підставі приймаються управлінські рішення.

По-друге, ідентифікація ключових факторів та аналіз їх впливу на фінансово-економічну діяльність підприємств житлово-комунального комплексу, а також оцінювання ефективності прийняття зрівноважених управлінських рішень.

По-третє, формування пропозицій щодо попередження та нейтралізації негативних тенденцій та кризових явищ у діяльності ЖКГ.

Висновки та пропозиції. У воєнний та повоєнний (відновлювальний) періоди часу, роль фінансового моніторингу житлово-комунальних підприємств неодмінно зростає. Це пов'язано з необхідністю формування цілісної інформаційної системи для аналізу та прогнозування фінансового стану ЖКГ. За результатами фінансового моніторингу мають прийматися стратегічні та тактичні рішення у сфері управління активами, грошовими потоками та фінансовими результатами підприємств житлово-комунальної сфери. Крім цього роль фінансового моніторингу полягає у спроможності своєчасного попередження потенційних ризиків (збільшення собівартості послуг, зниження їх якості, перебоїв у постачанні послуг тощо) для ЖКГ та їх нейтралізації з використанням інноваційних інструментів управління.

Список використаних джерел

1. Андрієнко О. А., Гавриличенко Є. В. Теоретико-методичні засади формування механізму фінансового моніторингу житлово-комунальних підприємств. *Бізнес інформ* 2021. №5. С. 266-272.
2. Загальна сума збитків, завдана інфраструктурі України, зросла до майже \$155 млрд – оцінка KSE Institute станом на січень 2024 р. URL <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-zbitkiv-zavdana-infrastrukturii-ukrayini-zroslo-do-mayzhe-155-mlrd-otsinka-kse-institute-standom-na-sichen-2024-roku/>
3. Савенко К.С. Фінансові проблеми функціонування підприємств ЖКГ та їх вплив на фінансово-економічну безпеку споживачів послуг. *Інфраструктура ринку*. Випуск 42. 2020. С. 199-205.

ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ДЕРЖБАНКІВ ЗА НИНІШНІХ УМОВ

Тетяна ЩЕГЛОВА

здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к. е. н., доцент Сус Ю. Ю.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Війна та обмеження, що були запроваджені, повністю переписали перспективи подальшого соціально-економічного розвитку України. Функціонування банківської системи стало під загрозою, але саме банки виявилися більш стійкими до викликів сьогодення через виважену політику грошово-кредитного регулювання та забезпечення ліквідності банків, запроваджену НБУ. Банківські установи за можливості працюють безперебійно, створюють умови для відновлення кредитування та зростання депозитів фізичних і юридичних осіб, впроваджують нові продукти на ринку банківських послуг. При цьому основна частка активів банків знаходиться у руках держави, що є особливо важливо за нинішніх умов.

Основний матеріал. У складних умовах сьогодення діяльність державних банків відіграє важливу роль у стабільному функціонуванні банківського сектора України, так як вони задовольняють інтереси не окремих приватних власників, а всієї держави. Як правило, і приклад ринку банківських послуг України це підтверджує, у кризові періоди клієнти певною мірою більше довіряють державним банкам порівняно з приватними із-за нижчого рівня ризику банкрутства.

Станом на початок другого кварталу 2024 р. у банківській системі України нараховується 6 банків, у яких держава має частку у капіталі: АТ КБ «ПриватБанк»; АТ «Ощадбанк»; АТ «Укресімбанк»; АБ «УКРГАЗБАНК» (частка держави – 94,94 %); АТ «СЕНС БАНК» – став державним 21 липня 2023 р.; АТ «ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК» (частка держави – 88,89 %) – став державним 24 січня 2024 р.

Важливо вказати, що останні два банки стали державними внаслідок реалізації фінансових санкцій, впроваджених проти власників, які є громадянам росії. Тобто мала місце зміна у структурі власності через політичні причини зовнішнього характеру. При здійсненні аналізу показників діяльності банків з державною часткою у капіталі не враховано діяльність АТ «СЕНС БАНК» та АТ «ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК», так як після зміни власника період їх функціонування становить менше року. Саме такий період вказується регулятором як перехідний, коли власність банку переходить до держави.

Загальна кількість відділень державних банків складає 2582 од., що складає 64,3 % відповідного показника 2019 р. та 75,5 % показника 2021 р. [1].

У таблиці 1 подано структуру відділень установ державних банків.

Таблиця 1

**Частка установ банків у загальній сукупності відділень
державних банків, %**

Назва банку	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
АТ "Укрексімбанк"	1,50	1,59	1,55	1,81	1,86
АТ "Ощадбанк"	48,15	47,20	46,84	44,49	45,78
АТ КБ "ПРИВАТБАНК"	43,64	44,12	43,77	45,54	43,84
АБ "УКРГАЗБАНК"	6,71	7,09	7,84	8,17	8,52
Всього	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Частка держбанків загалом	54,71	54,56	51,16	49,79	50,25

Джерело: розраховано за [1]

Так, відмічається зменшення питомої ваги Ощадбанку з певним зростанням її в «Укрексімбанку» та АБ «УКРГАЗБАНК». У рік початку війни усі державні банки скоротили кількість відділень: АТ «Ощадбанк» зменшив на 420 од. (на 24,3%); «ПриватБанк» – на 280 од. (на 19,2%); АТ «Укрексімбанк» – на 5 од. (на 9,5 %); АБ «УКРГАЗБАНК» – на 51 од. (на 19,0%), що пов'язано із втратою територій та необхідністю забезпечення безпеки співробітників та клієнтів банків.

В цілому відмічаємо стійку тенденцію скорочення частки державних банків України у загальній сукупності функціонуючих відділень банків – з 54,71% у 2019 р. до 50,25 % у 2023 р. А за абсолютними значеннями кількість відділень держбанків зменшено на 1428 од. [1].

Окремі напрацювання дослідників вказують на окремі тенденції стосовно частки відділень держбанків, які продовжують функціонувати, на небезпечних територіях. Так, вища питома вага працюючих відділень державних банків серед усіх банківських відділень мала місце на територіях, де рівень окупації також був вищим (Херсонщина, Луганщина). У регіонах, де залишились невеликі території під окупацією, чи звільнені, зростає частка комерційних банків з приватним чи іноземним капіталом, а питома вага державних банків складала менше половини (Запорізька область, Харківщина) [2, с. 107].

Висновки та пропозиції. Отже, у найближчій перспективі є актуальною потреба організації банківських послуг на територіях, наближених до бойових дій та в майбутньому на звільненій території. Особлива роль при цьому належатиме системі державних банків через наявність вищого рівня довіри клієнтів, можливостям швидкої реалізації фінансування програм кредитування чи фінансової підтримки, впроваджених Урядом. Держбанки здатні не ставити за пріоритет отримання прибутку, а функціонувати, виходячи з принципів патріотизму та соціальної відповідальності.

Список використаних джерел

1. Кількість структурних підрозділів банків (у розрізі банків). Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Kil_pidr_2024-04-01.xlsx
2. Сус Ю.Ю. Значення держбанків у забезпеченні теперішнього регіонального розвитку. *Збірник праць учасників VIII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Фінансові інструменти регіонального розвитку»* (3 листопада 2022 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2022. С 105–108.

СТАТИСТИКА ФОРМУВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

Вікторія СКОТИНЯНСЬКА

здобувачка спеціальності «Логістика»

Науковий керівник – к. е. н., доцент Русак О. П.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. В умовах сьогодення важливим аспектом економічного розвитку України є формування та розвиток логістичних компаній. Зважаючи на це, логістична сфера повинна постійно вдосконалюватися та надавати різноманітний спектр логістичних послуг клієнтам, забезпечуючи належне обслуговування. В контексті розвитку, формування та функціонування логістичної компанії, ключову роль забезпечує використання статистичних методів. Зокрема, аналіз статистичних даних дає можливість компанії прогнозувати попит на послуги та керувати запасами, приймати належні, обґрунтовані та швидкі рішення щодо оптимізації маршрутів постачання, якості обслуговування та ефективності логістичних процесів.

Основний матеріал. Логістика відіграє ключову роль у формуванні економіки країни, оскільки вона, на думку більшості науковців та дослідників, являє собою процес планування, впровадження та контролю ефективного транспортування та зберігання товарів від точки походження до точки споживання [3]. Вона проявляється у будь-якій сфері діяльності населення, зокрема у сфері послуг та виробництва, банківській та страховій сферах, в медицині, комунальній та торгівельній сферах. Зважаючи на широку масштабність, логістична галузь України представлена як міжнародними логістичними компаніями, так і вітчизняними.

Так, зокрема, в Україні логістичний сектор представлений кількома провідними компаніями: Нова Пошта, FM Logistics, Raben Ukraine, Business Group Logistics. Процес їх започаткування, формування та розташування представлений у табл. 1.

Таблиця 1

Характеристика провідних логістичних компаній України

	Нова Пошта			
Рік заснування				
Розташування	Київ, Дніпро, Львів, Вінниця	Київ, Львів, Дніпро Біла Церква (українська філія компанії)	Львівська, Рівненська, Хмельницька, Київська, Харківська області	Київ, Дніпро, Кривий Ріг

Послуги	Складування, міжнародні перевезення, експедитування, митно-брокерське обслуговування, страхування	Складська логістика, транспортування товарів, послуги копакінгу та комплектування	Контрактна логістика, перевезення землею, морем та повітрям, холодна логістика, митні термінали	Складська логістика, транспортні перевезення, fresh і frozen – логістика, міжнародні перевезення, митно-брокерське обслуговування
Доходи за 2023 рік)	43 млрд грн	1 млрд грн	820 млн грн	501 млн грн

Джерело: побудовано за даними [1,4]

Однак, для більш точного виміру слід визначити частку доходів зазначених логістичних компаній (табл. 2). Аналізуючи дані табл.2 стає зрозуміло, що найбільша частка доходу у загальній структурі вказаних логістичних компаній припадає на Нову Пошту – 95%. Дещо менша питома вага спостерігається у компанії FM Logistics – 2,2% з рівнем доходу понад 1 000,0 млн грн. Логістичні компанії Raben Ukraine і Business Group Logistics з рівнем доходу 820,0 і 501,0 млн грн відповідно, займають частку у загальній структурі – 1,8% і 1,1% відповідно. Отже, Нова Пошта є лідером серед відображених компаній, займаючи провідне місце на ринку логістики.

Таблиця 2

Частка доходів найбільших логістичних компаній України за 2023 рік

Логістична компанія	Дохід, млн грн	Частка доходу у загальній структурі, %
Нова Пошта		
FM Logistics		
Raben Ukraine		
Business Group Logistics		
Разом		

Джерело: побудовано за даними [1,4]

У зв'язку з повномасштабним вторгненням росії на територію України та тривалими воєнними діями, відсутніх змін зазнала сфера транспорту, що забезпечує життєдіяльність логістичних компаній.

Зокрема, рис. 1 ілюструє, що у 2021 році значна частка перевезень, понад 50%, відбувалась за рахунок залізничного виду транспорту, 35% припадає на автомобільний транспорт, 15% - водний.

Аналізуючи дані 2022 і 2023 років, частка залізничного транспорту в 2022 році скоротилася до 39%, частка автомобільного транспорту в загальній структурі зросла до 45%, частка водного транспорту впродовж перших двох років становила - 15%, тобто залишилася незмінною. Однак, у 2023 році, відбулося збільшення до 24%, що обумовлено відкриттям зернового коридору. Скоротилася частка залізничного та автомобільного видів транспорту – 37% і 39%

відповідно. Щодо частки авіаційного виду транспорту, то у 2022 та 2023 роках вона залишається найменш значущою, зважаючи на військові дії в Україні.

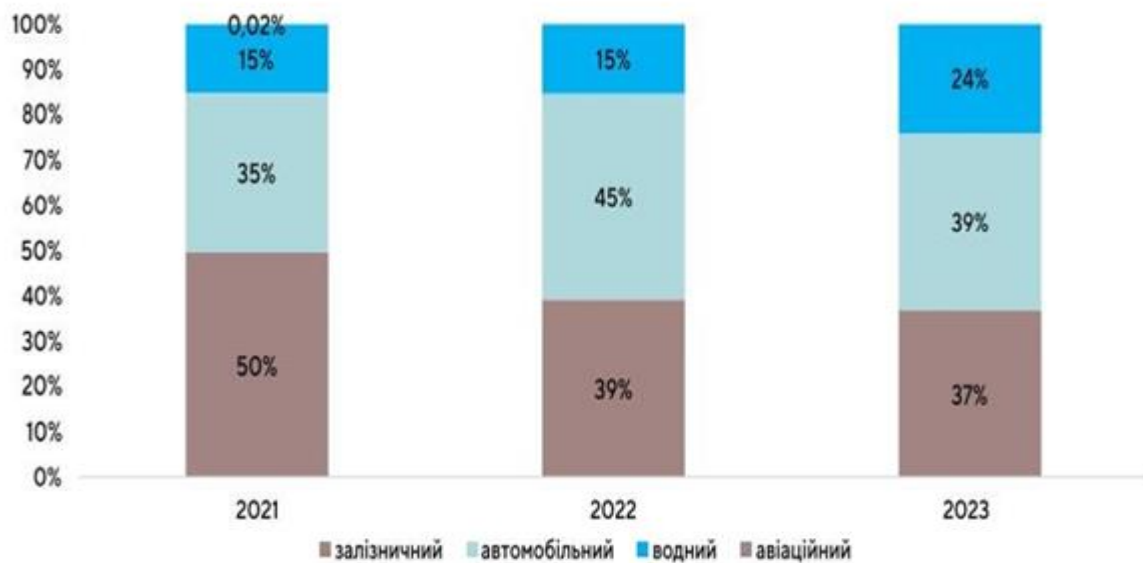

Рис. 1. Структурна динаміка логістичних компаній за видами транспорту

Джерело: [2]

Значний внесок у держаний бюджет у 2022 році, окрім провідних логістичних компаній України, внесли і інші компанії, вказані в табл. 3. Зокрема, компанія Kuehne+Nagel має 25% частки доходу у загальній структурі з рівнем доходу – 932 млн грн. Слідом частка доходу компанії Ekol Logistics припадає на 23% з рівнем доходу 851 млн грн. Компанії «Корса» (Pakline Logistics), DSV, ZAMMLER, «УБК» та DHL Ukraine мають дещо меншу частку доходу у загальній структурі, порівняно з лідерами Kuehne+Nagel і Ekol Logistics, але мають значний рівень доходу та вносять вагомий внесок в економіку України.

Таблиця 3

Частка доходів логістичних компаній України за 2022 рік

Логістична компанія	Дохід, млн грн	Частка доходу у загальній структурі, %
Kuehne+Nagel		
Ekol Logistics		
«Корса» (Pakline Logistics)		
DSV		
ZAMMLER		
«УБК»		
DHL Ukraine		
Разом		

Джерело: побудовано за даними [1]

Викликами для ринку логістики у 2022 та 2023 роках стали: кадрові проблеми, труднощі в організації перевезень, повернення акцизів на паливо, проблеми в енергетиці, закриття зернового коридору.

Проте, не зважаючи на ці обставини, логістичні компанії продовжують надавати послуги та обслуговувати клієнтів. Їх ключове значення проявляється через низку ключових факторів:

- глобалізація економіки;
- зростання онлайн-торгівлі;
- цифровізація;
- сучасна аналітика та прогнозування.

За для подальшого стратегічного розвитку, логістичним компаніям необхідно користуватися інструментами стратегічного управління (рис. 2). Передусім центральне місце в логістичній компанії має бути відведене матеріально-технічній базі. Важливим компонентом також є інформаційна система логістики, зокрема на сьогоднішній день великою мірою спрацьовує високий рівень використання цифрових інструментів.

Рис. 2. Інструменти стратегічного розвитку логістичних компаній

Джерело: власні дослідження

Не менш важливим інструментом, особливо в умовах війни, є кадрове забезпечення логістики, зокрема, ризик відтоку висококваліфікованих кадрів за кордон. Окрім цього потерпає логістичний бізнес і від того, що багато військовозобов'язаних мобілізують.

Висновки та пропозиції. В зв'язку з повномасштабним вторгненням в Україну, значною мірою постраждав логістичний сектор, перед яким постало багато викликів. Попри це, логістичні компанії продовжують надавати якісні послуги, формувати ланцюги постачання і обслуговувати клієнтів. Більшість потужних вітчизняних логістичних компаній, попри складні обставини, досягають значного рівня доходів і з кожним роком демонструють масштабність свого розвитку, що підтверджується високими показниками доходності.

Вважаємо за необхідне в подальшому першочергово акцентувати увагу на кадровому забезпеченні логістичних компаній, удосконалення компоненти комунікації та цифровізації. Однак все це може стати дієвим механізмом лише за умови політичної стабільності в країні.

Список використаних джерел

1. Найкращі логістичні компанії України. URL: <https://wareteka.com.ua/uk/blog/logistichnih-kompanij-ukrayini-rejting/>
2. Основні виклики логістичного ринку. URL: <https://logist.fm/publications/osnovni-vikliki-logistichnogo-rinku-ukrayini-2023-roku>
3. «Логістика простими словами» URL: https://mukachevo.net/news/shcho-take-lohistyka-v-ukrayini-prostymy-slovamy_6233255.html
4. «Нова пошта у 2023 році» URL: <https://interfax.com.ua/news/telecom/985612.html>

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ РИЗИКІВ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Діана ВЕСЕЛЬСЬКА

здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к. е. н., професор Дема Д. І.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Стабільність і надійність банківської системи країни левовою часткою визначає сталість розвитку усієї економіки. Однак, об'єктивне сприйняття ймовірності існування непередбачуваних ситуацій, подій чи факторів, їх можливий вплив на очікувані результати спричиняє появу різноманітних ризиків.

Теоретичні, методичні та практичні засади впливу ризиків на функціонування банківської системи України за звичайних умов та під час військового стану знайшли відображення у наукових доробках вітчизняних дослідників: Дзюблюка О., Забчук Г., Іващук О., Каверзи В., Мельник Т., Пантелеєвої Н.М. Сус Л.В., Чепелюк Г.М. та багатьох інших.

Метою даного дослідження є обґрунтування теоретико-методичних основ ідентифікації ризиків банківської системи України.

Основний матеріал. В банківській діяльності поняття «ризик» визначають як «імовірність виникнення збитків або додаткових втрат або недоотримання доходів, або невиконання стороною договірних зобов'язань унаслідок впливу негативних внутрішніх та зовнішніх факторів» [1]. Поряд з цим, науковці акцентують, що ризик у банківській системі варто розуміти й як «можливість прийняття раціонального чи нераціонального управлінського рішення, в рамках якого можна дати вірогідну кількісну і/або якісну оцінку дії факторів» [2].

На банківську систему можуть впливати різні ризики, які прийнято групувати за різними ознаками та характеристиками. Зокрема, відповідно до встановленої Національним банком України класифікації, «існує дев'ять основних категорій ризику: кредитний ризик, ризик ліквідності, ризик зміни відсоткової ставки, ринковий ризик, валютний ризик, операційно-технологічний ризик, ризик репутації, юридичний ризик та стратегічний ризик» [1].

Ефективне управління цими ризиками є критичним для стабільності банківської системи України, особливо в умовах війни та економічної нестабільності. Вимоги до управління ризиками стають дедалі жорсткішими, і банки повинні виконувати комплексні підходи для їх виявлення, оцінки та пом'якшення впливу.

Проблеми загострення ризиків у банківській системі України, особливо під час повномасштабного вторгнення РФ на територію нашої держави, має кілька ключових аспектів (рис. 1.1) [3]:

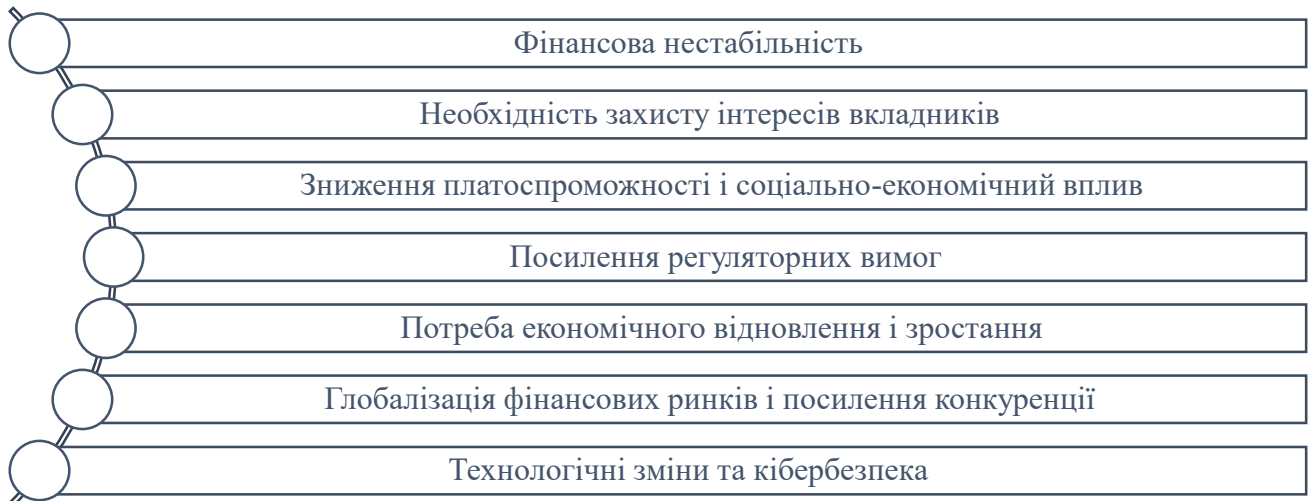

Рис. 1. Проблеми загострення ризиків у банківській системі України

Джерело: адаптовано та систематизовано за даними [2, 3].

1. Фінансова нестабільність – призводить до підвищення ризиків у банківській сфері через часті зміни економічної ситуації, а нині й політичної в країні та сучасному світі. Глобальні фінансові кризи, війна, порушення економічних і політичних зв'язків, інфляція, коливання валютних курсів та економічні санкції можуть суттєво вплинути на стабільність банків. Ризики в банківській системі можуть призвести до фінансової нестабільності як на національному, так і на глобальному рівнях. Банківська криза може викликати ланцюгову реакцію, яка негативно вплине на кожного суб'єкта економіки і державу загалом.

2. Зниження рівня захисту вкладників – високий рівень сукупних ризиків може призвести до банкрутства банків, що у своїй ситуації впливає на довіру населення до фінансової системи.

3. Зниження платоспроможності і соціально-економічний вплив через військові дії та соціально-економічні проблеми, що супроводжуються погіршенням економічного стану позичальників, міграцією та еміграцією населення, зростанням рівня безробіття та зниженням доходів, може зумовити підвищення рівня неповернення кредитів.

4. Постійні вимушені зміни регуляторних вимог. Нові вимоги щодо капіталу, ліквідності, прозорості та звітності через необхідність очищення банківської системи від нестійких банків та таких, що мають власників з рф, створюють додаткові виклики для банків. Це може збільшити операційні ризики та вимагати значних ресурсів для адаптації до нових загроз і викликів. Виконання регуляторних вимог є обов'язковим для підтримки стійкості банківської системи та запобігання кризам.

5. Необхідність розробки нових дієвих інструментів для забезпечення економічного зростання. Банки, які вміло керують ризиками, можуть забезпечити стабільне фінансування бізнесу та інновацій, що є ключовими драйверами економіки, що особливо важливо в умовах війни.

6. Глобалізація фінансових ринків, яка збільшує взаємозв'язок регіональних, міжнародних та світового фінансових ринків, що може призвести до швидкого поширення фінансової кризи з однієї країни на іншу. Це ускладнює управління ризиками, після чого банки можуть втратити не тільки локальні, але й глобальні фактори.

7. Технологічні зміни та кібербезпека – з розвитком цифрових технологій банківська система стає все більш залежною від інформаційних систем та Інтернету. Банки стикаються з постійним тиском з боку нових фінансових технологій (fintech), що змушує їх впроваджувати інновації та нові послуги. Однак, наступні нові продукти та послуги можуть бути недостатньо застосованими чи освоєними, або ж наразитись на нові досі невідомі ризики. Також, з'являються нові кіберризики, пов'язані з можливими хакерськими атаками, витоками даних та іншими кіберзагрозами, які можуть призвести до значних фінансових втрат і втратити довіру клієнтів.

Висновки та пропозиції. Отже, існування ризиків у банківській системі обумовлено об'єктивною ймовірністю недоотримання певних вигід чи нараження на небезпеку втрат усіх учасників економічних відносин у сфері банківської діяльності. Управління ризиками банківської системи дозволяє забезпечити фінансову стабільність, захист вкладників, виконання регуляторних вимог, сприяння економічному зростанню, управління глобальними фінансовими взаємозв'язками, захист від кіберзагроз та дотримання міжнародних стандартів.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах : Постанова Національного банку України; Положення, Перелік, Класифікація від 11.06.2018 № 64 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0064500-18> (дата звернення: 18.06.2024)

2. Бондаренко Л. А. Ризик-менеджмент кредитної діяльності комерційного банку : автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.00.08 “Гроші, фінанси і кредит” К. : КНЕУ, 2007. 23 с.

3. Забчук Г., Іващук О. Ризики банківської системи України в умовах воєнного стану. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*, 2022. №1-2. С.50-61.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

Наталія БЛАЖКО

*магістрантка спеціальності «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»*

Науковий керівник – д. е. н., професор Віленчук О.М.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Функціонування фермерських господарств є вагомим драйвером для розвитку аграрного сектору України. На сучасному етапі фермерські господарства вирізняються підвищеною гнучкістю в умовах нестабільності зовнішнього середовища. Їхня діяльність характеризується значною диверсифікацією сільськогосподарського виробництва. Як частина аграрного сектору, фермерські господарства мають особливі ресурси, такі як сільськогосподарські угіддя, технічні засоби та біологічні активи. Їх основна мета полягає в виробництві та продажу сільськогосподарської продукції. Специфіка їхньої роботи визначає певні особливості оподаткування, тому постає актуальним дослідження сучасних підходів до оподаткування фермерських господарств в Україні.

Аналіз останніх досліджень. Функціонування фермерських господарств та специфіка їх оподаткування були предметом досліджень багатьох провідних науковців. До них відносяться Л. Бойко, М. Ігнатенко, Я. Іщенко, Н. Коваль, І. Луценко, О. Назаренко, Л. Пархоменко, А. Рєвкова, І. Чернега та інші. Проте динамізм змін системи оподаткування фермерських господарств досить високий, що зумовлює доцільність здійснення подальших досліджень у визначеному напрямі.

Основний матеріал. В Україні за 2013-2021 рр. спостерігалася позитивна тенденція щодо збільшення кількості фермерських господарств (рис. 1). Станом на 1 січня 2023 р. в Україні налічувалося 49567 фермерських господарств. Відповідно до Закону України «Про фермерське господарство», така діяльність може бути організована в одній з двох юридичних форм: як юридична особа або як фізична особа-підприємець (ФОП). Фермерське господарство може бути засноване однією або кількома особами, які є громадянами України і мають родинні зв'язки. Ці господарства є важливою організаційно-правовою формою агробізнесу і потребують спеціальних заходів для підтримки їх розвитку, включаючи фінансове стимулювання та обліково-податкові переваги [1].

Згідно чинного законодавства України фермерські господарства можуть обирати одну з двох систем оподаткування: загальною та спрощеною. Загальна система оподаткування передбачає сплату податку на прибуток з чистого доходу, що може бути вигідним для господарств з високими витратами [3]. Основними вимогами є документальне підтвердження витрат, які повинні бути безпосередньо пов'язані з діяльністю господарства. У рамках цієї системи для юридичних осіб

ставка податку на прибуток становить 18%, а також подаються ПДВ та соціальні внески, що може зменшити прибуток підприємства [1].

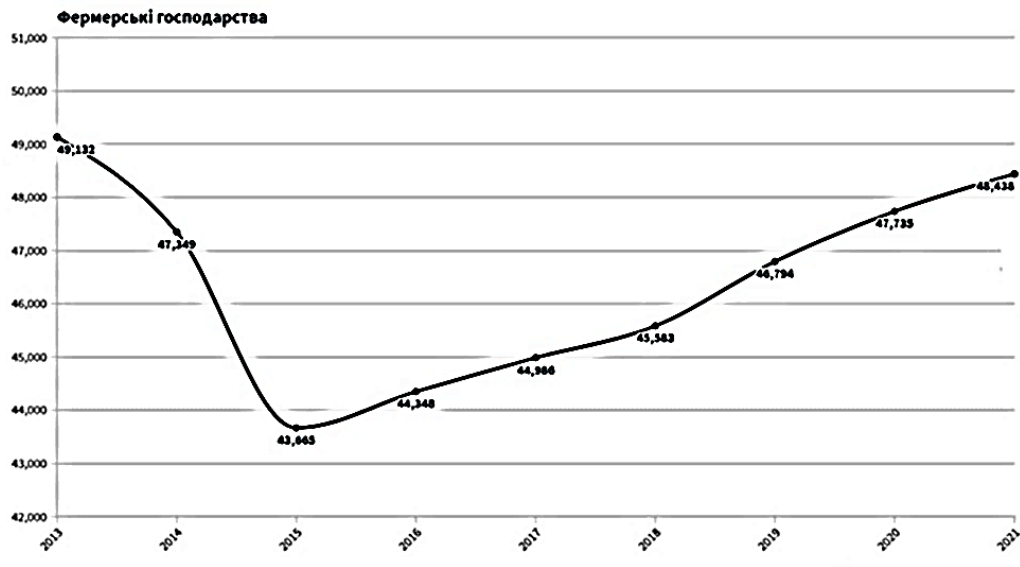

Рис. 1. Динаміка змін кількості фермерських господарств в Україні за 2013-2021 рр.

Джерело: [5].

Державна підтримка фермерів, відіграє важливу роль у їхньому розвитку. Наприклад, у травні 2024 р. держава виплатила понад 18 мільйонів гривень за 130 одиниць сільськогосподарської техніки [2]. Уряд в бюджеті на 2024 рік заклав не менш ніж 4,2 млрд грн видатків на підтримку агросектора.

Військові дії в Україні значно впливають на фінансовий стан фермерських господарств, викликавши серйозні труднощі в їхній діяльності. Пошкодження інфраструктури, знищення сільськогосподарської техніки, а також втрати врожаїв через обстріли і конфлікти призвели до значних фінансових втрат. Фермери зіткнулися з проблемами в доступі до ринків збуту, підвищенням витрат на безпеку і логістику, а також зниженням обсягів виробництва. Це все створює значне навантаження на фінансову стійкість агросектору, що потребує термінового реагування з боку держави.

Рис. 2. Державна підтримка агропромислового комплексу на 2024 р.

Джерело: [4].

Для пом'якшення негативних наслідків війни та підтримки фермерських господарств слід розглянути можливі зміни в системі їх оподаткування. Наприклад, доцільно ввести тимчасові податкові пільги для підприємств, що постраждали від військових дій, зокрема, знижені ставки податку на прибуток або податкові канікули. Крім того, можна запровадити дотації для відновлення знищеної техніки і інфраструктури, а також надання кредитів на пільгових умовах для відновлення діяльності. Такі заходи можуть допомогти аграріям відновити свою діяльність і забезпечити продовольчу безпеку країни в умовах війни.

Спрощена система оподаткування, зокрема 4 група, залишається найбільш вигідною для фермерських господарств завдяки своїм пільговим умовам. Вона враховує площу сільськогосподарських угідь, що спрощує розрахунок податків і робить його зрозумілішим для фермерів, що в свою чергу знижує податкове навантаження і підвищує рентабельність. Важливу роль у цьому процесі посідають також програми державної підтримки, зокрема компенсації за придбання сільськогосподарської техніки, які сприяють модернізації виробництва і підвищенню продуктивності. Для ефективної підтримки фермерів доцільним слід визнати продовження та розширення цієї програми. Відтак успішна діяльність фермерських господарств безпосередньо залежить від здатності швидко адаптуватися до змін у податковому законодавстві та ефективно використовувати пільги, які передбачені чинним законодавством України.

Варто зауважити про підвищення рівня інформованості фермерів про можливості спрощеної системи оподаткування та державні програми підтримки, зокрема компенсації за техніку. Це сприятиме кращому використанню доступних ресурсів та пільги. Для фермерських господарств, що мають високі витрати, варто розглянути загальну систему оподаткування, оскільки вона дозволяє враховувати великі обсяги витрат при розрахунку чистого прибутку. Це може бути вигіднішим у випадку значних витрат на виробництво. Окрім того, доцільно продовжити державну підтримку фермерів у вигляді субсидій, пільг та компенсацій, щоб стимулювати подальше зростання агросектора. Ці заходи сприятимуть розвитку та стабільності фермерських господарств.

Висновки та пропозиції. Отже, вибір між діючими системами оподаткування є важливим для фермерських господарств, залежно від специфіки їх діяльності і фінансових показників. Спрощена система, особливо 4 група, є вигідним варіантом для сільхозптоваровиробників, оскільки вона враховує площу сільгоспугідь і пропонує спрощений механізм нарахування податків. Підтримка у вигляді компенсації за сільгосптехніку відіграє важливу роль у стимулюванні розвитку агросектору. Надалі важливо продовжувати моніторинг змін у податковому законодавстві та адаптуватися до нових умов для максимізації ефективності діяльності фермерських господарств.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України. Документ 2755-VI.
2. Козаченко О. Уряд на 2024 рік заклав 4,2 мільярди гривень для агросектора. Що про це думають учасники ринку. URL: <https://delo.ua/business/derzpidtrimka-apk-v-2024-roci-analiz-vidguki-prognoz-425552/>
3. Мамонова Н., Бородин О., Кунс Б. Українське сільське господарство у воєнний час: стійкість, реформи та ринки. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2024/01/>
4. Потаєва О. Парламент ухвалив держбюджет – 2024: скільки закладено на підтримку аграріїв. URL: <https://agrotimes.ua/agromarket/parlament-uhvalyv-derzhbyudzheth-2024-skilky-zakladeno-na-pidtrymku-agrariyiv/>
5. Розтрюпа В. ФОП чи юрособа: як вигідніше оподатковувати фермерське господарство. URL: https://agro.24tv.ua/podatki-dlya-fermeriv-2024-yaki-isnuyut-sistemi-yih-osoblivosti_n2585343

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАКСИМІЗАЦІЇ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Інга ТИЩУК

магістрантка спеціальності

«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник – к. е. н., доцент Шубенко І. А.

Постановка проблеми. Максимізація прибутку та зростання рентабельності діяльності є ключовими цілями топ менеджменту господарюючого суб'єкту. Тому особлива увага в ході діагностики прибутковості приділяється резервам зростання прибутку, що викликано необхідністю забезпечення довгострокового успіху підприємства та пошуком концепції максимізації прибутку.

Основний матеріал. Більшість господарюючих суб'єктів ставлять своїм головним пріоритетом максимізацію прибутку, що передбачає збільшення прибутку шляхом забезпечення перевищення доходів над витратами. Основною метою максимізації прибутку є окупність діяльності і примноження добробуту власників бізнесу. Для цього керівництво підприємства використовує різноманітні методи, у тому числі: збільшення прибутку, зниження витрат, створення економії на масштабі, збереження цінової еластичності, управління ризиками, впровадження нових ідей, діагностики та оцінку діяльності конкурентів.

Будь-яке підприємство, що хоче вижити і розвиватися, має зосередитися на збільшенні прибутку, оскільки цей внутрішній ресурс є основним джерелом фінансування для зростання та розширення бізнесу [2]. Успішні підприємства краще підготовлені до мінливих економічних умов, циклічності економічних процесів, мінімізації ризиків підприємницької діяльності, інвестування в інновації. Прибуток також можна використовувати для підтримки програм корпоративної соціальної відповідальності та виплати дивідендів акціонерам (учасникам).

Максимізація прибутку - це важлива мета для підприємства, оскільки вона дозволяє збільшити прибутки на інвестиції, сприяє зростанню конкурентоспроможності на ринку та підтримує довгострокове зростання. Значення максимізації прибутку полягає у наступному:

По-перше, прибуток є джерелом фінансування зростання та розширення. Підприємство, яке створює додаткову вартість може реінвестувати їх у свій розвиток для підтримки організації дослідження та розробки нового продукту, розвитку бізнесу та придбання нового обладнання. У результаті бізнес може зберегти свою позицію на ринку та розширити свою частку на ньому.

По-друге, залучення інвесторів: інвестори залучаються до прибутку підприємства, оскільки вони забезпечують вищу норму прибутку [1]. Інвестори з більшою ймовірністю інвестуватимуть у підприємства, які отримують постійний прибуток, оскільки це свідчить про те, що вони добре керовані та мають ефективну та дієву бізнес-стратегію. Підприємство може отримати додаткові ресурси для сприяння його розвитку та росту.

По-третє, забезпечення кредитів: банки та інші фінансові установи надають кредити в основному прибутковим підприємствам, оскільки в період воєнного стану зросла кількість низько ліквідних і неплатоспроможних підприємств.

По-четверте, формування стабільного колективу, тобто можливість створити комфортні умови праці та додаткове стимулювання для працівників. Якщо підприємство фінансово забезпечене і створює умови для кар'єрного зросту та просування по службі, співробітники з більшою ймовірністю залишаться на такому підприємстві.

По-п'яте, успішні підприємства краще вміють керувати ризиками, тому що вони мають змогу більше фінансувати ризики, тобто виділити ресурси на їх зниження. Це передбачає диверсифікацію їх продуктової лінійки, інвестування в кілька секторів, а також фінансове страхування від різноманітних ризиків. Успішний бізнес також може знизити ризик шляхом запровадження жорсткої політики управління ризиками та процесами.

По-шосте, корпоративна соціальна відповідальність. Прибуткові підприємства здійснюють благодійні пожертви, фінансують проекти благоустрою громади та діяльність з екологічної стійкості. Це дає можливість підприємствам покращити свій імідж в очах суспільства та утвердитися як соціально відповідальне підприємство.

Таким чином, максимізація прибутку є важливою умовою успіху будь-якого підприємства. Це дає змогу фінансувати в розвиток та розширення, залучення інвесторів і кредиторів, збереження персоналу, управління ризиками.

На підприємствах існують наступні резерви збільшення прибутковості:

1) резерв збільшення прибутку за рахунок приросту обсягів реалізації. Досягнути цього збільшення можливо шляхом проведення рекламної акції, що дозволить залучити додаткових клієнтів [2]. Це може спричинити за собою посилення зусиль з маркетингу та продажів, збільшення продукції та послуг пропозиції та вихід на нові ринки.

2) резерв збільшення прибутку за рахунок оптимізації витрат. Зниження витрат відноситься до скорочення витрат настільки, наскільки це можливо, зберігаючи продуктивність і якість постійний. Для цього може знадобитися оптимізація операцій, ланцюгів постачання, можуть потребувати вдосконалення і інші процеси, а також непрофільні завдання на аутсорсинг.

Висновки та пропозиції. Отже, для успішного та сталого розвитку у довгостроковій перспективі суб'єкти господарювання повинні максимізувати прибуток, що дозволить зміцнити свої фінансові позиції, залучити інвесторів і повторно інвестувати в можливості зростання. Підприємства можуть створювати довгострокову вартість для всіх зацікавлених сторін і досягти стабільного успіху шляхом концентрації на більш комплексну стратегію.

Список використаних джерел

1. Кубецька О.М., Остапенко Т.М., Зайченко Р.А. Підвищення прибутку з метою забезпечення економічної безпеки підприємства. *Бізнес Інформ*. 2022. №1. С. 287–293.
2. Подольська В.О., Яріш В.О. Фінансовий аналіз: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 488 с.

АНАЛІЗ МОДЕЛІ ПРОГНОЗУВАННЯ КІБЕРЗАГРОЗ “CYBER KILL CHAIN”

Василь СУС

магістрант спеціальності

«Кібербезпека та захист інформації»

Науковий керівник – к. т. н. Веретюк С. М.

Постановка проблеми. Із появою нових ІТ-технологій зростає інтенсивність нових кібератак на ІТ-системи. Кібератаки стають все більш витонченими та поширеними. Розуміння методів, які використовують зловмисники, має вирішальне значення для розробки ефективних стратегій захисту. Cyber Kill Chain є одним із таких фреймворків, який допомагає аналізувати кіберзагрози та реагувати на них.

У цій тезі ми розглянемо етапи Cyber Kill Chain, найкращі методи, які використовують зловмисники, і стратегії пом'якшення наслідків для захисту від кібератак.

Основний матеріал. Cyber Kill Chain — це модель, розроблена компанією Lockheed Martin у 2011 році. В умовах зростаючого числа складних кібератак і появи нових типів загроз компанії потребували систематизованого підходу до аналізу та протидії атакам. Lockheed Martin застосувала концепцію kill chain (ланцюг знищення), що використовується у військових операціях для опису послідовності дій, необхідних для успішного нападу на противника. Військовий ланцюг складався з етапів розвідки, націлювання, атак і завершення місії.

Модель Cyber Kill Chain, є частиною концепції Intelligence Driven Defense для ідентифікації та запобігання кіберзагрозам. Модель була представлена таким чином, що складається з семи етапів: розвідка, озброєння, доставка, експлуатація, встановлення, командування та контроль та дії на об'єкті [1].

Таблиця 1

Етапи моделі Cyber Kill Chain

№	Етапи	Опис
1	Розвідка	Дослідження, ідентифікація та вибір цілей для атаки
2	Озброєння	Підготовка зброї для атаки за допомогою автоматизованих інструментів
3	Доставка	Доставка кіберзброї до цільової системи
4	Експлуатація	Активація кіберзброї
5	Встановлення	Встановлення шкідливого програмного забезпечення на цільовій системі
6	Командування та контроль	Встановлення каналу для віддаленого управління цільовою системою
7	Дії на об'єкті	Досягнення кінцевих цілей (збір інформації, знищення системи тощо)

У компанії Lockheed Martin кібератака проходить через серію чітко визначених етапів або процесів, кожен з яких є необхідним для успішного завершення атаки. Якщо захисник зможе заблокувати хоча б один із цих кроків, зловмисник не зможе перейти до наступного етапу, що порушить всю атаку і зробить її неефективною. Цей підхід базується на ідеї про те, що кібератаки – це складні та багатоступеневі операції, які потребують точного виконання кожного етапу для досягнення мети. Відповідно, кожен етап атаки – від збору інформації та підготовки інструментів до встановлення контролю і виконання злочинних дій – може бути ціллю для контрзаходів.

Для кожного етапу моделі “Cyber Kill Chain” компанії Lockheed Martin існують відповідні контрзаходи, які можуть ефективно зупинити атаку. На етапі розвідки важливо використовувати системи виявлення вторгнень (IDS) та моніторинг мережевого трафіку для виявлення підозрілої активності. На етапі озброєння необхідно мати актуальне антивірусне програмне забезпечення та регулярно оновлювати системи безпеки. Доставка шкідливого програмного забезпечення може бути заблокована за допомогою фільтрації електронної пошти та використання брандмауерів. Експлуатація вразливостей може бути запобігнута впровадженням патчів безпеки та обмеженням прав доступу. Встановлення шкідливого програмного забезпечення можна запобігти за допомогою антивірусного програмного забезпечення та моніторингу систем. На етапі командування та контролю важливо використовувати системи виявлення вторгнень та моніторинг мережевого трафіку. Нарешті, на етапі дій на об’єкті необхідно використовувати системи виявлення вторгнень (IDS), моніторинг систем та навчання співробітників щодо безпеки. На рисунку 1 зображено впровадження контрзаходів в моделі Cyber Kill Chain на етапі Експлуатації та розвиток поточної кібератаки на основі моделі.

До переваг моделі Cyber Kill Chain можна віднести чітку структуру процесу кібератаки, що дозволяє систематично аналізувати загрози та забезпечувати ефективні заходи для їхнього блокування на кожному з етапів. Модель сприяє проактивному підходу до захисту, що дає змогу запобігати атакам до того, як вони завдадуть шкоди. Крім того, вона дозволяє організаціям краще зрозуміти тактики зловмисників та забезпечити координацію між різними підрозділами з кібербезпеки.

Серед недоліків можна виділити те, що модель орієнтована на відомі типи атак і може бути менш ефективною проти нових, інноваційних загроз, які використовують інші методи або обходять стандартні етапи. Крім того, деякі зловмисники можуть модифікувати свої техніки для уникнення виявлення на етапах, описаних у моделі, що ускладнює своєчасне реагування.

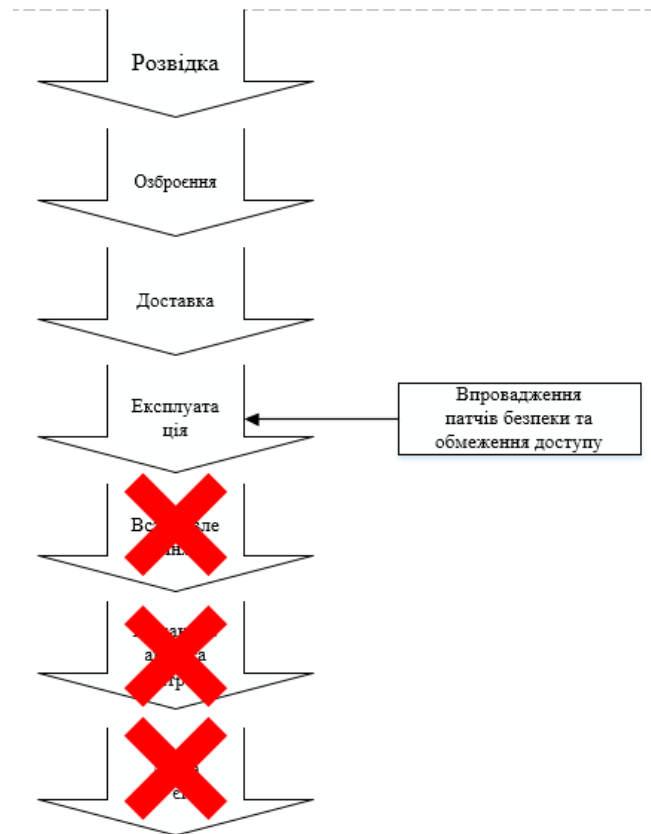

Рис. 1 Впровадження контрзаходів в моделі Cyber Kill Chain

Висновки. Модель Cyber Kill Chain є потужним інструментом та надає організаціям можливість проактивного підходу до безпеки, оскільки кожен етап моделі допомагає виявляти слабкі місця в системах захисту та прогнозувати потенційні загрози. Шляхом детального аналізу кожного етапу атаки, модель дає змогу передбачати, які методи зловмисники можуть використовувати, і створювати відповідні засоби захисту. Вона також допомагає організаціям зосередитися на послідовному вдосконаленні своїх заходів кібербезпеки, орієнтуючись на конкретні етапи кіберзагроз, що підвищує стійкість до атак.

Список використаних джерел

1. Lockheed Martin, The Cyber Kill Chain. URL: <https://www.lockheedmartin.com/en-us/capabilities/cyber/cyber-kill-chain.html>
2. Протидія кіберзагрозам URL: Як протидіяти кіберзагрозам та захистити системи від ворожих кібератак – важливі рекомендації та допомога CERT-UA | Кабінет Міністрів України (kmu.gov.ua)
3. Pols, Paul (17 травня 2021). The Unified Kill Chain. UnifiedKillChain.com.

ОЦІНКА СТАНУ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Ігор ШЕЛЕСТ

магістрант спеціальності

«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник – к. е. н., професор Дема Д. І.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Ефективне управління екологічними ресурсами та мінімізація негативного впливу на природу є не лише обов'язком, задля збереження навколишнього середовища для наступних поколінь, але й економічною необхідністю. Екологічний податок повинен виступати ефективним інструментом екологічної політики, спрямованої на збереження природного середовища та забезпечення сталого розвитку економіки, оскільки він стимулює суб'єктів господарювання до більш раціонального використання природних ресурсів, впровадження екологічно ефективних виробничих технологій, що забезпечуватимуть зменшення викидів забруднюючих речовин.

У сфері дослідження особливостей формування вітчизняної системи екологічного оподаткування певні напрацювання мають такі вчені: Данилишин Б., Саблук П., Карлін М., Клименко Т., Мезенцев С., Тулуш Л. та ін. Однак, необхідністю виступає проведення дослідження стану екологічного оподаткування в Україні у період військової агресії РФ та на перспективу.

Основний матеріал. Як свідчить досвід зарубіжжя, ключовим підходом до вирішення проблеми забруднення навколишнього середовища виступає забезпечення регулювання процесів еколого-ефективного природокористування через застосування інструментів податкового впливу та штрафних санкцій. Використання таких економічних механізмів, у поєднанні із свідомим ресурсозбереженням та збереженням довкілля, сприяє формуванню ефективних заходів зниження негативного впливу на екосистему. Особливу роль у цьому відіграє екологічний податок, який виступає важливим державним механізмом управління економікою природокористування.

Податковий кодекс України визначає «Екологічний податок як загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів у атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їх виробниками, фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів та з фактичного обсягу радіоактивних відходів, накопичених до 1 квітня 2009 року» [1].

Серед науковців та експертів постійно точаться дискусії щодо досягнення фінансового ефекту від адміністрування екологічного податку в Україні. Вважається, що фінансові надходження від сплати даного податку певною мірою розпоршуються, через норми Бюджетного кодексу, який передбачає пропорції

сплати екологічного податку як на рівні Державного бюджету України, так і на рівні місцевих податків [2]. Тому екологічний податок не повною мірою виконує покладену на нього функцію компенсації шкоди, нанесеної навколишньому середовищу [3, с. 6].

Аналіз надходжень від сплати екологічного податку в Україні представлено у табл. 1.

Таблиця 1

**Динаміка надходжень від сплати екологічного податку
у Зведеному бюджеті України, млн. грн**

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення	
				+/-	%
Екологічний податок разом	5989,3	4897,7	4966,1	-1023,2	82,92
за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення	2234,1	1403,7	1269,8	-964,3	56,84
за викиди забруднюючих речовин у водні об'єкти	158,6	225,9	457,9	299,3	288,71
за розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах	1377,1	848,6	632,8	-744,3	45,95
за утворення радіоактивних відходів	1035,9	779,8	652,4	-383,5	62,98
за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю стаціонарними джерелами забруднення	1183,5	1639,6	1953,3	769,8	165,04

Джерело: розраховано за даними [4].

За наведеними аналітичними даними відмітимо, що з початку війни в Україні має місце скорочення надходжень до Зведеного бюджету України від сплати екологічного податку на понад 1 млрд. грн, або на 17,08%.

Зменшення надходжень було обумовлене скороченням сплати за розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах – на 744,3 млн. грн; за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення – на 964,3 млн. грн; за утворення радіоактивних відходів – на 383,5 млн. грн. У той же час було забезпечено зростання надходжень від сплати податку за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю – на 769,8 млн. грн; за забруднення водних об'єктів – на 299,3 млн. грн.

Доцільно також вказати, що у 30 листопада 2021 р. було підвищено ставки екологічного податку за усіма статтями забруднення навколишнього середовища, які почали діяти із 2022 р.

У структурі екологічного податку найбільшу частку займають надходження за статтею за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю стаціонарними джерелами забруднення (табл. 2).

Таблиця 2

Структура об'єктів екологічного податку у Зведеному бюджеті України, %

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення, +/- п
Екологічний податок разом	100,00	100,00	100,00	-
за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення	37,30	28,66	25,57	-11,73
за викиди забруднюючих речовин у водні об'єкти	2,65	4,61	9,22	6,57
за розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах	22,99	17,33	12,74	-10,25
за утворення радіоактивних відходів	17,30	15,92	13,14	-4,16
за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю стаціонарними джерелами забруднення	19,76	33,48	39,33	19,57

Джерело: розраховано за даними [4].

Внаслідок війни змінилася структура об'єктів екологічного податку в Україні через згорання діяльності основної маси платників із південно-східного регіону.

У сукупності об'єкти оподаткування, пов'язані із забрудненням повітря займають майже дві третини із загальної суми надходжень у 2023 р. – 64,9 %.

Висновки. Результати дослідження стану екологічного оподаткування в Україні вказують, що відбулися певні зміни як у абсолютних величинах грошових надходжень, так і у структурі об'єктів екологічного податку при порівнянні показників довоєнного періоду та часу війни.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 14.05.2024 р.).
2. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення 14.05.2024 р.).
3. Канонішена-Коваленко К. Екологічний податок від А до Я. Київ: Фондація «Відкрите Суспільство», 2017. 108 с.
4. Open budget. URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes> (дата звернення 14.05.2024 р.).

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ СУБ'ЄКТА ПІДПРИЄМНИЦТВА

Руслан СУПРУН

магістрант спеціальності

«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник – к. е. н., доцент Недільська Л. В.

Вступ. Фінансові ризики завжди супроводжують будь-яку економічну діяльність та чинять прямий чи опосередкований вплив на мету і результати підприємницької діяльності. Інтеграція ризик-менеджменту в систему стратегічного управління дозволяє забезпечити умови безбиткової діяльності, що є ключовим фактором ефективного господарювання. Наразі підприємницькі структури здебільшого застосовують лише окремі елементи загальної системи ризик-менеджменту, що притаманно функціональному підходу до управління ризиками. Однак провідний досвід демонструє, що впровадження системи комплексного управління ризиками здатне забезпечити ефективне функціонування будь-якої підприємницької структури чи проекту.

Основний матеріал. Систему управління фінансовими ризиками підприємницької структури можна систематизувати у концептуальній моделі, яка охоплює усі необхідні етапи її впровадження та функціонування, складові фінансового ризику, їх вплив та взаємозв'язки із загальною системою ризик-менеджменту та запланований результат управління фінансовими ризиками.

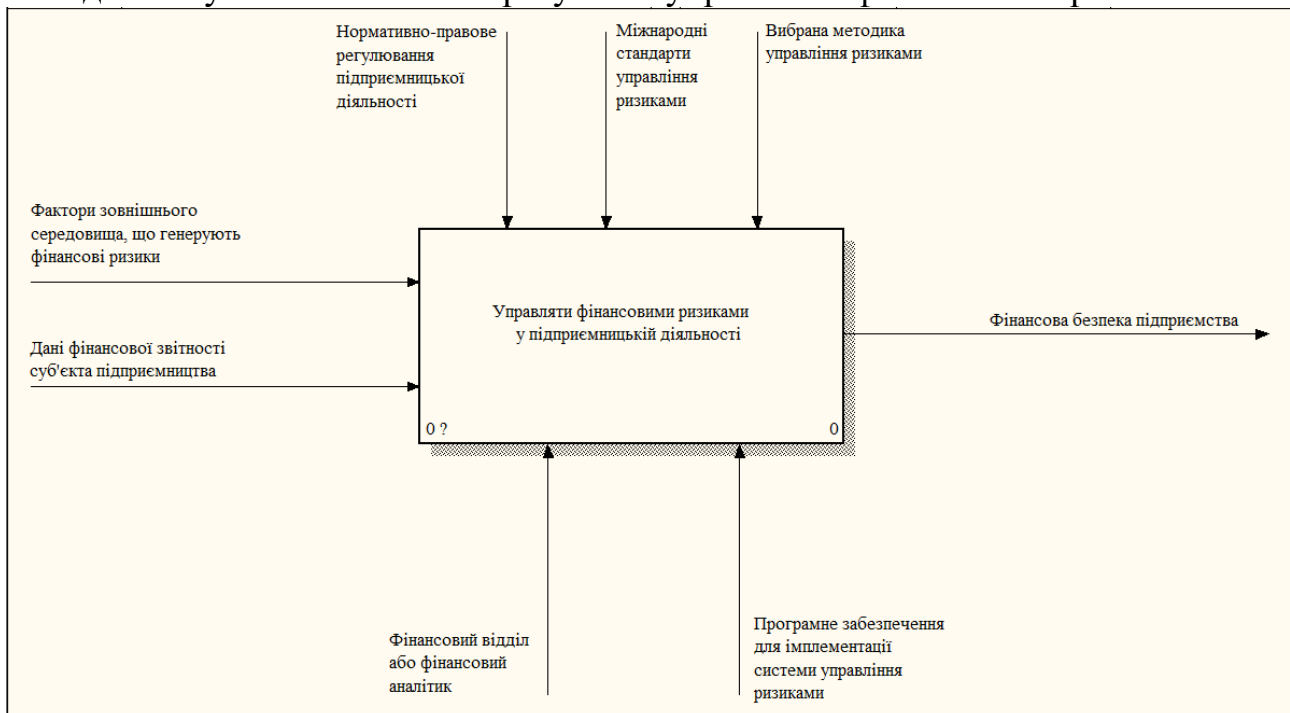

Рис. 1. Загальна декомпозиція концептуальної моделі системи управління фінансовими ризиками суб'єкта підприємництва

Джерело: власні дослідження.

Еталонна модель управління фінансовими ризиками підприємницької структури сформована у середовищі IDEF0 (рис. 1) за методологією структурного аналізу і проєктування SADT [1].

Необхідними елементами моделі IDEF0 щодо управління фінансовими ризиками виступають вхідні ресурси (фактори зовнішнього середовища та дані фінансової звітності), механізми моделі (фінансовий відділ чи окремий фінансовий аналітик і програмне забезпечення для автоматизації процесів управління), контролюючо-регулятивні елементи (нормативно правове регулювання в країні, міжнародні стандарти управління ризиками та вибрана внутрішня методика управління ризиками) і результат – забезпечення фінансової безпеки суб'єкта підприємництва.

Деталізація розробленої концептуальної моделі управління фінансовими ризиками дали змогу побудувати перший рівень покрокового 4-х блочного алгоритму використання й активізації усіх вказаних у моделі складових з відповідним розгалуженням їх взаємозв'язків (рис. 2).

Рис. 2. Декомпозиція першого рівня концептуальної моделі системи управління фінансовими ризиками суб'єкта підприємництва

Джерело: власні дослідження.

Технологія побудови і реалізації концептуальної моделі полягає у послідовному виконанні необхідного комплексу обов'язкових процедур і отримання максимально прийняттого результату за кожним окремим блоком та загалом за усією моделлю.

У контексті першого блоку моделі управління фінансовими ризиками - «Етап 1 – ідентифікувати фінансові ризики» потрібно детально вивчити загрозові фактори зовнішнього середовища, сформулювати перелік факторів з високою, середньою та низькою ймовірністю негативного впливу на

підприємницьку діяльність, серед них варто виокремити ті, які можуть бути керованими і ті, які є некеровані. Для виконання цих завдань використовується інформація із доступних загально-державних чи міжнародних баз даних, фінансова звітність підприємства, аналітичні звіти профільних міністерств і установ (НБУ, НКЦПФР тощо).

Після завершення завдань цього блоку підприємницька структура має розгорнутий перелік можливих фінансових ризиків, які здатні завдати шкоди діяльності суб'єкта підприємництва.

Виконання усіх процедур на етапі 2 (наступний блок) – «Оцінити та проаналізувати фінансові ризики» дозволяє створити необхідні умови для формування методики управління фінансовими ризиками. Під час провадження етапу 2 відбувається детальний аналіз складу й структури факторів (може використовуватись метод «дерева рішень»), оцінка їх можливого впливу (може використовуватись метод експертних оцінок або аналіз чутливості), розраховуються такі показники як дисперсія значень фактора ризику, середньоквадратичне відхилення та коефіцієнт варіації по кожному із встановлених факторів сильного і помірного впливу.

В результаті повного виконання етапу 2 суб'єкт підприємництва має повний обґрунтований звіт про існування фінансових ризиків і ймовірність їх впливу на господарську діяльність.

Етап 3 – підібрати конкретні методи управління фінансовими ризиками та їх впровадити – полягає в підборі та аналізі існуючих методик управління фінансовими ризиками, їх апробації на базі конкретного суб'єкта підприємництва і адаптація необхідних елементів цих методик до умов в яких функціонує даний суб'єкт. На цьому етапі варто базуватися на принципах і підходах міжнародних стандартів з управління ризиками (наприклад, ISO 31000:2018), використовувати попередній досвід і вивчати провідні міжнародні практики. Серед можливих інструментів управління фінансовими ризиками суб'єктами підприємництва можуть бути використані диверсифікації, страхування, хеджування, нормування чи лімітування тощо.

Варто враховувати, що фінансові ризики мають суб'єктивний характер, їх існування та ступінь впливу можуть залежати від рівня сприйняття і поведінки підприємця чи підприємницької структури, оскільки підприємець самостійно робить вибір серед численних альтернатив і приймає власне рішення щодо управління. Тому особисті якості та професійна компетентність підприємця часто відіграють вирішальну роль в управлінні фінансовими ризиками і впливають на кінцевий результат.

Останній етап моделі – «контролювати та моніторити фінансові ризики, визначати ефективність їх управління» – слугує завершальним етапом усієї системи управління фінансовими ризиками, тому є свідчення її дієвості та ефективності всього господарювання. Цей етап полягає в постійному спостереженні за факторами зовнішнього впливу, детальній їх оцінці, контролю за фінансовим станом суб'єкта підприємництва. Поряд з цим, здійснюється

спостереження і контроль за реалізацією попередніх етапів даної контекстної моделі і виявляються відхилення, які варто одразу корегувати.

Висновки. Таким чином, дотримання послідовності, інструментарію та технології запропонованої концептуальної моделі управління фінансовими ризиками дозволить досягти необхідного результату у кожному із вказаних блоків. Ефективність впровадження системи управління фінансовими ризиками суб'єкта підприємництва на засадах запропонованої концептуальної моделі здатна сприяти стабілізації ключових стратегічних і тактичних показників розвитку, таких як вартість бізнесу та загальна прибутковість. Така система дозволить оптимізувати розподіл ресурсів і капіталу з урахуванням оцінки ризиків, мінімізувати можливості збитків (наприклад, через випадковий вихід із проєкту або оцінку його реальних альтернатив), підготувати бізнес до дій у кризових ситуаціях.

Список використаних джерел

1. Зосим М. IDEF. Максим Зосюм : веб сторінка. URL : <https://www.maxzosim.com/idef/>

ВИКЛИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ НА УКРАЇНСЬКИХ ЛІСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Дмитро КУЧЕРЧУК

магістрант спеціальності

«Менеджмент» ОП «Міжнародний менеджмент»

Науковий керівник – к. е. н., доцент Ковальчук О. Д.

Вступ. Міжнародні стандарти є важливим інструментом, що створюють універсальні вимоги щодо якості, екологічної відповідальності, простежуваності походження продукції та управління ресурсами, які мають важливе значення для підвищення конкурентоспроможності підприємств на міжнародних ринках. Глобально стандарти дозволяють гармонізувати торгівлю продукцією, підвищуючи її якість. Сертифікація сприяє довірі споживачів, полегшує доступ до міжнародних, сприяє підвищенню безпеки продукції. Крім того, стандартизація забезпечує сумісність та взаємозамінність товарів, що розширює вибір для споживачів [1]. Крім того, стандартизація забезпечує сумісність та взаємозамінність товарів, що розширює вибір для споживачів та полегшує їх використання.

Основний матеріал. Для України, яка має значний лісовий потенціал, міжнародні стандарти є критично важливими в умовах інтеграції до європейського економічного простору. Сертифікація лісів та деревообробних підприємств сприяє підвищенню рівня прозорості у лісопереробній галузі, запобігає нелегальній вирубці та сприяє дотриманню екологічних зобов'язань відповідно до угод між Україною та ЄС.

Для ґрунтового аналізу викликів, що постають перед українськими лісопереробними підприємствами у процесі впровадження міжнародних стандартів, необхідно здійснити всебічне вивчення поточного стану лісопереробної галузі України. Особливу увагу слід приділити оцінці її експортно-імпортного потенціалу, оскільки інтеграція в міжнародні ринки значною мірою залежить від відповідності продукції вимогам глобальних стандартів (табл.1).

Таблиця 1

Показники зовнішньої торгівлі лісовою продукцією (тис. дол. США) [2]

Показники	Роки			
Експорт				
Імпорт				
Сальдо зовнішньої торгівлі				
Зовнішньоторгівельний оборот				

Для розрахунку сальдо зовнішньої торгівлі необхідно:

$$1) \text{ Сальдо} = \text{Експорт} - \text{Імпорт} = 2005802,9 - 442071,2 = 1563731,7;$$

Щоб розрахувати зовнішньоторгівельний оборот потрібно:

$$2) \text{ ЗТО} = \text{Експорт} + \text{Імпорт} = 2005802,9 + 442071,2 = 2447874,1;$$

Зниження зовнішньоторговельного обороту разом із падінням експортних показників відображає не лише економічні проблеми, але й певні бар'єри на шляху до впровадження міжнародних стандартів. Зокрема, це пов'язано з тим, що в Україні лише частина лісових площ сертифікована відповідно міжнародним стандартам. Недостатнє охоплення сертифікацією також негативно впливає на загальну екологічну репутацію української лісопереробної продукції. Клієнти на міжнародних ринках все частіше віддають перевагу постачальникам, чия продукція відповідає високим екологічним стандартам, що включають відновлення лісових ресурсів, збереження біорізноманіття.

У зв'язку з цим, українські підприємства стикаються з низкою суттєвих викликів, які гальмують інтеграцію галузі до світових ринків та знижують конкурентоспроможність продукції. Основні з цих викликів включають високу вартість сертифікації, недостатню обізнаність підприємств, труднощі у дотриманні екологічних вимог та недосконалість законодавчої бази. Процес сертифікації за міжнародними стандартами, такими як ISO 9001 або ISO 14001, потребує значних фінансових вкладень. Витрати включають оплату послуг сертифікаційних органів, підготовку документації, навчання персоналу та модернізацію виробничих процесів. Для малих та середніх підприємств ці витрати можуть бути непосильними, що стримує їх від впровадження стандартів. ISO Пріоритет зазначив, що сертифікація за стандартом ISO 14001 вимагає ретельної підготовки та значних ресурсів, що викликає складнощі для підприємств з обмеженими фінансовими можливостями [3].

Як зазначає освітня платформа закупівельників TNDR, сертифікація ISO є підтвердженням відповідності продукції або послуг міжнародним стандартам, що відкриває доступ до нових ринків та підвищує довіру споживачів. Проте, без належної обізнаності, підприємства не використовують ці можливості [4]. Адже багато українських лісопереробних підприємств не повністю усвідомлюють переваги та необхідність впровадження міжнародних стандартів. Відсутність інформації про вимоги стандартів, процедури сертифікації та потенційні вигоди призводить до низького рівня зацікавленості у їх впровадженні.

Важливим є дотримання екологічних вимог, однак військовий конфлікт на сході України та пов'язані з ним економічні труднощі ускладнюють дотримання екологічних стандартів. Знеліснення, незаконна вирубка лісів та недостатній контроль за екологічними аспектами виробництва створюють перешкоди для сертифікації за екологічними стандартами. Українське законодавство у сфері стандартизації та сертифікації не завжди гармонізоване з міжнародними нормами. Хоча в Законі України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року" [5], запровадження міжнародних стандартів систем екологічного управління на підприємствах сприятиме розвитку системи управління навколишнім середовищем, проте

недосконалість законодавчої бази перешкоджає цьому процесу. Відсутність чітких регламентів, бюрократичні перепони та неузгодженість між різними нормативними актами ускладнюють процес впровадження міжнародних стандартів.

Висновки. Отже, для подолання зазначених викликів необхідно розробити комплексну стратегію, яка включатиме фінансову підтримку підприємств у процесі сертифікації, підвищення рівня обізнаності про переваги міжнародних стандартів, посилення контролю за дотриманням екологічних норм та гармонізацію національного законодавства з міжнародними вимогами. Лише за умови системного підходу можна забезпечити успішне впровадження міжнародних стандартів на українських лісопереробних підприємствах, що сприятиме підвищенню їх конкурентоспроможності на світовому ринку.

Список використаних джерел

1. Головна | Elib LNTU. URL: https://elib.lntu.edu.ua/sites/default/files/elib_upload/кафедри%20приладобудування%20мороз/page16.html
2. Товарна структура зовнішньої торгівлі. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Сертифікат ISO 14001 Україна | ISO 14001 розробка. Приоритет. URL: <https://www.isoprioritet.com.ua/iso-14001/>
4. Платформа Т. Сертифікація ISO: що це та для чого потрібне ► Статті ► TNDR ► ТНДР. TNDR. URL: <https://tndr.com.ua/article/sertifikacziya-iso-shho-cze-ta-dlya-chogo-potribne/>
5. Про схвалення Державної стратегії управління лісами України до 2035 року. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>

ТРАКТУВАННЯ КАТЕГОРІЇ «АКЦИЗНИЙ ПОДАТОК» В ЕКОНОМІЧНІЙ ДУМЦІ

Назар БОРДУГОВСЬКИЙ

магістрант спеціальності

«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник – к. е. н., професор Дема Д. І.

Вступ. Акцизне оподаткування в фінансовій науці займає важливе місце та є предметом постійних дискусій серед наукової спільноти. Оскільки від фінансового становища держави залежить, які товари та продукцію слід оподатковувати акцизними зборами. Протягом тривалого часу держава мала монополію на визначення об'єктів оподаткування підакцизних товарів, оскільки, як правило, запровадження такого оподаткування немає супротиву серед населення. З іншої сторони, Україна тримає напрям до Європейського Союзу, а значить буде адаптувати своє податкове законодавство щодо акцизного оподаткування до вимог цієї спільноти.

Основний матеріал. Акцизний податок посідає особливе місце в податковій системі кожної держави, оскільки, крім значного фіскального значення, він має значний регулюючий вплив на виробництво та споживання окремих категорій товарів. Посилення функціональної ролі акцизного податку в регулюванні соціально-економічних процесів призводить до необхідності переосмислення та уточнення його сутнісного змісту та функцій. Проблема акцизного податку зводиться до вирішення питань відповідності його економічного змісту соціальному призначенню, а також виявлення його особливої ролі в податковій системі.

У Податковому кодексі України (дала – ПКУ) акцизний податок визначено як «непрямий податок на споживання окремих видів товарів (продукції), визначених як підакцизні, що включається до ціни таких товарів (продукції)» [1].

Огляд вітчизняних джерел дозволяє стверджувати, що єдиного підходу до розуміння поняття акцизного податку ще не сформовано. Так, В.І. Коротун під акцизним оподаткуванням пропонує розуміти обкладення податками у вигляді надбавки до ціни переважної кількості або окремих видів товарів, робіт чи послуг залежно від напрямів бюджетно-податкової політики окремої держави [2 с. 180-186].

І.І. Хлебнікова інститут акцизного оподаткування визначає як систему правових норм, що впорядковують поведінку формальних платників і фактичних носіїв акцизного податку та механізмів її реалізації щодо трансакції частини доходів платників податку до бюджету держави для забезпечення задоволення інтересів різних соціальних груп і регулювання соціально-економічних процесів у країні [3, с. 6-7].

Саме ж поняття «акциз» має латинське походження (від «excisere», що в перекладі означає вирізати, відрізати). Тобто в буквальному розумінні слова акциз – частина «відрізнана» на користь держави від доходу продавця

підакцизного товару, або в перерахунку на фізичну одиницю від ціни цього товару. В широкому розумінні під поняттям «акциз» можна розуміти всі види податків, які впливають на формування ціни.

На думку А.В. Дмитренко та Г.В. Лебедик, акцизне оподаткування має свої переваги: нейтральність щодо вибору між поточним та майбутнім споживачем; прийнятність для економічно активного населення, порівняно з податками на доходи; вища фіскальна ефективність, оскільки їх база менш чутлива до коливань економічної кон'юнктури; змога оподатковувати доходи, які не були оподатковані податком на доходи; легкість адміністрування, оскільки кількість платників акцизів менша, ніж кількість платників податку на доходи; змога регулювати споживання окремих товарів [4, с. 64].

На нашу думку, акцизний податок слід розглядати саме як податок з притаманними йому ознаками обов'язковості, рівноправності, законодавчої визначеності, індивідуальної безоплатності, безумовності, безповоротності, регулярності тощо.

Сьогодні правове регулювання оподаткування акцизним податком в нашій державі здійснюється відповідно до ПКУ. Підакцизними товарами в Україні є: спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво (крім квасу «живого» бродіння); тютюнові вироби, тютюн та промислові замінники тютюну; рідини, що використовуються в електронних сигаретах; пальне, автомобілі легкові, кузови до них, причепа та напівпричепа, мотоцикли, транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, транспортні засоби для перевезення вантажів; електрична енергія [1].

Як зазначають науковці, особливістю закріплення акцизного податку є відсутність базової ставки і використання розгалуженої системи ставок для окремих товарів [6]. У ст. 215 ПКУ за кожним конкретним кодом підакцизного товару (продукції) згідно з УКТ ЗЕД встановлено адвалорні, специфічні, адвалорні та специфічні одночасно. Така видова диференціація та відсутність загальної базової ставки є особливістю ставки як елемента правового механізму акцизного податку [1].

Слід зазначити, що акцизний податок завжди був і залишається важливим джерелом наповнення бюджету України. Аналіз динаміки надходжень акцизного податку в 2019-2023 роках свідчить про щорічне збільшення його обсягів до бюджету, але у 2022 році він спав – це свідчить про економічну кризу спричинену війною в країні (рис 1).

Проаналізувавши динаміку надходження акцизного податку до бюджету протягом 2019–202 років, рис. 1, можемо стверджувати про щорічне зростання його обсягу, що підтверджує його зростаючу фіскальну роль. За наслідками аналізу регулюючого потенціалу акцизу також встановлено, що акцизний податок може бути інструментом регулювання обсягів виробництва та споживання підакцизних товарів.

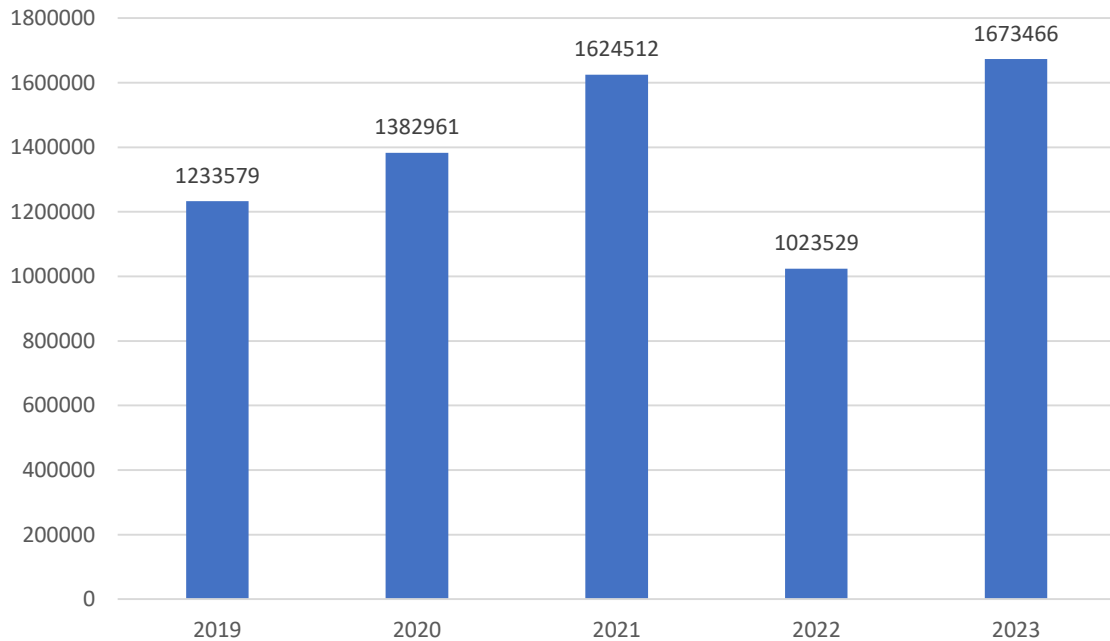

Рис. 1. Обсяги надходжень акцизного податку до Державного бюджету України за 2019-2023 рр., млн. грн.

Джерело: [7]

Г. Буканова та А. Купіна відмічають, про те, що «зараз для економіки України акцизні надходження є життєво важливим джерелом поповнення бюджету, а тому невміння користуватися ними суттєво ускладнить погашення дефіцитної частини держбюджету, крім того, виступаючи економічною нетарифною мірою, акциз на імпорتنі товари сприяє створенню рівних умов для конкуренції на внутрішньому ринку між вітчизняними й імпортованими товарами» [8].

Сьогодні акцизне оподаткування – це законодавчо врегульований процес встановлення, зміни чи скасування акцизного податку в Україні. Правове регулювання акцизного податку здійснюється відповідно до Податкового кодексу України.

Основною метою адміністрування акцизного податку є поповнення доходів як державного, так і місцевих бюджетів. Будучи непрямим податком, акцизний податок включається до ціни реалізації підакцизних товарів (продукції), збільшуючи тим самим їх вартість. Крім того, через свою вузьку спрямованість, зокрема, чітко визначений перелік підакцизних товарів (продукції), акцизний податок має регулюючий вплив на структуру споживання.

Висновки. Акцизний податок є одним із непрямих податків, який включається в ціну підакцизних товарів, а кінцевим платником такого податку є, як правило, фізичні особи. В умовах воєнного стану зростає потреба у фінансових ресурсах держави, що вимагає посилення ролі акцизного оподаткування. Вимоги ЄС щодо збільшення ставок акцизного податку на деякі види підакцизних товарів сприятиме збільшенню надходжень до державного бюджету України та наблизитиме Україну до цього союзу.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
2. Коротун В.І. Акцизне оподаткування в історії фінансової думки. Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії : збірник наукових праць. 2008. Вип. 3 (12) : ч. 2. С. 180–186.
3. Хлебнікова І.І. Фіскальні та регулятивні ефекти акцизного оподаткування в Україні : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.08. Ірпінь, 2018. 20 с.
4. Дмитренко А.В., Лебедик Г.В. Особливості справляння акцизного податку в Україні та практика оподаткування. *Eurasian Academic Research Journal*. 2017. № 12. С. 61–66.
5. Атаманчук Н. І. Особливості акцизного оподаткування в Україні. Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» Політологія. Соціологія. Право. 2019. № 1. С. 73–77.
6. Велика українська юридична енциклопедія. У 20-ти томах. Т. 6. Фінансове право / редкол.: М. П. Кучерявенко (голова) та ін.; Нац. акад. прав. нау України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2020. С. 383.
7. Міністерство фінансів України. Офіційний сайт: URL: <https://mof.gov.ua/uk/state-budget>
8. Буканов Г. М., Купін А. П. Проблема історії розвитку акцизного податку. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Юридичні науки. 2017. Вип. 1(2). С. 15.

ЕФЕКТИВНІСТЬ СТРАТЕГІЇ ЕКСПОРТУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ З МІЖНАРОДНИМ БІЗНЕС-ПРОФІЛЕМ

Ірина ПЕТРАКІВСЬКА

магістрант спеціальності

«Менеджмент» ОП «Міжнародний менеджмент»

Науковий керівник – к. е. н., доцент Паламарчук Т. М.

Вступ. Основною формою економічних відносин між Україною та іншими зарубіжними державами є зовнішньоекономічна діяльність. В умовах ринкової економіки підприємства є основною ланкою зовнішньоекономічного комплексу країни. Це пов'язано з тим, що саме на підприємстві виробляється продукція, яка вивозиться на експорт. Експортні операції, які є частиною зовнішньої торгівлі та основним джерелом доходу підприємств. Для досягнення найбільшої ефективності експортних операцій і, як наслідок, найвищого доходу, необхідно обрати форму експорту на зовнішній ринок. Фактори, які визначають раціональність експорту та які слід враховувати при формуванні загальної стратегії інтернаціоналізації, включають, серед іншого: митні збори та транспортні витрати. На ефективність експортної стратегії може негативно вплинути відсутність прямого контакту з цільовими ринками. У цьому випадку час реакції на зміни попиту часто значно довший. Однак, коли продаж здійснюється місцевим агентом, є ризик, що цілі не будуть повністю досягнуті.

Питання експортної діяльності з досліджували вітчизняні науковці: Н. Є. Голомша, І. І. Вербіцька та А. В. Кругляню [1], Д. В. Куліш [2], О. В. Мартиненко [3], О. А. Топоркова, Л. М. Савчук, Є. В. Олексієнко та О. Д. Ільїн [4], Ю. В. Федотова [5] та інші.

Основний матеріал. Першою і найпростішою формою виходу на зовнішній ринок є експорт. Найчастіше це відбувається, коли внутрішній ринок насичується і продажі падають. Експортна діяльність зазвичай починається з продажу продукту, виробленого в країні походження, на зовнішніх ринках. Перевага та популярність експорту над іншими формами обслуговування зовнішніх ринків обумовлена тим, що компанія уникає високих витрат і операційного ризику. Ризик обмежується сумою вартості експортованих товарів [2].

Прийняття відповідної організаційної форми експорту залежить від багатьох факторів. Це визначається, серед іншого: його розмір, розмір експорту та його частка у світових продажах, характер товарів, якими торгують, конкурентне середовище, а також торговельна політика приймаючих країн. Компанія-експортер повинна навчитися, серед іншого: процедури міжнародної експедиції, страхування та способи оплати. Проте прямий експорт приносить багато переваг. Це дозволяє більш повно контролювати маркетинговий план за кордоном і має більший вплив на ціноутворення, розповсюдження, просування та обслуговування. Водночас це дозволяє краще захистити бренд компанії та її

нематеріальну власність. Однією з найважливіших переваг прямого експорту перед непрямим є інформаційний зворотний зв'язок із зовнішнім ринком, що дозволяє краще адаптувати товар до потреб і вимог іноземних споживачів.

Непрямий експорт в основному використовують малі та середні підприємства, для яких витрати на організацію власної збутової мережі за межами країни базування відносно високі. Непрямий експорт може полягати в тому, що компанія продає власну продукцію посереднику або передає продукцію комісіонеру. Посередником у міжнародній торгівлі може бути національний експортер або національний філіал іноземного імпортера. Непрямий експорт також може використовувати зовнішні канали збуту іншого вітчизняного виробника. На ранній стадії інтернаціоналізації компанія прагне мінімізувати ризик, пов'язаний з розповсюдженням своєї продукції. Таку можливість забезпечують непрямі канали збуту.

Найважливіші особливості, що відрізняють непрямий експорт від прямого наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Особливості прямого та непрямих експорту

Прямий експорт	Непрямий експорт
- використовується переважно в експорті капітальних товарів	- продаж товарів виробником на території країни
- прямий контакт з клієнтом	- дистрибуція через ЗЕД
- вимагає хорошого знання виробником зовнішнього ринку	- знання посередниками мереж збуту та транспортних шляхів країни
- потреба у власному придбанні та турбота про ринок	- ризик невірної інформації про попит на товари виробника
- власний експортний відділ	- віддають перевагу середні підприємства
- довший шлях продажу	- вимога про передачу виключного права продажу
- власний транспортний склад	
- власний сервіс та склад запасних частин	- виробник уникає створення власної збутової мережі за кордоном
- довгострокове капітальне зобов'язання	- ринковий досвід посередників, часто спеціалізація на продажу на конкретних ринках або конкретних продуктах
- високі кредитні ризики	- перевага у випадках невеликих або нерегулярних поставок товарів і при продажу серійної продукції
	- не вимагає від виробника вкладення капіталу для цілей зберігання та розповсюдження

Джерело: побудовано за даними [1-4]

Непрямий експорт став ефективним рішенням ТОВ «Арьяка», яке при виході на ринок Туреччини не мало достатніх знань і досвіду. Така форма мінімізувала політичні та економічні ризики, тому що дозволила розпочати закордонні продажі без додаткових витрат. Нині ТОВ «Арьяка» співпрацює з декількома турецькими компаніями, які є дистриб'юторами продукції компанії. Більше половини доходів ТОВ «Арьяка» отримує від експорту молочнокислих продуктів ТМ «Onur» до Туреччини (табл. 2).

Таблиця 2

Особливості прямого та непрямого експорту

Показники	Рік			2023р до 2021р	
	2021	2022	2023	(+,-), тис. грн	%
Чистий дохід від реалізації експортованої продукції, тис. грн	46384,2	35694,2	73104,3	26720,1	157,6
Чистий дохід від реалізації продукції, всього, тис. грн	80845,8	76010	136002,3	55156,5	168,2
Питома вага чистого доходу від експортованої продукції до чистого доходу від реалізованої продукції, %	57,4	47,0	53,8	-3,6	x

Джерело: розраховано за даними ТОВ «Арьяка»

Ефективність експорту продукції ТОВ «Арьяка» розглянуто в табл. 3

Таблиця 3

Ефективність експорту продукції ТОВ «Арьяка»

Показники	Рік			2023р до 2021р	
	2021	2022	2023	(+,-), тис. грн	%
Експортовано продукції, тис. грн	46384,2	35694,2	73104,3	26720,1	57,6
Собівартість експортованої продукції та інші витрати пов'язані з експортом (за виключенням витрат на доставку), тис. грн	34616,3	31868,6	52587,1	17970,8	51,9
Валовий прибуток від експорту, тис. грн	11767,9	3825,6	20517,2	8749,3	74,3
Валова рентабельність експорту, %	34,0	12,0	39,0	5,0	-

Джерело: розраховано за даними ТОВ «Арьяка»

В 2023 році експортовано продукції на суму 73104,3 тис. грн, що більше порівняно з 2021 роком на 26720,1 тис. грн або на 57,6 %. В структурі реалізації частка експорту зменшилася на 3,6% до, у 2023 році становила 53,8 %. В 2023 році валовий прибуток ТОВ «Арьяка» від експорту продукції становив 20517 тис. грн., що більше на 8749,3 тис. грн або на 74,3% порівняно з 2021 роком, валова рентабельність експортної діяльності збільшилася на 5,6%, у 2023 році становила 39 % (табл. 3).

Висновки. Для ТОВ «Арьяка» першою формою зовнішньої експансії зазвичай є непрямий експорт. В 2023 році експортовано продукції на суму

73104,3 тис. грн, що більше порівняно з 2021 роком на 26720,1 тис. грн або на 57,6 %. Непрямий експорт дозволяє розпізнавати потреби та розміри іноземних ринків без необхідності нести високі витрати та ризики, пов'язані з іншими формами входу. Однак непрямий експорт пов'язаний з меншими економічними вигодами та обмеженими можливостями контролю.

Список використаних джерел

1. Голомша Н. Є., Вербіцька І. І., Кругляню А. В. Експортно-орієнтовані стратегії підприємств у глобальному ринковому середовищі. *Ефективна економіка*. 2024. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2024_5_63/
2. Куліш Д. В. Дослідження експортного потенціалу підприємства в процесі формування стратегії зовнішньоекономічної діяльності. *Economic synergy*. 2023. Iss. 4. С. 218–231.
3. Мартиненко О. В. Організаційно-економічне забезпечення реалізації експортного потенціалу деревообробних підприємств України. *Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут"*. 2022. № 23. С. 133–141.
4. Топоркова О. А., Савчук Л. М., Олексієнко Є. В., Ільїн О. Д. Вплив комерційних ризиків на цінову стратегію підприємств-експортерів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 14. С. 96–101.
5. Федотова Ю. В. Експортний потенціал підприємства: сутність та фактори впливу. *Інфраструктура ринку*. 2021. Вип. 58. С. 3–8.

ОСНОВНІ ФОРМИ МІЖНАРОДНОГО МАРКЕТИНГУ

Олександр АЛЕКСАНДРОВ

магістрант спеціальності

«Менеджмент» ОП «Міжнародний менеджмент»

Науковий керівник – к. е. н., доцент Усюк Т.В.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Інтернаціоналізація пропонує підприємствам низку можливостей. З одного боку, міжнародний бізнес дозволяє збільшити продажі та прибутки завдяки продажу продукції та послуг на зовнішніх ринках, а з іншого боку, він дозволяє зменшити витрати завдяки економії на масштабі, можливості пошуку для пропозицій на світових ринках і можливості оптимізації ресурсів компанії, наприклад, шляхом перенесення деяких видів діяльності в інші країни або злиття і поглинання, які зміцнюють позиції компанії на міжнародних ринках. Міжнародний бізнес дозволяє скористатися синергетичними ефектами не тільки в сферах виробництва та логістики, а й у сфері міжнародного маркетингу.

Дослідженню міжнародного маркетингу приділили увагу науковці: О.Б. Мних [1], А.О. Семоненко [2], Л.М. Титаренко, Т.Б., Сакало, Л.С. Шевельова [3], В.Д. Хурдей та В. В. Даценко [4] та інші.

Основний матеріал. На всіх етапах інтернаціоналізації підприємство застосовує міжнародний підхід до маркетингової діяльності, але форми цієї діяльності залежать від ринкового середовища на даному етапі інтернаціоналізації. Міжнародний маркетинг – це комплекс заходів, пов'язаних із реалізацією ідей, ціноутворенням, просуванням і розповсюдженням товарів, послуг та ідей у міжнародному конкурентному середовищі, призначених для обміну, який задовольняє окремих осіб та компаній.

На практиці можна виділити дві основні форми міжнародного маркетингу – це експортний маркетинг та глобальний маркетинг.

Сутність експортного маркетингу полягає в прагненні підприємства адаптувати свою комерційну політику до умов окремих ринків. Експортний маркетинг здійснюється компаніями, які починають розвивати міжнародну діяльність і зазвичай поступово виходять на зовнішні ринки. Експортний маркетинг характерний для малих і середніх підприємств, які не мають великих ресурсів або достатнього досвіду роботи з міжнародним бізнесом.

Бізнес, який починає експорт і невідомий на зовнішньому ринку, часто опиняється в скрутному становищі. Він має слабку позицію по відношенню до торговельних посередників, які взагалі не хочуть торгувати його продукцією. Зазвичай це не компанії, які експортують продукцію з високою доданою вартістю, а компанії, які експортують звичайну продукцію, яка стикається з сильною конкуренцією на ринку. На етапі виходу на зовнішній ринок компанії потрібно буде інвестувати значні кошти в міжнародний маркетинг і створення каналів збуту, але їй не вистачає необхідних фінансових ресурсів. Тому він намагається

проникнути в невеликі сегменти, які ще не повністю зайняті, і адаптує свою пропозицію з кожним експортом до нового ринку.

При реалізації експортного маркетингу загальноприйнятими є наступні кроки:

- компанія вибирає кілька зарубіжних ринків і проводить дослідження ринку;
- обирає одну країну або географічну зону, до якої буде здійснювати експорт;
- обирає метод торгівлі;
- приймає рішення щодо бізнес-політики та визначає комплекс маркетингу;
- розробляє конкретну пропозицію для обраного ринку.

Підприємства, які використовують експортний маркетинг, зазвичай зосереджуються на географічно близьких ринках [1; 3].

Глобальний маркетинг дає можливість застосовувати однотипний продукт на світовому ринку і пропонувати його одному і тому ж колу споживачів. Глобальна форма маркетингу заснована на використанні єдиної маркетингової стратегії на всіх ринках. Глобальний маркетинг базується на трьох припущеннях:

- споживчі потреби та поведінка стають все більш однорідними на глобальному ринку;
- споживачі віддають перевагу вигідному співвідношенню якості та ціни;
- великомасштабне виробництво та застосування продукції на світовому ринку знижує витрати і компанія впроваджує ефект масштабу [2; 4].

Умовою реалізації глобальної маркетингової стратегії є наявність великих однорідних сегментів. Глобальний маркетинг успішно застосовується, наприклад, до деяких промислових товарів, споживчої електроніки, косметичних товарів або безалкогольних напоїв. Глобальна стратегія використовується транснаціональними корпораціями, які користуються тенденцією до спільних цінностей і, отже, можливістю звертатися до великих груп споживачів у всьому світі. Ця тенденція підтримується, зокрема, цифровізацією, сучасними інформаційно-комунікаційними засобами та розвитком туризму. Компанії використовують глобальне позиціонування, обмежений портфель глобальних брендів і стандартизовану маркетинговий комплекс.

Слід зазначити, що глобальний маркетинг також має певні недоліки. Наприклад, вона не враховує соціально-культурні відмінності споживачів, не дозволяє швидко реагувати на дії конкурентів і може значною мірою демотивувати керівників закордонних дочірніх компаній, які застосовують лише маркетингові рішення, надані головним офісом, і суворо обмежені повноваження щодо прийняття рішень.

Міжнародний маркетинг має дуже широкий спектр і, порівняно з внутрішнім маркетингом, повинен враховувати набагато більше факторів і специфічних ризиків, пов'язаних із веденням бізнесу за кордоном.

Висновки. Отже, міжнародний маркетинг можна розуміти як філософію бізнесу (компанія зосереджується на іноземних клієнтах, намагається задовольнити їхні потреби та бажання краще, ніж її конкуренти, і зосереджується на побудові довгострокових позитивних відносин, які зміцнюють лояльність клієнтів) і як конкретну стратегію компанії для міжнародні ринки (компанія проводить дослідження міжнародних ринків, розробляє стратегічний маркетинговий план і обирає форми виходу на зовнішні ринки, здійснює сегментацію, вибирає цільовий зовнішній ринок, вибирає відповідне позиціонування і реалізує міжнародний маркетинг-мікс). Основними формами міжнародного маркетингу є експортний маркетинг та глобальний маркетинг. Сутність експортного маркетингу полягає в прагненні підприємства адаптувати свою комерційну політику до умов окремих ринків. глобальний маркетинг.

Список використаних джерел

1. Мних О. Б. Експортна стратегія і тренди розвитку маркетингової діяльності підприємств в умовах відкритої економіки України. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. Логістика. 2018. № 892. С. 262-271.
2. Семоненко А. О. Конкурентоспроможність в системі глобального маркетингу. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2024. Вип. 20(1). С. 209-221.
3. Титаренко Л. М., Сакало Т. Б., Шевельова Л. С. *Соціальні аспекти маркетингу експортної діяльності в умовах глобалізації*. Бізнес-навігатор. 2018. Вип. 1-1. С. 92-95.
4. Хурдей В. Д., Даценко В. В. Стратегія розвитку глобального маркетингу послуг. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2021. № 6(2). С. 216-219.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИПУСКУ ТА ОБІГУ ВІЙСЬКОВИХ ОБЛІГАЦІЙ

Олексій КАПІНУС

*здобувач другого (магістерського) рівня освіти
Науковий керівник – к. е. н., доцент Куровська Н. О.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвитку економіки актуальним є питання щодо поповнення бюджету країни необхідними фінансовими ресурсами, у тому числі й за рахунок облігацій внутрішньої державної позики. З початком військового стану, важливим є залучення додаткових коштів у національну безпеку й оборону країни, потреби Збройних Сил України, правоохоронні органи тощо. Одним із ефективних способів залучення коштів для покриття бюджетного дефіциту є випуск військових облігацій, що сприятиме акумуляції вільних грошових ресурсів, посиленню обороноздатності та стабілізації фінансової системи країни.

Основний матеріал. Державні облігації випускаються безпосередньо для покриття дефіциту державного бюджету. «Розподіл державних облігацій України ґрунтується на облігаціях внутрішніх державних позик (ОВДП), облігаціях зовнішніх державних позик (ОЗДП), казначейських зобов'язаннях і цільових облігаціях внутрішніх державних позик. Облігації внутрішніх державних позик України (ОВДП) необхідно розглядати у якості державних цінних паперів, розміщених виключно на внутрішньому фондовому ринку, підтвердженими державними зобов'язаннями відшкодувати пред'явникам зазначених облігацій їх номінальну вартість і виплатити дохід згідно з умовами їх розміщення» [2].

За терміном обігу державні облігації поділяються на короткострокові – до 1 року, середньострокові – до 5 років та довгострокові – терміном понад 5 років. Державні облігації розміщуються відповідно до поточних фінансових потреб Державного бюджету України, що обґрунтовує основне призначення державних облігацій, яке полягає переважно у фінансуванні бюджетного дефіциту та збільшенні статутного капіталу банківських установ [3, с. 137]. Проблема дефіциту бюджету країни стає особливо актуальною в період невизначеності економіки, під час пандемії та воєнного стану.

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну зумовило вплив негативних чинників на стан економіки та призвело до дефіциту державного бюджету країни. Важливим джерелом поповнення бюджету з початку війни стали військові облігації, які мають цільове призначення саме під час воєнного стану [2].

Сутність військових облігацій розкривається у якості інвестиційного інструменту підтримки державного бюджету, доступного всім юридичним, фізичним особам, а також нерезидентам [1]. Водночас, емісія, розміщення та погашення військових облігацій забезпечується Кабінетом Міністрів України, Міністерством фінансів України, Національним банком України та комерційними банками [1].

«Державні облігації мають характерну ознаку – розміщення їх відбувається на внутрішньому фондовому ринку та виключно в електронному вигляді. Депозитарієм державних облігацій є Національний банк України, що зумовлено гарантією держави погасити їх в повному обсязі. Повноваженнями Національного банку є розміщення, ведення централізованого обліку в бездокументарній формі, погашення та виплата доходів за державними облігаціями» [1].

Водночас, повноваженнями Міністерства фінансів України щодо ОВДП є: розробка й оприлюднення орієнтовних графіків, визначення часу та обсягів їх розміщення (відповідно до затвердженого графіка та змін до нього, які знаходяться на сайті Міністерства фінансів); визначення форм, шляхів розміщення, встановлення термінів обігу, дати погашення й сплати; встановлення граничного рівня доходності; оприлюднення інформації про їх розміщення; оформлення випусків глобальними сертифікатами; забезпечення своєчасного погашення та сплати доходу за ними [2].

Важливо відмітити, що державні облігації є популярними цінними паперами серед інвесторів насамперед завдяки перевагам, які полягають: у високому рівні доходності (забезпечується надійними банками завдяки зниженню ставок за депозитами); в отриманні прибутку, який не оподатковується (забезпечується інвестуванням лише в державні облігації і надає можливості уникати сплату податку на прибуток та воєнний збір, при чому інвестор заощаджує $18\% + 1,5\%$); в гарантуванні державою (100 % гарантія від держави, незалежно від терміну боргового паперу та розміру інвестицій); у мобільності (завдяки можливості продавати облігації на вторинному ринку при необхідності); у можливості використовувати державні облігації у якості застави» [3, с. 137].

В сучасних умовах діджиталізації створено всі умови для купівлі військових облігацій на електронних сервісах, таких як Дія, банківські мобільні додатки, які мають характеристики первинних дилерів Міністерства фінансів. Наприклад, Sense Bank має можливість забезпечувати купівлю облігацій фізичними особами від 1 облігації номіналом в гривнях або доларах через свій мобільний застосунок Sense SuperApp [2].

«Відповідно до Постанови КМУ Про випуск облігацій внутрішньої державної позики “Військові облігації” від 24.02.2022 р., необхідним рішенням було здійснення державних внутрішніх запозичень до 400 млрд грн завдяки поетапному випуску ОВДП «Військові облігації»; встановити номінальну вартість 1 облігації – 1000 грн; купонний період – 1 рік; ставку доходу – плаваючу, яка розраховується на основі облікової ставки Національного банку України; зі строком обігу до 30 років» [Постанова КМУ]. Водночас, залучені грошові кошти в процесі розміщення військових облігацій спрямовують до бюджету країни.

Якісне управління випуском та обігом військових облігацій створить необхідні умови для забезпечення фінансової стабільності оборонної галузі країни. Це зумовлено випуском державних облігацій на тривалий період, а також гарантуванням постійного доступу до вільних грошових ресурсів, спрямованих на військові потреби. Такий підхід ґрунтується на уникненні дефіциту необхідних

коштів у загострених ситуаціях та забезпеченні безперервного функціонування оборонної галузі країни, а також інших військових структур. Стабільне фінансування оборони створить сприятливі умови для підтримки національної безпеки та зміцнення обороноздатності України [4].

Саме реалізація випуску військових облігацій є стимулюючим фактором розвитку військово-промислового комплексу країни. Існує безкінечна кількість військових потреб, а саме: військова техніка, екіпірування, розробка новітніх технологій, модернізація існуючих тощо. Тому залучене фінансування у великомасштабний процес військової виробничої діяльності проявляється у посиленні оборонної міцності країни, але й розвитку промисловості, створенні додаткових робочих місць, зміцненні національної економіки тощо [2].

Отже, військовим облігаціям належить важлива роль для фінансування обороноздатності країни. Це сприяє стабільності фінансування військових та соціальних потреб в процесі залучення населення та інвесторів до важливої підтримки оборони країни, розвитку військової галузі та укріпленню національної безпеки країни. Відтак, військові облігації покликані допомагати державам у забезпеченні своєї обороноздатності та збереженні національної безпеки.

Висновки. Отже, ефективним способом залучення коштів для покриття бюджетного дефіциту є випуск військових облігацій, що сприятиме акумуляції вільних грошових ресурсів, посиленню обороноздатності та стабілізації фінансової системи країни. Окреслено переваги державних облігацій, які полягають: у високому рівні дохідності; в отриманні прибутку, який не оподатковується; в гарантуванні державою; у мобільності; у можливості використовувати державні облігації у якості застави тощо.

Список використаних джерел

1. Мединська Т.В., Боднарюк І.Л. Облігації внутрішньої державної позики як інструмент інвестування в економіку України в умовах війни. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. *Економічні науки*. 2023. № 72. С. 48–59.
2. Облігації внутрішньої державної позики. Український портал про фінанси та інвестиції «МінфінМедіа». URL : <https://index.minfin.com.ua> (
3. Федевич Л. С., Ливдар М. В. Облігації внутрішньої державної позики як інструмент для інвестицій та підтримки економіки України. *Modern Economics*. 2022. № 35(2022). С. 136-140. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V35\(2022\)-21](https://doi.org/10.31521/modecon.V35(2022)-21)
4. Шубін В. Військовий збір та військові облігації як складники бюджетної політики під час воєнного стану. URL: [file:///C:/Users/work/Downloads/MDES-2022-N4+\(6\)+200-205.pdf](file:///C:/Users/work/Downloads/MDES-2022-N4+(6)+200-205.pdf)

Наукове видання

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІКИ

**Матеріали
VIII науково-практичної студентської конференції
(м. Житомир, 30 травня 2024 року)**

Комп'ютерна верстка Суса Ю.Ю.

Авт. арк. 8,65
Поліський національний університет, 2024.
10008, м. Житомир, бульвар Старий, 7